

Ціна 2.50 дол.

НОВІ ДНІ

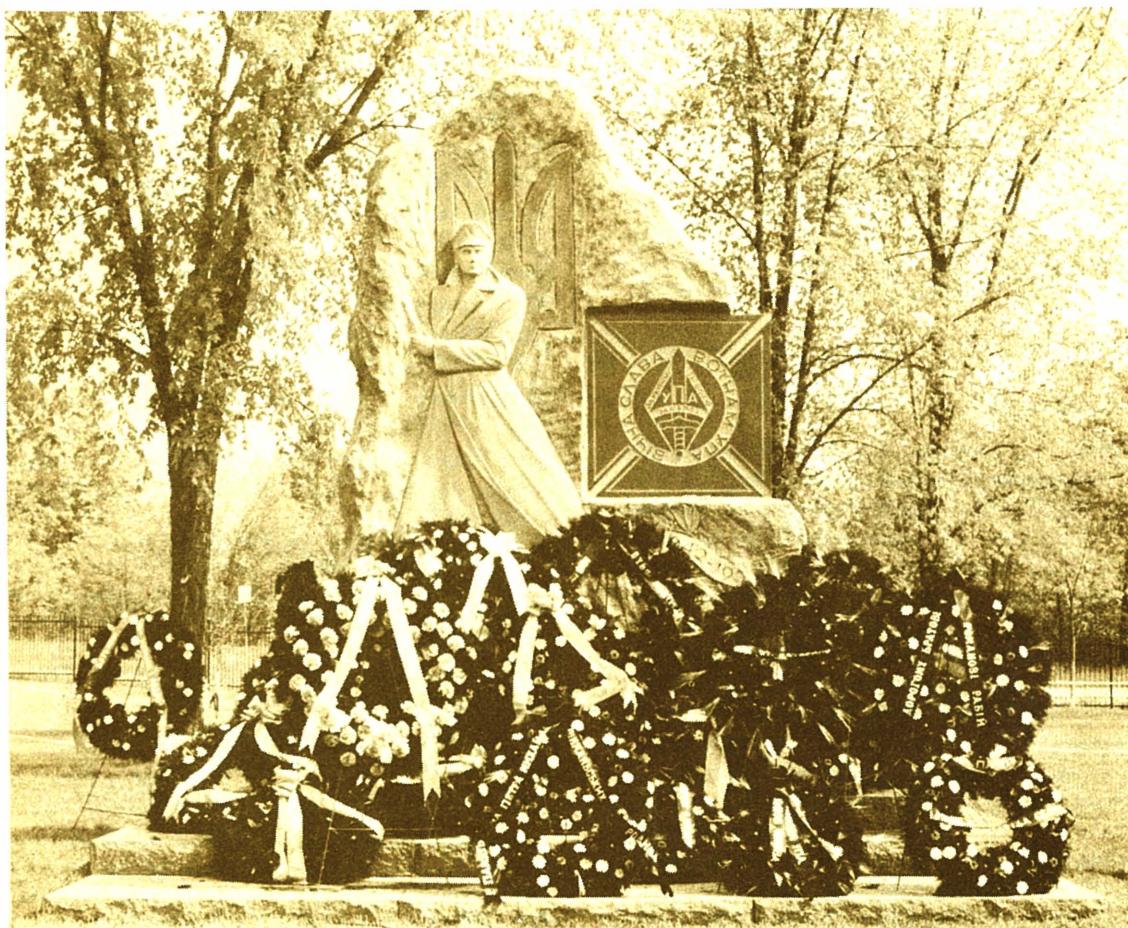
• NOWI DNI •

УКРАЇНСЬКИЙ УНІВЕРСАЛЬНИЙ ЖУРНАЛ

Vol. XXXIX

ЖОВТЕНЬ — 1988 — OCTOBER

№ 464

NOWI DNI

A Ukrainian Monthly published every month
except August by the Nowi Dni Co. Ltd.
in Toronto, Ont., Canada

NOWI DNI

P.O.Box 400, Stn „D“
TORONTO, ONT., CANADA
M6P 3J9

Editor-in-Chief: M. Dalney
Business manager: M. W. Gawa
Advertising representative: A. Horhota

Second Class Mail Registration Number 1668
International Standard Serial Number ISSN 0048-1017

1 YEAR SUBSCRIPTION — РІЧНА ПЕРЕДПЛАТА:

CANADA: \$22.00 Can. dol.
U.S.A.: \$20.00 US dol.

OVERSEAS — ЗАОКЕАНСЬКІ КРАЇНИ
\$20.00 US. or equivalent
Avio — \$40.00 American or equivalent

НАШІ ПРЕДСТАВНИЦТВА:

AUSTRALIA — АВСТРАЛІЯ:

Mr. Z. Steciuk, 10 Bates Court
Jacana 3047, Vic. Australia

CANADA — КАНАДА:

Тандер Бей:

Mr. P. Swyrydenko, 133 Bethune Street
Thunder Bay "F", Ont. P7C 2G4

GR. BRITAIN — ВЕЛ. БРИТАНІЯ:

Mr. A. Bondarenko, 78 Kensington Park Rd.
London W. 11, England

U.S.A. — СПОЛ. ШТ. АМЕРИКИ:

Чікаро і околиці:

Mr. D. Hrushetsky, 2635 Spruce Street
River Grove, Ill. 60171, USA

Бостон і околиці:

Mrs. L. Dijak, 115 Connel Dr.
Stoughton, Mass., 02072, USA

Засновник і редактор 1950-1969 П. К. Волиняк

Видає Спілка „НОВІ ДНІ“ з обм. відповіальністю

Мар'ян Дальний — головний редактор
Редколегія: Іл. Бондарчук, Тоня Горохович, Василь
Гришко, Дмитро Кислиця, Олексій Коновал.

Адміністратор — Михайло В. Гава

Оголошення — Ада Горгота

У ЦЬОМУ ЧИСЛІ ЧИТАЙТЕ:

Гр. Вишневий, Гр. Бостонський — ВІРШІ	1
Олеся Гончар — ДВОЄ ВНОЧІ	2
Ол. Довженко — „ПОЩО ОДНЯЛИ В МЕНЕ МАТИР-УКРАЇНУ“	4
Наталія Кібець — ОСІННІ БАРВИ	8
М. Ковщун — МІСТЕР ТУПІ...(3)	9
Ю. Соловій — ХТО ПРОВАДИТЬ?	11
Віра Ворскло — КАЛЕЙДОСКОП МИСТЕЦЬКИХ ВІЗІЙ	14
М. Дальний — МУЗЕЙ-АРХІВ У. САМЧУКА	15
Віктор Новак — СЛОВО ПІД ЧАС ПОСВЯЧЕННЯ ПАМ'ЯТНИКА СЛАВИ УПА	18
Р. Лубківський — ЩОБ НЕ БУЛО Й ЗЕРНА НЕПРАВДИ	19
В. Сабаль — НАЦІОНАЛЬНА ПРОБЛЕМА В СРСР...	22
Богдан Бойчук — ПАМ'ЯТЬ МИNUЛОГО	24
Юрій Гаврилок — ВІРШІ	26
Ліда Палій — БАГАТОКУЛЬТУРНІСТЬ І УКР. ТЕМАТИКА В КАНАДСЬКОМУ ЖУРНАЛІ	26
О.Ю. Копач — МОЕ ЗНАЙОМСТВО З Н. КОРОЛЕВОЮ	28
„Літ. Україна“ ПЕРЕДПЛАТНІ „ДЕТЕКТИВИ“	30
Агнеса Лебідь — УКРАЇНСЬКА ШЕКСПІРІЯНА НА ЗАХОДІ	31
А. Качор — З ПРИВОДУ 40-ЛІТТЯ ПЛАСТУ В КАНАДІ	32
Таня Гук — ЗДВИГ СКАНДИНАВСЬКИХ УКРАЇНЦІВ...	35
Віра Ворскло — ПО СЛІДАХ МИNUЛОГО	35
Walter Cap — ФЕСТИВАЛЬ УКРАЇНСЬКОГО ФІЛЬMU	37
Р. Бар-ський, Т. Коба, Ол. Дудка, А. Лясковський — ЛИСТИ ДО РЕДАКЦІЇ	39

На першій сторінці обкладинки: ПАМ'ЯТНИК
СЛАВИ УПА В ОКВІЛ. Проект Володимира Беднар-
ського. Фото — П. Шкурка.

- Передруки і переклади дозволені за поданням джерела. • Статті з поданими іменами авторів не конче висловлюють погляди редакції. • Незамовлених матеріалів редакція не повертає. • Редакція не відповідає за зміст платних оголошень і застерігає собі право виправлювати мову і скорочувати надіслані матеріали.

Література, наука, мистецтво, суспільне життя

Григорій ВИШНЕВИЙ

НЕДОСЯЖНА ЗОРЯ

За морями, моря,
За морями пустелі і гори,
А за ними зоря, недосяжна зоря
Сипле світло у сині простори.

Ночі рідної синь
Кріє землю в блаженні покорі,
Ніби в казці чарівних небесних святынь,
Губить сні над гаями прозорі.

А як ранок ясний,
А як ранок розбудить пташину,
Оживав земля, кличе шлях колісний
У дорогу невтомну людину.

У ярах очерет,
Очерет і лоза, і криниці,
Випинається річки в'юнкий силует
Там, де сонце снує багряниці.

За гаями гай,
За гаями і хутір у гай,
І мережаться згір'я верхи і краї,
Мов туман ім на груди лягає.

А за хутором даль,
А за хутором хутір і трави...
Далі степ — юна радість і пісня, і жаль —
Сиві крила навіки розправив.

Прийде вечір чи ніч,
Чи світанок пролеттється слізовою,
Линуть спомини, спомини линуть навстріч,
Живлять душу стрімкою грозою.

І, здається, без них,
Що без них і життя вже немає...
Не вернутись до них із доріг мандрівних,
Не вернутись до рідних розмаїв.

ВЕЧІР

Сиві гори звеліся під хмари,
А в долині і зелень, і тиша.
Тихим повіром вітер ще дішиє
У дрімливому твориві марив.

Довгі тіні зникають у соснах,
Скоро місяць замріється з неба.

Ти не стукай у двері. Не треба.
Їх відкриє самотність незносна.

Сірий смуток всю душу проїмає,
Ти ж не прийдеш, я знаю напевне,
Не вкоротиш терпіння душевне,
Бо тебе не було і немає.

ДОТИК РУКИ

Ти прийшла... Мій розвіявся сум,
І заграли у серці пісні.
Лине вітру приманливий шум,
Кличе нас, — ми йдемо, ми одні.

Яке щастя в хвилини оці
Твого серця відчути вогонь,
Твою руку тримати в руці,
Відчуваючи ніжність долонь!

Світ у мудрощах гинув, зникав,
Пролітали в провалля віки,
Та ніколи не згине в віках
Ніжний дотик твоєї руки.

Гр. БОСТОНСЬКИЙ

ПРИСЯГА

Вся Русь присягалася щиро,
Наши предки до Господа йшли.
Науку Христову і Віру
У душі свої прийняли.
Це нам у двадцяте століття
Судилося свідками бути,
Як перше тисячоліття
Свою озолочену путь.
Такі в нас широкі дороги,
Такі безконечні, круті...
І дні такі повні трагоги
У нашім короткім житті.
Ісусе, століття у Тебе
Даремно шукаємо прав...
Поглянь — там захмарилось небо,
Де стежку до нас Ти проклав.
Ми вірні Тобі до загину,
Тобі тільки молитися край...
Вернись на мою Україну
І руку ій щедру подай!
Я чую громів перекати,
Я вчора іх чув і торік...
Ісусе, Ти батько і мати,
І наших сердець провідник!

ДВОЄ ВНОЧІ

Рівно чверть століття тому написано це оповідання. Тоді ж у «Літературній Україні» його було схвалено до друку, набрано, заверстано, але...

Багато різних «але» тоді поставало перед тим чи тим літературним твором, перетинаючи йому шлях до читача. Зараз, коли перегортаються давні рукописи, коли на екрані виходять фільми, що роками лежали на полицях, доречним буде познайомити читачів з оповіданням Олеся Гончара, публікації якого довелося так довго чекати.

Нижче друкуємо також уривки з щоденника славетного О.П. Довженка, досі непубліковані. — Ред.

Художник був у зеніті слави, розум його променівся могутньо, і зблизитися з ним бажано було навіть вождеві.

Той, перед ким тремтіли держави, кого всі боялись, віч-на-віч з митцем ставав людиною звичайною, безвладною, людиною, якій живеться досить холодно і яка дорожить можливістю зігрітися коло вогнища чужої душі. А душа ця була яскрава, багата, рідкісно-щедра, і не дивно, що стосунки їхні майже стали дружніми — був принаймні один відтинок, одна така смуга в їхньому житті.

Розповідають, що коли славетний митець приїздив з України до Москви й зупинявся в тому тихому завулку, де тоді, в тридцяті роки, мешкала його дружина, Сталін розшукував його, бувало, що сам і приїздив по нього, щоб забрати з собою на прогулянку. Відчиняв дверцята своєї чорної масивної машини, пропонував йому сідати поруч себе, гість сідав, і вони іхали по нічній Москві. Траплялось, що в зовсім несподіваному місці подавався знак, автомобіль спинявся, дверцята відчинялись, випускаючи обох на брук.

Відомий факт, коли вони цілу ніч пішки гуляли по Арбату, неквапом крокували поряд по безлюдній нічній столиці.

Лункими були їхні кроки, бо пора осінньої сльоти відійшла, рання голоморозь скувала землю, нахолодила бетон і граніт. Останнє листя, прimerзнувши, осипалося враз, і вітер гнав його по протуару з жерстяним шерхотом.

Ішли двоє, цілком поглинуті бесідою та своїми думками, пустинна вулиця була перед ними пустинно-відкрита, навіть двірники поховались, тільки якісь темні тіні сахалися в підвір'ях — то варта знікала, хапливо розставляючи себе через увесь район їхньої прогулянки. Варта, вона почувалась довкола, як почувается беззвучна присутність кажанів у нічному повітрі; десь тут була вона всюди, чатувала, наслухала, стежила, ока не зводячи з свого об'єкта, з людини-божества, одягнутого в шинелю, дивуючись, як міг той, другий, звичайний собі кінорежисер, почувати себе поруч з

вождем так невимушенено й вільно, простувати поруч нього з таким незалежним виглядом.

Зі сторони й не вгадав би, котрий із них підлеглий, котрий із них людина більшої влади. Один — вищий. Високо піднята голова, природно-гордова постава, капелюх по-артистичному трохи набік, з-під капелюха просвічує пасмо сивини. Пальто на нім легке, елегантне, руки за спину зкладені вільно. А поруч постать натоптувата, що ступає важко, час від часу торкаючи знаменитим жестом свій вус — той вус, яким досить поворухнути, щоб людина стала щасливою, або щоб людина й зовсім перестала існувати. Іде в картузі, в акуратно застебнутій шинелі, в шинелі, яка вже стала гранітом, літою бронзою блищити з п'єдесталів, і навіть у літню спеку, коли людям і в ситцеві жарко, вона в кожнім райцентрі виглядає закіплюженими гіпсовими полами з кущів.

Справді, з вигляду не скажеш, котрий із них владар, а котрий підлеглий. Просто двоє запізнілих перехожих по нічному Арбату.

**

— ...Бога в людей відбрали, церкви порозваливали, навчили нас красти — ніколи ж стільки злодійства не було! Таке чуємо. І в цьому правда, товаришу Сталін. Ніколи ще стільки не крали, хабарництва не було стільки, — навіть за батюшки-царя! Женщина, вибачайте, стратила сором од горя й нестатків, в пазуху, до свого материнського лона, крадений качан кладе. Це та, яку Джорджоне пречистою малював... Та — качан, та — жменю зерна, а та хоч картоплинку з поля несе (бо грами ж на трудодень даемо!). Чи дивно, що й діти її, потім уже звикають, тягнуть, що трапиться під руку, не вважаючи це злодійством... І те, що діти — найстрашніше. Ми, кажуть, не крадемо. Просто — беремо. Бо воно наше. Ми його робили. І нам треба істи.

«Ви згущаєте фарби», так сказав би вождь, якби це було десь на людях, на засіданні абощо. А тут лише черкнув ребром долоні по своїх вусах і, похнюпившись, підохотив:

— Кажіть. Все кажіть. Я слухаю.

— Багато людей на світі ще тяжко живуть, товаришу Сталін. У них, по Парижах, безробітні по-під мостами ноочують, діти в смітниках риочуться — боляче дивитись. Однаке ж і в нас не такий уже рай, як дехто, безсовісний, малює... Їхав ось поїздом — на станціях скільки людей з клунками, скільки облич з печаттю турбот і смутку глибокого. Там мати серед лахміття дитя приколисує, а там гуртом посхилились над оселедцем і солонцють, давно такого не пробували... Повітря сперте, брудно, а змучені люди — і з дітьми, і з хворими — гнуться на такій перевалці всю ніч...

— Цього колись не буде.

— Треба, щоб швидше не було.

Місто спить. Без людей вулиця незвично простора. Небо в ядерних зорях, холодних, осінніх, і по них зрідка пробігають розрідженні димчасті хмари.

Десь далеко ліворуч, за накопиченням будинків, зірок і темряви, зненацька зринає розплівчасте ти-сячоголосе, аж моторошне серед ночі «ура». Потім чути чийсь суворий, чіткий радіоголос — команду колонам. Незабаром буде свято, і там уже готують парад, марширують, тренуються, доки місто спить, і площі вільні. Безгоміння на деякий час, потім вітер знову доносить ошмаття «ура», гупотняву колон (від яких, здається, й тут земля стугонить), радіоголос сердито, на весь майдан вичитує, і обом стає на мить ніяково — і цьому, на чию честь кричать, і його супутників — супутника аж пересмікує це порожнє нічне «ура», і запопадливість невідомого колеги режисера, що все те дійство готує.

Ніби щоб вивести обох їх із незручності, вітер загуркотів дахом на будинкові через вулицю, по-нічному гучно загуркотів. Будинок тьмаво освітлений, старовинної архітектури, і, на якийсь час упovільнивши крок, вони окидають очима поверхні, погляди їхні мандрують по фризах та мармурових атлантах, що тримають на собі вічну вагу, та по рядках венеціанських вікон, у яких давно вже не світиться. Прямують далі, карбують крок по роздоллю асфальтованої вулиці, і митець, молодо, артистично ступаючи, на ходу розвиває перед можно-владцем свої могутні архітектурні ідеї. Сталін слухає, Сталін зацікавлений, Сталін перепитує про деталі: як митець собі уявляє те або те. Адже все це можна й треба здійснити. Майбутнє місто, вище спорудами за піраміди фараонів, уже владно виростає в його нестримних видіннях.

- Наша епоха мусить мати свій стиль.
- Так, кожна епоха має увічнити себе.
- Тільки де їй знайти, своїх атлантів?
- Вони є. Вони погорбатіли від труда...

Стали навскоси переходити вулицю, і цієї миті із-за рогу їх зненацька вдарило світлом фар, пронизливо летючим криком сирени.

Вони посторонились. Переглянулись, Страху не було на обличчі ні в того, ні в того. Не було — вони взаємно в цьому пересвідчилися. Страх не призвів їх, хоч авто прошукнуло мимо них зовсім близько, на безумній, на пострільній швидкості.

В цій недозволеній швидкості було щось безкарне, дике, свавільне, в зухвало налетілих фарах було щось сліpe, як стихія. А як же варта? Чия голова завтра, має з плеч полетіти? Крик сирени був летючий, схожий на свист степового бандита, і він, проносячись, здається, не стільки попереджував, скільки хотів наполохати, зламати душу, поглумитись над страхом двох запізнілих арбатських перехожих...

Навіть якщо ці двоє — Сталін і Довженко. Так, вони для цього нічного авто значили собою не більше, як тільки двоє звичайних запізнілих перехожих. Шалені колеса могли збити їх, розчавити, знищити. В долю секунди могло б їх не стати. Той, що промчався, звісно заслуговує кари смерті, його буде виявлено, але хто він? Чи є зухвалство дозволило собі тут прошукнути, вітром погибелі обдати їх? Лихач, захмелілій гультяка чи...

— В народі, товаришу Сталін, це авто... знаєте як звати?

— Як?

— Чорний ворон.

— Оце він? — Сталін пильніше глянув у хвіст машини. Зад фургона з рубіновою цяткою сигнала вже зникав за поворотом.

— Він повен людей. Щойно піднятих з постелі. Людей, можливо, й невинних.

— Ви помиляєтесь. Там — вороги народу.

— ...Можливо, й невинних. Деся, за тими високими венеціянськими вікнами чи за малими вікнами підвальів зараз, може, побиваються в горі їхні близькі. А самі вони? Їх позбавлено найдорожчого — свободи. Світ їхній звузився до розмірів домовини. Суцільна темрява, і тільки вічкодушник над головою, і крізь те вічко людям видно, що небо зоряне.

— Вічко, небо зоряне — все це інтелігентські сентименти, товаришу Довженко, — в голосі прохопилось роздратування. — Історія до таких речей глуха. І звідки вам знати, як там, у тому вороні?

— Людині дано уяву. Я уявив. Це неважко.

— Лихо людей мистецтва полягає в тому, що вони на все довколишнє накладають свої естетичні закони і лише цими законами вимірюють життя. Їм здається, що мистецтво — шпиль, вершина всього, і нема влади дужкої за владу мистецтва. Ваша мистецька влада дійсно велика, але не найбільша. Є в житті влада всеосяжна. Вседолаюча. Ви мовчите?

— Мовч.

Знову розлуння кроків, голий посвист вітру в деревах, а в підворіттях знову кажановий рух тіней.

— Наскільки я спостеріг, ви, товаришу Довженко, не з ляклих. Ви не злякалис чорного фургону.

— Ніби ні.

— Нічого не боїтесь?

— Боюсь.

Сталін оживав:

— Чого саме?

— Боюсь... Забуття. Тільки забуття!

**

Електричний, зсередини освітлений годинник, під яким вони зупинились на розі, показував уже пізній, переддосвітній час. Сталін, видно, вирішив, що прогулянку на цьому можна кінчати. Гострі пронизливі очі в гіпнотизуючій зібраності зупинилися на чистому одухотвореному обличчі митця.

— Я знаю, що ви думаете, товаришу Довженко... Ось, мовляв, ми ходимо з ним по нічному місту — тиран і художник, і я говорю йому в вічі правду...

— Те, що я говорив, дійсно правда.

— Тільки я не тиран. Принаймні, не народжувався таким, — в голосі його пробився смуток, і в тернях очей теж на мить зринуло щось глибоко-сумовите, щире. Те, що з ясного дитинства, із гір Кавказу. Те, що від матері.

Глянув на Довженка з жалем розставання, поглядом людини майже беззахисної, приреченої на самотність.

— Вас підвезти?

— Дякую, товаришу Сталін. Я пройдуся. Я — схильований.

Потиснув простягнуту Сталіним білу, по-жіночому маленьку руку.

Метушня варти, удар металевих дверцят, і вже художник лишився на розі один.

Усім цим, що сталося, Довженко був справді глибоко схильований. Нічна прогулянка по Арбату. Один на один з вождем. Сталась подія, про яку завтра знатимуть володарі кабінетів. Йому заздритимуть. Розпитуватимуть про найменші відтінки. Він не приховував перед собою, що ця виявленна йому найвища увага лестить йому, і не почував докорів сумління за таке марнолюбство. Тиран і митець? Сила влади і сила мистецтва в їх зіткненні — це справді могло б стати темою окремого твору...

Вітер остуджує розпашіле збудженням обличчя, постійної втоми, яка настане колись, ще нема, в поставі — оте, помічене друзями, пружне, орлине.

Сам, як орел, і по-орлиному якось іде!

Випростаний, дужий ішов під поривами вітру самою серединою вулиці, ішов аж там, де мають звичай гасати ночами «чорні ворони», обіймав поглядом бескеття будинків і знав, що деякі з них уже приречені, вони будуть незабаром розтрощені й знесені, щоб дати простір для втілення сучасних архітектурних ідей, для шпілястих величавих споруд нової ери. Не міг передбачити лише, що в казенному виконанні чиєсь і навіть твої пластично-розкішні думки, гармонійні видіння приберуть форму претензійних, помпезно-важких хмародряпів...

Був повен сили й дерзання. По-юнацькому радувала його можливість безоборонно-вільно крокувати серединою вулиці. Неначе десь на роздолі придеснянських лугів. Танки прогуркотіли віддалі через майдан. Гупотнява майбутнього параду, дalenіючи, глухо тонула за кварталами. Повилазили із своїх засідок двірники, взялися ловити мітлами листя, що з залишним шерхотом тікало від них упродовж вулиці. Розповісти б усе двірникам! Розповісти про своє безстрашня, про невгласиму жадобу казати правду і про те, що навіть Сталін змушеній слухати її. Він воліє слухати, коли говорить митець.

А чия ж таки влада сильніша? Ви кажете, ваша, товаришу Сталін, але чому ж, як я спостеріг, і вас не минає та мить, коли людину пригнічує сумнів, і тривога, і смуток?

З високо піднятюю головою крокує митець упродовж вулиці, крізь посвисти вітру несе в душі розлив співчуття до всіх без винятку, будь то змучені люди вокзалів чи всесильна людина в шинелі. Бачить у скверику пам'ятник тому, з ким щойно ходив, десь аж угорі на фронтоні будинку вітер шарпає величезне полотнище знайомого всьому світові портрета, і в уяві художника знов постає загадковий прижмур холодних очей, налитих смутком соломності. Під час прощання Сталін наче поник, і густі вуса його злегка торкнуло усміхом йому невластивим, якимось прохацьким, майже запобігли-

Олександр ДОВЖЕНКО

„ПОЩО ОДНЯЛИ В МЕНЕ МАТИР-УКРАЇНУ?“

НЕВІДОМІ СТОРИНКИ ЩОДЕННИКІВ
ОЛЕКСАНДРА ДОВЖЕНКА

Оригінали щоденникових записів зберігаються в Центральному державному архіві літератури і мистецтва СРСР у Москві.

Повністю ці записи, що не ввійшли до зібрань творів О. Довженка, друкуватимуться в журналі «Дніпро», № 10. Нижче друкуємо уривки з „Л.У.“ 1988 N.29 — Ред.

26.X.1943

Сьогодні я знову в Москві. Привіз з Києва стареньку свою матір. Сьогодні ж узnav од Б. і тяжку новину: моя повість «Україна в огні» не вподобалася Сталіну, і він її заборонив для друку і для постановки.

Що його робити, ще не знаю. Тяжко на душі і тоскно. I не тому тяжко, що пропало марно більше року роботи, і не тому що враздаються вразі і дрібні чиновники перелякаються мене і стануть зневажати. Мені важко од свідомості, що «Україна в огні» — це правда. Прикрита і замкнена моя правда про народ і його лихо.

Значить, ні кому, отже, вона не потрібна і ніщо, видно, не потрібно, крім панегірика.

28.XI.1943

Заборона «України в огні» сильно пригнобила мене. Ходжу засмучений і місця собі не знаходжу. I все ж таки думаю: хай вона забороняється, Бог із ними, вона все одно написана. Промову виголосено. Я знаю добре, наскільки похітнеться добре до мене ставлення зверху. Може, я ще й поплачуся якось за це. Але я вірю, що, не дивлячись ні на що, не дивлячись на громадську смерть, «Україна в огні» прочитана, і буде на Україні через оце саме десь якось недозагублено не одну сотню людей. Я вірю в це, і ніщо не зіб'є мене з цієї віри. Я написав оповідання чесно, отак, як воно є і я бачу життя і страждання моого народу. Я знаю: мене обвинувачуватимуть в націоналізмі, в християнстві і всепрощенні, будуть судити за нехтування класової боротьби і ревізію виховання молоді, яка зараз геройчно б'ється на всіх грізних історичних фронтах. Але не це лежить в основі твору, не в цьому річ. А річ у жалю, що... здали ми Гітлерюзі проклятому свою Україну і звільнюємо її людей поган-

вим. Так! Владі його немає меж, але й він, той чия влада безмежна, на якусь мить ставав перед художником схожим на прохача, запобігаючи співчуття й підтримки, шукаючи в нього захисту перед вічністю.

но. Ми, визволителі, всі до одного, давно вже забули, що ми трохи винуваті перед звільненими, а ми вважаємо уже іх другорядними, нечистими, винуватими перед нами дезертиро-оточено-пристосуванцями. Ми славні воїни, але у нас не вистачило звичайної людської доброти до своїх рідних людей. У цьому оповіданні я якось напівсвідомо, себто цілковито органічно заступився за народ свій, що несе тяжкі втрати на війні. Кому ж, як не мені, сказати було слово на захист, коли отака велика загроза нависла над нещасною моєю землею. Україну знає лише той, хто був на ній, на її пожарах сьогодні, а не по газетах чи салютах обчислює її перемоги, втикаючи паперові папірці у мертву географічну карту. Смутно мені.

Смутно мені і тужно не даром. Сьогодні я нарешті говорив по телефону з Хрущовим, що приїхав з Києва до Харкова. Було досить погано чути, і я не все розібрав гаразд. Але те, що я почув, і той тон, повний обурення і гніву, яким зі мною було говорено, і ті звинувачення, які мені були пред'явлені Микитою Сергійовичем, остаточно пригнобили і прибили мене. Виявляється, я ошукав Микиту Сергійовича, я написав в «Україні в огні» щось вороже нашому народу, партії і уряду, який я обурив своїми брутальними ворожими випадами. Відповідальні товариши, що читали мою писанину, з огидою знизають плечима, не розуміючи, як це Олександр Петрович міг написати отаке...

Я вісімнадцять років творив радянське комуністичне мистецтво і глупо підозрювати мене у ворожих тенденціях та ще в такий ось надзвичайний час... Я розумів, проте, по тому яким зі мною говорилося, що Сталін обурений мною, а за ним і Хрущов, що вони по невмінню прощають ніколи мені не забудуть помилок «України в огні», примилюючи до них таємну мою ворожість до політики партії, і що в моєму житті почнуться сумні і невеселі зміні...

Сьогодні, 28 листопада, у мене нещасливий день. Почуває моя душа, що в моєму житті почнуться нові смутні і тяжкі часи. Все потонуло в злі...

Сьогодні майже цілу ніч не спав. Почуваю себе душевно пораненим. Не хочеться жити. Очевидно, амплітуда коливань од «геніяльного» злету в „Битві“ до «контрреволюційного» болота в «Огні» на протязі одного місяця — очевидно, ці гострі одночасові страви міцних кухарів не на мій шлунок і не по серцю. Так не можна. Так гріх керувати митцями...

3.XII.1943

Мене скрутило горе. Од Хрущовського телефому, од заборони, од звинувачення, од руйнації виробничих плянів, од усього, що впало на мене несподівано, я захворів. Мені не хочеться ні жити, ні думати.

6.XII

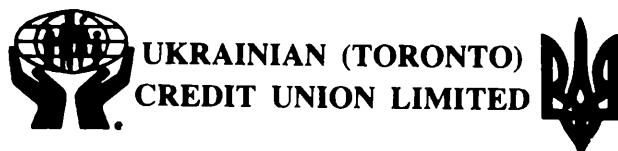
Сьогодні одвідав мене Л. Арнштам, добрий мій друг, з яким останні часи я, на жаль, не мав змоги зустрічатися часто. Оповідав багато інтересного...

УКРАЇНСЬКА КРЕДИТОВА СПІЛКА В ТОРОНТО

НАШЕ ЗАВДАННЯ

ДОПОМАГАТИ ВАМ І ВАШІЙ РОДИНІ, НАШІЙ ГРОМАДІ
ТА ПІДДЕРЖУВАТИ УКРАЇНСЬКУ КУЛЬТУРУ

Поцікавтеся всіма нашими послугами

295 College Street, Toronto	922-1402
2397 Bloor St. W., Toronto	762-6961
3635 Cawthra Rd., Mississauga	272-0468
225 The East Mall, Etobicoke	233-1254

INQUIRE ABOUT ALL OUR SERVICES

CONSULTEC LTD.
consulting engineers

4180 Dundas St. W., Toronto, Ont. Canada M8X 1X8
Tel. (416) 236-2126 Telex: 06-984797

Інж. ЮРІЙ А. ОХРИМ
Президент

- Консультивна інженерська фірма міжнародного засягу.
- Виконує всі фази плянування, будови і перевірки більших індустріальних проектів у Канаді, США, та в інших частинах світу.

BABY POINT LOUNGE

343 Jane St., Toronto

tel. 767-2623 або 231-6739

**ПРИЄМНЕ І ВИГІДНЕ ПРИМІЩЕННЯ НА
ВСЯКІ ОКАЗІЇ**

- Повна кухонна обслуга.
- Українські й інші страви,
в наших або інших залах.

**БУДЬТЕ ГОСТЕМ НА ВЛАСНОМУ СВЯТІ!
ПРО ВСЕ МИ ЗА ВАС ПОДБАЄМО!**

Розповідав про Шостаковича. Шостакович написав знову геніяльну восьму симфонію. Бліскуча рецензія на цю геніяльну симфонію, що була написана по репетиції одним з кращих музикальних дослідників, однак, не була видрукована в «Правді». Сталося щось типове для нас і таке ж тяжке й невимовне, як і завжди. До Шостаковича підійшов раптом N., привітав, щось шептав, а далі... словом, вияснилося зі слів N., що восьма симфонія твір трагедійний і тому контреволюційний і антирадянський...

Так, очевидно, побудовано світ, що великим людям завжди при всіх ладах жилося незатишно й тоскно. І Леонардо, і Мікеланджело, і Серванtes, і Чайковський, і Бетовен, і в яку епоху, в яку галузь не заглянь, скрізь життя Шостаковичів ішло під одним і тим же трагічним знаком. Отже, так було, є і буде.

31.I.1945

Сьогодні роковини моєї смерті.

Тридцять першого січня 1944 року мене було привезено в Кремль.

Там мене було порубано на шмаття і окривавлені частини моєї душі було розкидано на ганьбу й поталу на всіх зборищах. Все, що було злого, недоброго, мстивого, все топтало й поганило мене.

Я тримався рік і впав. Мое серце не витримало тягаря неправди і зла.

Я народився і жив для добра і любови. Мене ввили ненависть і зло великих якраз у момент їхньої малости.

4.III.1945

Я кінорежисер. За все своє творче життя я не бачив ні одної своєї картини в хорошому кінотеатрі, на, хорошому справжньому екрані, видрукованій на хороший плівці кваліфікованими лаборантами... Я ні разу не мав насолоди, навіть спокою од споглядання результатів своєї безмірно тяжкої і складної праці. І чим далі, тим все більше переконуюсь я, що 20 років кращого свого життя потрапив я марно. Що б я міг створити!

14.XI.1946

Дванадцята година. Не сплю.

Мене з'їдає туга по Україні. Завтра мушу «захистити» в Міністерстві план фільму, мов злодій... що виторговує собі копійку.

Сьогодні Ваня Запорозький приніс мені останні фото. Поглянув і відчув, що не довго вже ходити мені по чужій землі. Скоро одвезуть мене на мою рідну Україну.

Жалко мені Юлю. Жалко покидати вірну дорогу душу на загибель і поневіряння перед вовків.

30.X.1949

Сьогодні свято в Україні... Возз'єднання земель. Здійснення мрій народу моого на протязі довгих століть і мрій моєї юності.

Святкують всі трудящі. Тільки я, мов проклятий всіма, всіма забутий і ненавидимий кимось, один, здається, у цілому світі сиджу і плачу на самоті.

Яку пекельну кару придумано для мене!

Холодну, довгу, тиху смерть. Немов нема мене уже давно й не було. Неначе я й не жив на світі, і не трудивсь, і не творив нічого, і Батьківщину наче не любив і (мов) вигнаний помилуваний пес живу, доношую розбите, хворе серце...

За що? За ту ж таки любов, і за ту саму мрію, що її, здійснену, святкують всі сьогодні на Вкраїні.

Ой, земле рідна, мати моя і печаль. Прийми мене хоч мертвого...

Тяжко мені жити.

(Зосталося чотири дні до закінчення сценарію. Чи й витягну: так усе в мені пошматоване болить...)

2.XI.1952

...Я хочу жити на Вкраїні. Що б не було зі мною. Хай навіть скоротять мені недовгі вже мої літа, я хочу жити на Україні. Нехай зневага і зло людське вирують круг мене, хай кличуть мене ворогом народу безсромні й жорстокі службовці-людожери, якщо їм треба так, я України син, України. Родила мене мати в степу, у полі зростав я, знав щастя і горе у полі — велике життя — і в перетворенім степу над великою урочистою рікою серед народу, де поживу я, втішу своє серце, пораюсь щастю його.

5.XI.1952

Пошо одняли в мене матір-Україну? Нащо збідили, пограбували мое життя? Десять років. Вже більш увесь...

15.V.1953

«Минають дні, минають ночі...» Летить мій час і труд мій гине марно. Заборонено мою недописану «Каховку». Вся подорож, думки і мрії, весь творчий, величний і красивий план твору — все ні до чого. Порожніх півтора роки... як жаль мені мого часу.

26.II.1954

Помер Яновський Юрій. Тільки що одержав-телеграму з Києва і говорив з Оленою* по телефону. Нещасливий мій друг. Скільки й пам'ятаю я, весь час він мучився, страждав фізично і душевно. Все життя його було скороботне. Навіть писати перед смертю почав по-руськи, очевидно, з огиди до обвинувачень у націоналізмі, з огиди до дурнів безсердечних, злих гайдуків і кар'єристів. Чоловік талановитий, чесний, тонкий, ображений до краю життям. Вічна Вам пам'ять і земля пером, друже письменнику нещасливий.

* Дружина Юрія Смолича.

"PROMBANK" INVESTMENT LTD. and THE JACYK GROUP

1260 Eglinton Ave. East, Mississauga, Ontario, Canada L4W 1K8. Tel. (416) 625-2171

- Якісні індустріальні і комерційні будинки та розбудови;
- Різні умови оренди або купівлі.

Хто ж сьогодні заробить на Вашому сумному неролозі? Хто перелічить Ваші недоліки, хиби, Ваші «злісні намагання» повалити державу робітників і селян, яких Ви так любили? Хто покладе собі за це гроші в кишеню? І. Л. чи якась інша графоманска потвора, жорстокосердна, безжалісна темна?

Нарешті! Ви перестали бути винуватим, перестали заважати комусь і загрожувати хорошими п'єсами. Шаную Вашу любов до народу і чесність.

18.VII.1954.

...Три роки ходив до мене в дім генерал С. під виглядом знайомого. На «ти» перейшов і, видно, людина була добра. Скільки він мені розповідав всіляких страхітливих речей про своє відомство, про свого шефа Берію. І потім одного разу раптом заявив: «Прощайте, я більше до Вас не прийду». А Юлії Іполитівні: «Я мав велику неприємність по службі. Лаврентій Павлович потребував від мене знищувальну доповідь про Довженка. Я сказав, що совість не дозволяє мені нічого, окрім доброго писати про нього. Тоді Берія грубо вилаяв мене».

З тих пір я ніколи не бачив генерала...

28.X.1954.

Я подумав недавнечко: «П'еса моя «Потомки запорожців» не буде поставлена зараз. Її не пустять ні зверху, ні знизу. Глядач мій не народився. Він народиться десь у двохтисячному році.

29.X.1954.

...Скромненька наша Україна. Все села та села, Хатки, як пташки, та й усе. Мало міст, мало гордих і пишних будов. Століттями ми тут руйнували та кров проливали свою й ворожу. Так хочеться вірити, що все у нас світле в майбутньому.

7.XI.1956.

...На сороковому році будівництва соціалізму в столиці сорокамільйонної УРСР (повністю) викла-

дання наук так же, як і в інших вузах УРСР (повністю), проводиться руською мовою. Такого нема ніде в світі. Згадую листи Леніна по національному питанню і думаю: не говоріть мені більше нічого. Я все зрозумів і переповнений віщтер. Якщо мій народ не спромігся на власну вищу школу, — вся абсолютна решта, себто, ну ніщо вже інше не має ціні. Яка нечувана аморальність... Який жорстокий обман... і жаль, і сором...

(*26.XI.1956* О. П. Довженко помер у Москві — Ред.).

GEO. H. CREBER (від 1897 року)
208 Kingston Rd. at Woodbine

**УКРАЇНСЬКА ФІРМА ПАМ'ЯТНИКІВ
У ТОРОНТО**

- **першорядні майстри, скульптори і кресляри;**
- **імпортований і місцевий граніт, бронза;**
- **фотографії на порцеляні, нагробні написи;**
- **хоч замовлення виконують висококваліфіковані майстри — наші ціни найпоміркованіші!**

Тел.. вдень — 691-5712 і увечорі — 762-3502

РОМАН ДЕМКІВ

ОСЕРЕДОК КУЛЬТУРИ ШУКАЄ ГОСПОДАРЯ

Український Осередок Культури ім. св. Володимира в Оквілл, Онтаріо, пошукує двомовного господаря — самітного або малу родину.

Постійна праця і помешкання. Платня і умови за домовленням. Зацікавлених просимо телефонувати на (416) 847-6477 або 621-5591.

Управа Осередку

ОСІННІ БАРВИ

Хоч Злата-Баба починає осінь Вереснем, та непевної вдачі вийшов цей синок у Погоди. Ніколи не дізнаєшся чим він вас порадує. Добре, коли мавка чи лоскотарка пригорнеться до Вересня — земля тоді в лагідному сонці, золотяться духм'яні шишкі хмелю, з яких буйноголовий Любчик сплете розкішний вінок весіль...

А якщо цей крутій попадеться в обіми якоїсь з Мокрян або Мигачка його зачарує то не чекайте добра від Вересня, а коли загуляє з стрібожичами та ще й хильне з Любчикового келиха хмільного меду або міцної вишнівки, тоді на осиках все рясніше з'являються вогнисто-червоні листки, жовтими плямами прикрашаються зелені жупани кленів. Стрункі постаті берез також позолотяться і почнуть мляво скидати поодинокі листки. У статечних дубів по-юнацькому порудіють „чуби“ і поволі починається листопад, опадають достиглі плоди багатьох рослин. Та вересень має про запас ще немало теплих сонячних днів. І тоді у блакитному небі з'являється чарівне мереживо з довгих срібних ниток, легким павутинням оповитий увесь ліс. Це розсилаються молоді павуки, павутиння замінило ім крила. Ця чудова пора зветься „БАБИНЕ ЛІТО“ в Україні, а в Америці — „ІНДІЯНСЬКЕ ЛІТО“. Вересень — „медовий“ місяць лісу. Бузково-фіолетового кольору килими квітучого вересу, що розстелились через усе Полісся, багаті на медодайний нектар. Повітря напоєне пахощами меду й живиці. Не випадково цей місяць в Україні звуть вереснем. Кажуть давно те було. Коли, ніхто не пам'ятає, а що трапилось це у Києві, кожен ствердить. От кільки не знають напевне, хто був свідком всього цього, чи Гончарський кінець, чи Кожум'яцький, а може й Поділ, коли там ще жили поляни, коли іхні боги жили разом з ними по містах і селах. Щедрою рукою розділяв Дажбог полянським дітям сонячне тепло. Росли вони красивими і добрими, щедрими і хоробрими. Недалеко від Києва, вище по Дніпру, жив у своїй кузні Сварог. У Києві, жила одна з доньок Сварога — пишногрудна, золотоволоса красуня Липа, яка готувала Ярилові бджолині рої. В медушах у Липи був харч для Ярилових візничих, в її корчмі були хмільні Любчикові напої, без яких не обходилося жодне з київських свят. Так би може було б і до наших днів, якби не трапилася не передбачена подія і Липа не випила з Любчикового келиха на одному з весіль. Випила і закохалася і батька не спіталає. І стала біда в родині білобожичів. Породила Липа сина ніжного і золотавого, як сама і гарного, як батько. Буйний красеній Дністер-чорнобоговий онук став батьком Сварожича. Не приніс щастя Любчиків напій Липі, не всидів довго в Києві чорнобровий Дністер, подався за якоюсь Літавицею, поки не вгомонився десь аж в Карпатах.

Жила Липа, ростила красеня сина. Млів від

тепла Липин син, аж гарячий піт виступав, коли Віск ненароком ставав на очі Ярилові. Водяникова душа синовця не виносила та й Сварог не бачив свого онука. В глибоких льохах ховала свого сина Липа, коли приходили до неї сонцеліки. Та біда спіткала Липу, вирвала сина з під материнської опіки. А було це так... Злата-Баба пряла зі своїми доньками та київськими дівчатами. Всі готували посаг до весілля. Вечоріло, а роботи зроблено було мало, день став коротким. Найменша з доньок ще тільки вчилася сукати нитку. Тільки-но скрутила за день нитку, а тут вже ні ткати ні вишивати не можна. Сонце зайшло. Засумували всі, тільки Доля відклала свою роботу і поклавши голову не коліна матері, спокійно заснула. Кинулася Свічка до вікна, подивитись, чому так рано заховалася сонце — і завмерла. Просто перед нею стояв диво-парубок.

— Свічко! — зойкнула Злата-Баба. — Свічко, бережись — від знаглого кохання все горить!

А Свічка Віск поціувала. Хто знає, чи було воно так? Споконвіків у вересні кияни влаштовували свято, яке до наших днів відоме під назвою „СВІЧЧИНЕ ВЕСІЛЛЯ“. В свій час це було одне з чільних осінніх свят київських ремісників, яке переросло в загальноміське свято. Відзначалось воно 14 вересня. На „Свіччине весілля“ дівчата вошли танки, ставили весільне вільце чи гільце, яке прикрашали квітами, стрічками і свічками. Після свята Свічки починається справжня осінь, гаряча пора у землеробів, чи як кажуть ДРУГІ ЖНИВА. Копають картоплю і буряки, знімають кавуни і дині з баштанів, є робота в садах і виноградниках. Зразу ж за днем осіннього рівнодіння, після 22 вересня, починається вже загальний відліт птаства у далекий вирій. На глибину, в річкові ями відходить риба. Деякі з звірів, як вивірка, бобер, хом'як за клопотані заготівлею корму на зиму. У борсуків, єнотових собак, вовчаків та інших зимосплячих звірів посилено відкладається товщ. У звіра відбувається осіння лінівка. Осінь — пора, коли все живе перевіряє свою готовність до зими. І милуючись цим „парадом“ природи, мимоволі думаєш; яку то справді незбагненну силу жаги до життя таїть у собі все в природі, щоб наступною весною породити на світ нову красу.

ОСІНЬ

Хитаються верби, мов п'яні,
І листя навколо золоте,
Це осінь, — друзі кохані,
Зimu нам на крилах несе.

У серці пісень ще багато,
Неначе квіток у гаю...
О, осінь! — моя ти багряна,
Чом швидко прийшла ти — на землю мою?!

Міннеаполіс Міннесота

Наталія Кібець

M. КОВШУН

МІСТЕР ТУПІ, або ДОКИ ГРІМ НЕ ВДАРИТЬ

(Продовження)

II.

Швидко увіходить Богдан

БОГДАН: (сердито): Скнари! Брехуни! Лицеміри!
ЖИТЕНКО: Кого це ви так красенько титулюєте, Богдан?

БОГДАН (кидаючи паперову течку на стіл):
Пічкурів, пане професоре.

ЖИТЕНКО: За великі, мабуть, заслуги?
БОГДАН: За патріотизм.

ЖИТЕНКО: О, збуритися серцю з патріотизму не шкодить.

БОГДАН: не збуришся, а вогнем візьмешся, коли бачиш, як люди швидко забувають, звідки вони і чого сюди прибули!

ЖИТЕНКО: Догадуюсь трохи. Але заспокойтесь, Богдане. Говоріть, що сталося?

БОГДАН: Приходжу я до країни Самойлюка. Тільки на поріг, а він як не схопить мене за рамена, тисне, вітає, радощів не передати. Водить по всіх румах, показує всілякі дрібнички. У сальоні садовить на м'яку канапу. Рукою сюди тиць, туди тиць. Та все примовляє. „Радіокомбінейшен“ — чотири сотки. Телевіжен — вісімсот. До церкви кацілаком іздять. Дві канарки виспівують у позолочений клітці. Ну, думаю, слава Богу! Доробився побратим, що й пан так не жив у краю. Грубенька пожертва попливє до течки на ЗВУ. Та й похопився йому, чого я прийшов. О-о, коб ви глянули, як він глипнув на мене очима. Губи скривилися, щелепа затряслася, не заговорить.

ЖИТЕНКО: Ха-ха! Так би то перелякався?

БОГДАН: На смерть. Та жіночка його Валічка, спасибі йй, врятувала. Це, каже, дуже файнє діло. Треба жертвувати, I mi, дастъ Бог, пожертвуюмо, як ще трохи обживемося. Я від цього мало в пень не згорів. Схопив течку й гукнув на прощання: То я прийду за пожертвою, коли ви ще обживетесь мавпочкою.

ЖИТЕНКО: А-ха-ха! (Даціна біля свого столу теж смеється). Це ви, Богдане, сказали знаменито.

III

Увіходить Назар

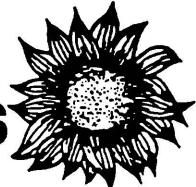
НАЗАР: (обурено): Хамелеони! Пеньки старі! Перевертні!

ЖИТЕНКО: О, друга обструкція впала з неба.

НАЗАР: З такими людьми ніколи не бачити нам України вільної.

ЖИТЕНКО: I вам хтось, Назаре, тицьнув під ніс хрону?

**arka
shoes**

- Великий вибір вигідного і модного взуття
- Регулярні і ширші фасони.
- Помагаємо клієнтам з відтисками та з іншими проблемами.

— ROMIKA — SALAMANDER — LA VALLE
— GALLUS — ORTHOPAEDIC SHOES
ПЕНСІОНЕРАМ 10% ЗНИЖКА

2218 BLOOR ST.W. (at Runnymede) TONY HRUBI
TORONTO, ONT. M6S 1N4 (416) 763-1851

M - C DAIRY

- ЙОГУРТ
- ГУСЛЯНКА
- БІЛИЙ СИР
- СМЕТАНА

У СЕ СМАЧНЕ,
ДОБРОЯКІСНЕ!

**ВЕЛИКИЙ ВИБІР
НАЙНОВІШИХ ЖІНОЧИХ
МОДНИХ ОДЯГІВ**

DANYA

FASHION SHOPPE
2378 BLOOR STREET W.
TORONTO, ONT., M6S 1P4
Телефон: 766-4511

ГОВОРІМО ПО-УКРАЇНСЬКИ

Bus. 366-4433
Res. 259-4778

Louis Kallinikos & Sons Inc.

DESIGNERS AND CREATORS OF FINE FURS
RESTYLING • REMODELLING • REPAIRS
Дуже умірковані ціни

825 Queen St. W. Toronto, Ont. M6J 1G1

НАЗАР: Та хто ж (*іронічно*). Гаспадін Сакорін!

ЖИТЕНКО: Сакорін? А хто вас просив ходити за пожертвами до москалів?

НАЗАР: Та який же це москаль? Земляк, Полтавський галушник. В Європі Сокоренком звався. А найшов собі за океаном баришню Катіньку та й перемостилися на Сокоріна.

ЖИТЕНКО: А-а! Он воно як! Розумію. (*Обіймає за плечі Назара і Богдана*): Гаразд, мої дорогі соколята. Ваше обурення я цілком поділяю. Але вас, Назаре, простити не можна.

НАЗАР: Мене??!

ЖИТЕНКО: Так, так. Вас, дорогий юначе.

НАЗАР: Боже мій! Та за які ж провини?

ЖИТЕНКО: Що то значить — не бачити України вільною? А що ж ви думали? Шлях на Україну котиться асфальтовою дорогою, по якій ми приїдемо каділаками та олдсмобілями? О, ні, мої голуб'ята! Цей шлях яругами перекраїний. Криївками повстанськими перетягти. Могилами засіяний. Тернами повитий. Кров'ю нашого народу наповнений. То що ж? Може спинімося на півдорозі?

НАЗАР: Простіть, пане професоре! Такого я і в голову собі не клав.

ЖИТЕНКО: Скільки років жиди боролися за відродження своєї держави?

НАЗАР: Та щось біля двох тисяч років.

ЖИТЕНКО: А Україна?

НАЗАР: Та нещодавно малороси з москалями тріумфували триста років воз'єднання навічно.

ЖИТЕНКО: Бачите?! Дві тисячі років — і триста тридцять — то ж різниця. Що було б, коли б хлібороб отак думав? Сіяти чи не сіяти? Вродить чи не вродить? О, скільки ворогів посягає на його працю! Але хлібороб вірить. Сіє. Не встигне, бувало, ще й заволочити, птиця, дивись, уже виклювала. Там морозом здавило. Повінню змило, затопило. Ховрашки під'їли. Сажа спалила. Але прийде час — заврнутиться нива. Забринить колосом, закрасується. Заспіває косарка. Отак і наша українська справа. Гартуймо віру нашу в щедрі жнива рідного народу.

НАЗАР: Дякую, пане професоре! Я розумію. Ми віримо. Будемо боротися. Але де ось взяти грошей нам тепер? Сьогодні?

ЖИТЕНКО: З такої ситуації треба якось виходити. Що ви на це скажете, пане полковнику?

ДАЦИНА: Ви так все добре говорили, що мені немає чого додати.

ЖИТЕНКО: Але як нам бути з грішми? Друки потрібно взяти до коректури.

ДАЦИНА: Скільки потрібно грошей терміново?

ЖИТЕНКО: Негайно потрібно коло тисячі долярів.

ДАЦИНА: Тисячу долярів? (*вийшов із-за столу, ходить по кімнаті і, взявши рукою за підборіддя, повторює*): Тисячу долярів. Тисячу долярів. (*підходить до настінного календаря, відгортає сторінку, дивиться на наступне число, а потім до всіх рішуче*): Гаразд, панове! Завтра матимемо тисячу долярів!

БОГДАН: Позичите?

НАЗАР: На проценти?

ДАЦИНА: Ні, наших, організаційних. ЗВУ.

НАЗАР: Та чи це можливо, пане полковнику? Де?! як??

ДАЦИНА: Де і як — це військова таємниця. Покличте сюди секретарку з машинкою.

(*Назар і Богдан кидаються в кімнату секретарки.*)

БОГДАН: Ганко, хутко, сюди, до пана полковника.

НАЗАР: Берімо й машинку.

(*Назар бере машинку, Ганка панір і всі підходять до Житенкового стола. Ганка сідає до столу й заправляє новий аркуш паперу*).

ДАЦИНА: Пишіть, панно Ганко. Від Комітету Організації боротьби За Волю України черги першої наказ...

ЖИТЕНКО: Пане полковнику! В демократичних обставинах якось незручно формулювати це як наказ.

ДАЦИНА: А що будемо робити, коли завтра дійсність зобов'яже нас діяти й жити за наказами?

ЖИТЕНКО: То інша справа. Я пропоную змінити слово „наказ“ на заклик.

ДАЦИНА: Тоді я прошу, пане професоре, проголосувати.

ЖИТЕНКО: Не заперечую. Отже прошу, панове! Хто за те, щоб цю постанову подати у формі наказу, прошу підняти руки. (*Усі, крім Житенка, підносять руки*) Один, два, три, чотири. Хто проти? Немає. Хто стримався? (*Підносить руку*). Один.

ДАЦИНА: Пане професоре! Може б ви змінили свою думку?

Житенко: Ні. Я своєї думки не міняю. Але постанову організації буду виконувати.

ДАЦИНА: Дякую за це. Отже, панно Ганко, пишіть... Організації За Волю України черги першої НАКАЗ...

(*Усі, стежачи, як машинка відбиває слова, повторюють*).

УСІ: Черги першої Наказ...

Швидко падає заслона.

ВІДЗНАЧЕННЯ ДЛЯ СФУЖО

Під час 97-ої Конвенції Федерації Жіночих Клубів, яка відбулася в Гранд Рапідс, Міш., США 19-26 червня 1988 року Світова Федерація Українських Жіночих Організацій одержала грамоту за „Видатні досягнення в діяльності міжнародного взаємопорозуміння“ в конкурсі на тему „Релігії в світі“.

Нагорода призначена за проекти, пов'язані з підготовкою до 1000-річчя Хрещення України: екслібриси, які розіслано дітям в 12-ти країнах світу із поясненням символіки, конкурс слова і малюнку для українських дітей, які живуть поза Україною та контест для дітей в публічних школах Торонто на тему виставки „Втрачені архітектурні пам'ятки Києва“, що відбулася в міській ратуші Торонто в листопаді 1987 року з нагоди 5-го Конгресу СФУЖО.

НА ТЕМИ МИСТЕЦТВА

Юрій СОЛОВІЙ

ХТО ПРОВАДИТЬ КОГО?

Висловлені тут погляди викличуть непогодження, особливо в тих, які були причетними до обговорюваних справ. Виміну поглядів, якщо вона втримана в шляхетному тоні з професійно-логічною аргументацією, належить вітати і плекати. Але тому, що такі дискусії часто приймають арганто-лайливі форми, — люди, які могли б щось цінне й цікаве сказати, знеохочуються і відступають на „невтральні позиції“. А це поразка в нашому культурному житті, для успіху якого треба постійно встрикувати нові, стимулюючі ідеї. Саме з такого переконання автор вирішив опубліковувати наступні міркування „з іншої перспективи“.

**

Лекції на теми мистецтва, які впроваджено останнім часом на сторінки журнала „Нові Дні“, задумом добре: у кожному суспільстві, байдуже чи воно з дрібними, чи з великими культурними здобутками, переважає погляд, що вроджений інстинкт вповні вистачає для сприймання й оцінки творів мистецтва (саме тому загальні школи „не витрачають час“ на цей предмет). Ясно однаке, що некультивованому споживачеві мистецтва невідомі фактори на яких формувались різні теоретичні творчі стимули, тому його інтелектуальне та емоційне задоволення, — яким повинен гостити споживача творів мистецтва — обмежене.

Автором лекцій є Юрій Мошинський. Він обговорює різні аспекти мистецтва, але, крім назагал широкої тематики, його виклади рясніють недоговореннями й однобічними інформаціями. Порушенні питання не є в замороженому стані, вони проходили і проходять постійні нюансування, моделяції і протиріччя. Тому, після закінчення цього циклу лекцій — теоретики мистецтва повинні б дати додовнення, беручи до уваги інтерпретації епох, стилів і напрямків, поширяючи орбіту проблем.

Із новіших тем у серії є тема „Мистець в Америці“ („Нові Дні“, жовтень 1987) з проекцією незавидної долі мистця у США. Коли інші теми в цій серії є філософічного порядку (з увагою на технології) і можуть почекати на повніше висвітлення, — тема мистця в Америці, з певної перспективи і досвіду, є обмежена часом (zmіни, як побачимо, можуть заходити тут швидко і неочікувано) і тому вимагає негайного спростовання та додовнення.

Мистецька професія є від природи „апостольського покликання“, з чим пов’язане й „покутування“ причетного: праця мистця не належить до пекучих і невідкладничих потреб суспільства — різні, часто інтенціями протилежні мотиви приводять людей сюди. В міру розуміння ролі мистецтва в житті, окремі індивіди на відповідальних позиціях у

ЯКЩО ЖИВЕТЕ У ВІННІПЕГУ І МАСТЕ ФІНАСОВІ КЛОПОТИ

- при купівлі або naprawі авта,
- при купівлі нових меблів,
- при консолідації всіх боргів,
- при купівлі або перебудові дому, —

РАДИМО ВІДВІДАТИ КРЕДИТОВУ КООПЕРАТИВУ ПІВНІЧНОГО ВІННІПЕГУ

**Вона радо допоможе Вам усі ці
клопоти усунути!**

NORTH WINNIPEG CREDIT UNION LTD.
544 Selkirk Avenue
Winnipeg, Manitoba R2W 1Y9
Telephone: 589-8808

OVER
30
YEARS OF
SERVICE

ПОНАД
30
РОКІВ
ПОСЛУГ

КУПНО, ПРОДАЖ та ОЦІНКИ РЕАЛЬНОСТЕЙ
R. CHOLKAN & CO. LTD., REALTOR

Real estate — Appraisals

ЦЕНТРАЛЬНЕ БЮРО:

527 Bloor St. W., Toronto, Ont., M5S 1Y5 (416) 532-4404

OTHER BRANCHES:

2336 Bloor St. W., Toronto, Ont., M6S 1P3 763-5555

5302 Dundas St. W., Etobicoke, Ont., M1B 1B2 236-2666

Main St., Port Sydney, Ont., P0B 1L0 (705) 385-2983

COMPLETE CATERING SERVICE.

Banquet Facilities (up to 500 persons)

UKRAINIAN CARAVAN
Restaurant Cabaret

5245 Dundas St. W. (at Kipling) • 231-7447

ISLINGTON, ONTARIO M9B 1A6

• ГОТУЄМО Й ДОСТАВЛЯЄМО РІЗНІ СМАЧНІ СТРАВИ НА ВЕСИЛЛЯ, ХРЕСТИНИ, ЗАБАВИ, ПОМИНКИ І НА ІНШІ ПРИЙНЯТТЯ;

• ПОВНА КУХОННА ОБСЛУГА;

підприємствах і в урядах стараються забезпечити мистців матеріально, творячи ім конечні для творчості обставини. Та ці благородні намірами заходи є нестійкі і міняються — на краще чи гірше — з станом економіки або з появою на рішальних позиціях (урядів та підприємств) людей з іншими переважаннями. Постають ситуації в яких певна країна чи суспільство успішно розв'язують деякі з ряду багатьох питань, однаке задовільнення потреб одного сектора неkonче є доказом здорового стану взагалі (висновок, який робить Ю. Мошинський в порівнаннях Америки з Європою). Взявши до уваги все (критерії оцінки, химерність ринку, конкуренційну гру і змагання, інтриги, національні кон'юнктури тощо), стане ясно, що тут маємо діло з дуже твердим горіхом.

Час від часу читаемо матеріали про фінансові кризи деяких музеїв в Америці та Європі (напр., в лютневому числі амер. журналу "Арт Ньюз" є стаття про головоболі музеїв у США та нового паризького Центру Помпіду, який спеціалізується в новітньому мистецтві, та в цих писаннях йдеться радше про великі й амбітні апетити директорів і кураторів установ ніж про далекосяжні катастрофи. Американський музей Гетті має в своєму розпорядженні 2.8 мільярдів дол. Це чи не найбільша фінансова база для праці музею, все ж таки подана сума можливлює легше вникнути у виміри потреб мистецтва. В Америці — особливо після Другої світової війни — культурне життя є помітним фактором у процесах країни: кількість значніших музеїв, приватних колекцій і комерційних галерій лише в Нью-Йорку переступила межу 800; в країні діє понад 1500 симфонічних і багато першорядних камерних ансамблів, діють престижеві театри драми, опери та балету; в квітневому числі "Smithsonian" говориться про публікацію 50,000 нових назв книжок річно (інші джерела ставлять перед цією цифрою слово „понад“). Все це викликає увагу і признання.

В кожній культурно розвиненій країні, а отже і в США, працюють творчо десятки мистців, твори яких осягнули ще за життя автора небувалі 6-7 цифрові ціни. Хоч тут не місце наводити поодинокі випадки — з очевидних причин хочеться згадати одного з популярних сучасних мистців і безперечно найпопулярнішого у світі **русина** (греко-католика) Варголю (Andy Warhol), батьки якого прибули до Америки з Карпатської України: його творчу спадщину (Варголя помер у лютому 1987 р.) оцнюють на 20 мільйонів дол. Аналіза і критика праць та діяльності одного з творців руху поп-мистецтва, Варголі, питання інше.

Цікаві інформації в пляні теми „Мистець в Америці“ подав у січневому числі згаданий журнал; мова про масові закупи творів сучасного мистецтва американськими фірмами- великанами (Ford Motors, Polaroid Corp., EXXON, IBM, Chase Manhattan, Philip Morris і ін.). Причини для цього такі: 1. піднесення престижу даної фірми, яка в цей спосіб сигналізує відкритість для нових ідей; 2. стимулю-

ючий чинник на думання і працездатність працівників, оточених творами мистецтва; 3. інвестовання капіталу в твори мистецтва дає звичайно високі зиски. Ці фірми, маючи професійних дорадників, концентруються переважно на мистецтві молодих з обіцяючим майбутнім, яких ціни наразі помірковані і які заповідають „новий світ“, „нові часи“.

Ось один із багатьох прикладів росту вартості мистецьких творів, що його виявив судовий податковий процес: збірка Врайцманів була оцінена в 1960 р. на 8.9 міл. дол.; після 10 років цю збірку оцінено на 16.9 міл. дол. Але в головному, мистецтво нації є показником її духового стану, її творчої готовності і спроможності.

**

Також нотатка в журналі „Сучасність“ (березень 1988) про перебіг реалізації пам'ятника Шевченкові у Вашингтоні виявляє велику потребу матеріалів з теорії мистецтва і творчості, до чого закорінилась у нашій образотворчій публіцистиці „нехіть“ (хоч би тому лекції Мошинського на часі).

Ця нотатка — звіт участника — інформує, що комітет, створений для організації побудови пам'ятника, звернувся до нашого світового формату мистця Ол. Архипенка, замовляючи у нього проект в ... реалістичній манері, бо, як твердить автор С. Гординський, лише проект у такому стилі був би апробований відповідною вашингтонською комісією (пам'ятник американським жертвам в'єтнамської кампанії, поставлений у Вашингтоні, виконаний в дусі мінімалізму і робіт землею!) і був би схвалений українською громадою. Тут і виникає питання: хто провадить кого?!

Будь-який і будь-де пам'ятник роботи Архипенка мав би лише тоді глупд і значення, коли він був би виявом і вислідом творчої візії та філософії мистця, який здобув призначення світових фахівців своєю революційно-авангардною поставою в лавах чоловіх мистців руху з антиреалістичною настанововою на переломі століття.

Накидувати чи хоча б лише „пропонувати“ мистецький стиль, на антitezі якого він створив свій тип мистецтва, виявляє райдугу непорозумінь, — головно непорозуміння творчого процесу. В момент усвідомлення есенції творчості і вимог та мети мистецтва — мистець мусить зробити важливe рішення: вибрати дорогу, на якій прийдеться розіграти драму творчості в шуканнях свіжого вислову, де будуть злети і падіння, трудні і щасливі моменти. Отже ходи по вибраній дорозі залишатимуть зигзагуваті сліди, та даний вибір стає звичайно рішенням на все життя, бо лише цілковита відданість і занурення в зустрічні проблеми можуть увінчатись добрим урожаєм.

Замовляючи пам'ятник в реалістичній манері в Архипенка — члени комітету бажали задовільнити головно жертвовавців, хоч теж бажали задемонструвати перед світом належність Архипенка

пенка до української культури. Гарні заміри — не-фортуний підхід.

Коли мова про фінансування проектів культури — не слід мішати ролю споживача з ролею творця. Масове просвітлення у свій час було в нас позитивним етапом, нині однаке потрібна діяльність на найвищому щаблі заради нашого духовного росту й заради світового престижу. В культурному світі суспільство фінансує проекти культури, але на цьому й кінчається його втручання в справи творення культури. Чи треба когось переконувати, що це питання успішно можуть ставити і розв'язувати лише одиниці з творчими візіями — з свіжими, глибокими і пориваючими концепціями?

Ясне питання і такою ж ясною повинна бути відповідь, але в дійності між теорією і практикою у нас непрохідні віддалі...

**

Згадавши одну подію, яка відноситься до Архипенка, згадаймо ще одну новішої дати, яка ледви чи врадувала б нашого мистця.

Але насамперед: в статті про доповідь у Лондоні (Англія) на тему 1000-ліття християнства на сході Європи (Русь, Білорусь, Росія) автор Віталій Бендер ставить турботливе питання, чому княжий Київ не став динамічним культурно-політичним центром — ідейним світлом наших земель, з символом (царського) престола, до чого здогадались не ми, а в Росії (В. Бендер „Якщо без емоцій“, „Нові Дні“, березень 1988).

Дослідження нашої національної ментальності — поза жанром белетристики, що, до речі, подає цю проблему в упрощеному і стилізованому виді — це неопрацьована тема. Тому спорадичні сигнали з цього поля дозволяють робити лише узагальнені згадки напомацки.

Приклад: в галеріях Канадсько-української мистецької фундації (Торонто) відбулась виставка експонатів українського образотворчого мистецтва із збірок у Канаді і США (9 серпень — 30 вересень 1987), присвячена 100-літтю з дня народження скульптора Архипенка. Чому саме цією виставкою рішено відзначити цю річницю — важко відгадати: виставка рябіла експонатами низького рівня, зрештою, цілістю заперечуючи дух і суть Архипенкової творчості! Організатори пильно „переочили“ мистців, яких можна вважати продовжувачами девізів Архипенка, коли лише виставка творів цих мистців (а їхні твори теж є в збірках Канади і США) у зв'язку з тією річницею мала б глупд і добру мотивацію!

Яке відношення виставки КУМФ до престола в статті В. Бендера? Традиційна відсутність — очевидний факт тут і можливий там, у Київській Русі, — наснажених величчю, мудрістю і послідовністю концепцій. На підставі новішого досвіду додам: наш культурний клімат не має досить відповідного кисню, конечного для матеріалізації і життя концепцій з новими вимірами та формами. Проект

ВСІ ЧЕКОВІ ТРАНСАКЦІЇ БЕЗКОШТОВНО!

ПРОДУКТИ ПЛАЩИ (РУСІЯ, РІО)

ПОЗИКИ НА ВСІ ПОТРЕБИ

ВОГНЕТРИВАЛІ СКРИНЬКИ

ПОДОРОЖНІ ЧЕКИ

ЗВЕРТАЙТЕСЯ ДО КРЕДИТОВОЇ СПЛІКИ „СОЮЗ“ ВІДНОСНО ВСІХ ВАШИХ ФІНАНСОВИХ ПОТРЕБ, І ВІДОРЖІТЕ КРАЩІ ВІДСОТКИ

НА ВАШІ ДЕПОЗИТИ,
ВИГДНІ КАНЦЕЛЯРНІ ГОДИНИ,
І ЧЕМНУ ОБСЛУГУ!

**КРЕДИТОВА СПЛІКА
„СОЮЗ“**

2299 Bloor St. West 406 Bathurst St.
Toronto, Ont., M6S 1P1 Toronto, Ont., M5T 2S6
Tel. 763-5575 tel. 363-3994

9:30 am-6:00 pm	Пон. Вівт.	9:30 am-5:00 pm
9:30 am-6:00 pm	Середа	Закрито
9:30 am-8:00 pm	Чет. П'ят.	9:30 am-5:00 pm
9:00 am-3:00 pm	Субота	9:00 am-3:00 pm

Купуйте продукти в наших вигідних крамницях

SWANSEA IGA SUPERMARKET

П. Божик і С. Станько — власники

2295 Bloor St. W
1094 St. Clair Ave W.
1304 King St. W.
Toronto, Ont.

YAR HALABAR

YAR'S KID'S THINGS
CHILDREN'S CLOTHING AND FURNITURE

Дитячі убрання і меблі

2314 BLOOR ST. WEST
TORONTO, ONT., M6S 1P2

(416) 767-7860

„Розп'яття для мільйонів“ (створений 1969 р.!), який є проекцією нової мистецької візії з національною програмою в масштабах невідомих дотепер в історії людства, залишився (не зважаючи на чималу шамотню заходів з нагоди 1000-ліття, куди цей проект духом та суттю органічно належить) непоміченим!

Як справа пам'ятника Шевченкові у Вашингтоні, так теж згадана виставка (дрібні події часто гостріше відзеркалюють суть і причини подій монументальних, з більшими наслідками) вказують на пригодий ґрунт для супер-парадоксів!

**

На згаданій виставці були заступлені мистці з України, про яких чулось, але не було нагоди побачити їхні зразки праці крім тих випадкових, які останніми роками попали на Захід. Тож — для виразнішої перспективи і концентрації — виставка лише цих мистців є на часі, щоб поінформувати людину на Заході про події в образотворчому мистецтві на Україні; залежно від якості зібраних експонатів можна б до виставки додати „подорожній аспект“, беручи до уваги принайменш найголовніші центри на американському та європейському континентах. Виставка новоприбувших мистців, яку бачило перед кількома роками в Нью-Йорку і яку показано раніш в інших містах, робила враження непередуманого підходу організаторів: якщо вона мала передати атмосферу „підпільного мистецтва“, то цей задум — узявшися до уваги час і місце — не дійшов до глядача ...

Досі неможливо було заняти становище до „ка-дил“ еміграційних знавців, які вбачали в цих процесах якості вертепної зорі, що вкаже „заблуканим мистцям на Заході“ правильну стежечку (мистцям на Заході взагалі, чи лише нашим „заблуканим пастушкам“?). Не спалахнувши захопленням, все ж таки вітаємо цей рух у невідрядних умовинах, де країна терпить від браку музеїв і колекцій світового мистецтва всіх епох і типів, які загострювали б візії, апетит і об'ємне розуміння з боку мистців і споживачів. Але такі сантименти не повинні притуплювати наш критичний фокус.

Виставка мистців з України, скажімо — шукаючих мистців, які там працюють, і мистців, які недавно прибули на Захід, повинна б по змозі ілюструвати процеси та еволюції в творчості мистця (за чим тут не було зможи стежити), бо це важлива частина біографії творчості будь-якого мистця, частина особливо гостра й цікава в творчостях, які формувались у виїмково складних умовах. Гуменюк (нар. 1941 р.), для прикладу, на підставі репродукцій у каталогі виставки (на якому спираються висловлені тут стосовні погляди і який вповні вистачає для узагальненої думки) виявляє вдержану протягом дев'ятьох років стилістичну і тематичну стійкість (найстарший репродукований образ є з 1978 року „Композиція“, а найновіший з 1986 року — „Ярмарок“; натомість Заливаха (нар. 1925 р.) в набагато коротшому періоді (найстарший репроду-

кований образ з 1975 року — „Композиція з волом і людськими обличчями“, новіший з 1979 року — „Дівчина у білому“, інший репродукований твір Заливахи „Подвійне обличчя“ не позначений в каталогі часом постання) вказує на дві протилежні фази: новіший пересічно-млявий образ не нагадує автора ранішого твору, напоєного макабричною риторикою.

Подібне зіставлення праць мистців, які перебувають тепер на Заході, відкрило б різні несподіванки. Р.С. В моїй попередній статті „До питань організації мистецтва“ („Нові Дні“, квітень 1988) зайдла досить поважна заковика. З речення „Інтер'ю з мистцями не заступлять критиків-рецензентів“ (початок 5-го пасажу) випала думка, що саме розмовами з мистцями можна б частинно залатати відсутність критиків.

—————

КАЛЕЙДОСКОП МИСТЕЦЬКИХ ВІЗІЙ

(Образотворча виставка Людмили Шанти)

Першу самостійну виставку картин Людмили Шанти відкрила мігр. Дарія Даревич 5 квітня, 1988 року в Мистецькій Галерії Північного Йорку. Виставка мала великий успіх, її відвідало багато мистців і любителів образотворчого мистецтва, було продано декілька картин. На виставці було 55 картин в більшості виконаних на пісковому папері (пісковику) акварелею і пастелею. Пісковик разом із кольорами творить специфічний зоровий ефект.

На нашу думку, творчість Людмили Шанти не для пересічного глядача, який захоплюється виключно досконалістю форм і красою зорових ефектів, а для глядача який може не тільки відчути, але й зrozуміти задум мистця. Деякі картини розглянемо детальніше:

„Вогнений схід сонця“ — це скоріше народження вогню із темряви. Вогнений лицар з шаблею бореться із драконом темряви й розпливається в темряві, але на його місце міріяди золотих, вогнених лицарів випливає із дна океану у формі золотих рибок. Так сонце народжується з темряви і з-за обрію океану міріядами променів, що й є тими легендарними „лицарями“, які перемагають пітьму ночі. Ця картина, виконана гамою чорних барв, з мінімальною домішкою іскрометної барви, справляє надзвичайно сильне враження. Тут легенда про св. Юрія набирає вічного комогонічного значення.

„Схід сонця у серпанку хмар“ — створює гармонічну цілість зі світом. Небо уявляє собою серпанковий краєвид, який пливе у світло-тінях на землю. Ця символічна картина народження в небі всіх земних форм, втілює не тільки філософію Платона, індійську філософію, але й християнську: все, що є на землі, створене Богом у небі.

„Берег із деревами і небом“ — подовгаста картина, де 80% полотна забирає небо. Косі промені сонця нагадують струни, або мотузки, які розгойдують небесний дзвін. Ці промені — мов звуки музики небесних сфер, які, як Божа благодать, спадають дощем сяйного проміння на все живе на землі.

„Сонет у блакитному“ — повторення припливу й відпливу, циклічність, мелодії кольорів, які символізують фугу симфонії життя і вічності.

СЛОВО НА ВІДКРИТТІ МУЗЕЮ-АРХІВУ УЛАСА САМЧУКА

„Сонет із помаранчевим“ — це своєрідний сплет — кругтіж світла і хвиль. Бурхливі хвилі життя виносять з глибин життєвого океану перли духупрозріння. Світло переходить у темряву, а темрява в світло; боротьба добра і зла, світла і темряви. Сині і жовто-помаранчеві кольори створюють досконале зорове враження. „Сонети“ — це картини на межі реалізму і абстракціонізму...

На мене особисто найсильніше враження справив краєвид „Каскад осінніх кольорів перед світанням“. Тут оголені чорні дерева з іскрою доторяючого життя, а між ними — „живий“ туман, який завульовує серпанком обрій, і цей туман ось-ось перетвориться у сніговій зими. Ця картина полонить тоністю мистецько-технічного виконання. Вона мов жива. Це туга за сонцем. Надзвичайно цікава картина — „Вечірній краєвид“. Тут теж домінує чорний колір із домішкою жовтого і зеленого. Тут трава перетворюється у звірів, дерева в людей і люди в хмарі...

Мистець Людмила Шанта вживає спрощену композицію, спрощену техніку і мінімум кольорів, але уміє досягнути максимум успіху у відзеркаленні своїх творчих візій. Наприклад — „Експлозія хмар“ — це не просто ефект для краси, це ціла історія космогонії.

Цікаво, що невеличкі картини і етюди, справляють враження великих панорам, які поширяються у безмежність, бо зміст цих картин не є обмежений композиційною формою. Твори художниці Людмили Шанти цінні і цікаві, але вони потребують глядача із творчою фантазією, який може зрозуміти і оцінити глибину візій мистця. Збірка картин Людмили Шанти творить своєрідну цілість, і дуже жаль, якщо їх не закупить якийсь музей, бо така збірка не тільки гарна, поетична, повна почуття і музичності, але й повчальна, розкриває нам глибину зrozуміння Бога і природи. Побажано було б, щоб Людмила Шанта і надалі трималася вільних, текучих, а не закостеніліх форм. Бажаємо їй творчих успіхів.

Віра Ворсکло

В неділю, 18-го вересня 1988 р., при чудовій погоді й погідному настрою запрощених гостей, було вроочисто відкрито в одному з будинків Пансіону ім. І. Франка в Міссікара, біля Торонта, просторий музей-архів письменника Уласа Самчука. Музей-архів було створено з волі Покійного і його Дружини завдяки наполегливій праці екз. дир. Пансіонів пані д-р Євгенії Пастернак та її помічників.

Шановні Пані і Панове! Друзі, приятелі і шанувальники таланту світлої пам'яті Уласа Самчука!

Насамперед дозвольте мені подякувати шановній дружині Покійного, а зокрема промоторові його надзвичайного музею-архіву-пам'ятника пані доктор Євгенії Пастернак і всім членам Дирекції Пансіонів ім. Івана Франка за те, що довірили мені сказати коротко про нашого незабутнього письменника і літописця бурхливої доби, з приводу нишнього свята.

Для мене це справжня честь. Але чи можна сказати в кількох хвилинах про близьку велику людину щось нове, чого ви досі не чули? Навряд. Тому я й не робитиму таких намагань.

Своє слово про Уласа Олексійовича почну довгою цитатою з перших сторінок його ж спомінів „На білому коні“, опублікованих Товариством „Волинь“ ще в 1972 році:

„...ми були поколінням Крут, Базару, Листопада, Четвертого універсалу, України Мілітанс.

Ми готувалися до „великого зриву“, жили духом „героїчного минулого“ — історичного козацтва, античної Греції, класичного Риму, Европи Окциденту. Зудар двох гострих, фанатичних протилежностей — комунізм-націоналізм — визначав наш світогляд.

„Четверта граната для ката, А п'ята собі!“

„В шинелі сірій вмерти від гранати“...

„Щоб Бог послав мені найбільший дар:

Гарячу смерть — не зимне умирання“...

— (це були) ідеали не лише поетів — Стефановича, Ольжича чи Олени Теліги. а мотто нас усіх.

І жили ми винятково насторожено... У нас не було приватних інтересів, невтральних розваг, побутових проблем, навіть справжніх мешкань; ми перебували мовби на двірці і чекали, „коли виб'є наша година і заграє сурма“, щоб рушити в похід і перемогти.

Тим часом ми йшли від поразки до поразки. „Пацифікація“ у Польщі, ліквідація України Хвильового, розгром за Карпатами, нарешті, „простягнута рука старшого брата“ і „возз'єднання“...

Виховані на ударах, ми були на них загартовані... Але ось несподівано, на початку сорокових

років, ще один удар: сливе за одну ніч не стало нашої ОУН, а на її місці постали „мельниківці-бандерівці“... Для мене — це удар, трагедія, безнадія, але я ... в повній ізоляції. Я безнадійна зникаюча меншість. Ніхто не захоче слухати мої „дефетистичні“ мудроці... тут стільки геройзму, боротьби, тріумфів, а мої ради — „зійтися, говорити, договоритися, вирішити“...

І ще дозвольте, пані і панове, навести пару коротших цитат з другої книжки Самчукових споминів „На коні вороному“. Близький приятель Уласа Олексійовича — теж уже покійний — Юрій Стефанік, на сторінках „Нових Днів“ висловився про ці спомини так: „В мене нема сумнівів, що спогади Самчука ... колись стануть обов'язково лектурою в університетах вільної України, — на історичних і літературних факультетах, — такі вони насичені українознавчими темами, нашою історією і культурою, особливо літературою“.

Тож пригадаю записаний там на сторінці 119-ї гіркий докір генерала Миколи Капустянського: „Хто з нас тепер дорівняється Петлюрі... Коноval'цеві... Удовиченку... Юнакову... Грекову... Тютюннику... Павленкові... то були характери. Культура. Почуття обов'язку... Нам тепер напомінували повні губи фраз про патріотизм. Цього мало. Треба характеру.“

І ще один докір, цим разом самого Уласа Самчука, на адресу таких „гарячих голов“, до яких тоді належав і я. Ось він: „...я також радив нашим гарячим головам тактику вичікування. Наша партізантка, пущена в хід завчасно, означала тільки велику масакру цивільного населення, без ніяких наших здобутків, чого наші молоді голови не могли і не хотіли злагодити“...

Згадую цей епізод з перед 46 років не стільки тому, що відважні, але розважливо-відповідальні статті Уласа Самчука у редакції ним найкращій тодішній українській газеті „Волинь“ мали таки значний вплив на еволюцію моєї думання, як тому, що тодішні непопулярні Самчукові погляди стали знову до болю важливі і актуальні сьогодні, коли обезсила довголітнім окупантським теро-

ром Україна поволі, щораз відважніше випростовується...

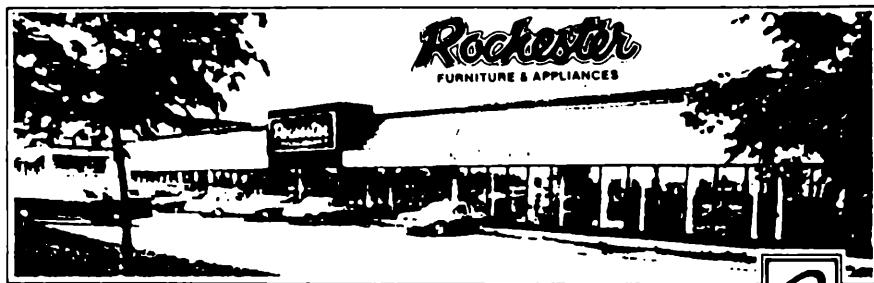
Як відомо, за одну з його відважних статей „Так було — так буде“ Уласа Олексійовича вже на весні 1942 року гештапо в Рівному арештувало. Менше відомо, що Уласа Самчука, сина західної Волині, завжди мав Кіїв, мав наш центр, мавила Велика Україна. Він ще 19-літнім юнаком вибрався нелегально до Києва вчитись, був на кордоні спійманий польською охороною і арештований. І вже будучи в 29-му році в Німеччині, він не забував про Кіїв: „Там тоді бушувала Україна Скрипника і Хвильового — пише він („На білому коні“, стор. 239) — мене тягнуло туди багато магнетів, а головне... мое нестерпне, безупинне, невідступне бажання писати“... І він пише до совєтського посольства в Берліні, щоб йому дозволили легально перехвати до Києва. Він навіть пише і посилає до Державного Вид-ва в Харкові друкувати якийсь свій роман.

На щастя, в тому ж часі з'явилися його перші новелі й оповідання в націоналістичному львівському „Літературно-Науковому Віснику“ і тому в виїзді до УРСР Самчукові відмовили. Це зберегло його від фізичної смерті в концтаборах Росії і дало українській літературі незалежного найбільшого і найпродуктивнішого органічно-національного романіста-прозаїка.

Тут не час аналізувати, але й перераховувати біля двох десятків справді великих і значних творів, що їх залишив нам у своїй спадщині Улас Самчук. Скажу тільки, що Україна мала після революції більше видатних і навіть геніальних письменників, але вони творили в таких несамовитих умовах, що майже жоден їх твір не зможе пережити без коректив советського лихоліття через накинений внутрішній фальш і національне самопониження. Як у всіх інших письменників, у творах Уласа Самчука можна знайти малоцікаві сторінки, думки, з якими погодиться не кожен читач, але ви не знайдете в них свідомого фальшу чи пасажів, які понижували б почуття нашої національної гідності.

Давня мрія письменника побачити українську

- Спальні
- І达尔ні
- Вітальні
- Домашні прилади
- Матраси
- Софи
- Декоративні вироби

1995 Dundas St. E. Mississauga, Ont.

(1 km W. of Hwy 427) Tel. 624-4411

Власники запрошуєть Вас відвідати найбільшу в світі українську крамницю меблів і домашнього устаткування. Приязна атмосфера. Недорогі ціни.

столицю і людей нашого материка сповнилася аж пізньої осені 1941 року. Київ був у той час уже голодний, холодний, сторозерзаний, обезголовлений, але ще не цілком стероризований новим окупантом, хоч тривожна непевність про завтрішній день уже насичувала атмосферу. З цієї подорожі Самчук написав два довші репортажі й зробив чимало записів у своїх спогадах. Але я наведу лише розмову письменника уже в німецькій тюрмі на Великдень 1942 року з одним раніш завжди мовчазним службовцем „центровориком“:

— Здрастуйте, редактор! С празником вас... Думаете я не знаю за что ви сідіте... Знаю, харащо знаю. За Україну, — висловив він це якось підкреслено. — А кто вам ето сказал? — запитав я його... — Нікто, сам знаю. Я тоже українец... С Харкова... Настоящій. Вот только гаваріть не умею. Разучілі, сукіни сини..."

Прикро і боляче: таких українців, що їх „розучили“ говорити рідною мовою були вже тоді мільйони, а нині їх взагалі більшість, може, навіть на вужчій батьківщині Самчуковій. І все таки, він не зневірився. У своїх споминах він написав: „...люди цієї центральної України подобалось мені вельми. У них, можливо, не було плеканої, загостреної національної свідомості, як у нас на заході, але вони були національно сильні з кореня, з духа, традиції і цілої їх великої стихії...“

Тож саме або ця „розучена“ „тоже-українська“ більшість при відповідних умовах здобуде Україні волю, або не здобуде її ніхто. Цього ми не вичитаємо нині з нашої патріотичної преси, а слід нам знати це всім, як знов Улас Олексійович Самчук ще в чорні 40-ові роки...

Люди звикли до звичного. Ми, старші, ще досі сентиментально утотожнюємо себе з Самчуком Володькою з „Волині“ з Василем або з його легкодушними провідниками з роману „Юність Василя Шеремети“, ми розуміємо, хоч схвалюємо не всі думки та ідеї автора в його романах „Чого не гоТЬ вогонь“, „П'ять по дванадцятій“ чи „На твердій землі“. Але як мало з нас задали собі труду уважно прочитати і зрозуміти найбільший задум і подвиг письменника, його епохальну трилогію „Ост“.

Теперішній голова письменницького об'єднання „Слово“, сам поет, прозаїк і есеїст Остап Тарнавський, пише: „Цей новий твір Самчука зобразив українську людину і її ролю в незвичайних і трагічних умовах міжвоєнної і післявоєнної дійсності на Сході Європи. Великий досвід, що його здобув письменник у роки війни в Україні дозволив йому виконати це завдання переможно. Деякі критики вважають саме „Ост“, а не „Волинь“ найбільшим твором Самчука.“

Так, деякі. Інші чіпляються до третьорядних деталей, ігноруючи або не розуміючи суть змісту. Ще інші закидають письменникові, що взявся за тему, якої мовляв, докладно не знає. Це заставило мене з нагоди 75-ліття Уласа Самчука бажати йому „здоров'я, сили, інтуїції та відваги“ таки завершили третій том „Оста“ („Втеча від себе“), що до-

поможе не тільки зрозуміти нам самих себе, „але й усе те, що діється ось уже стільки років на нещаливій землі наших Морозів“.

З уваги на обмежений час, я не заторкую діяльності Самчука на пості голови МУР у Німеччині чи в Виконному Органі Державного Центру УНР. Скажу тільки, що найбільший наш романіст Улас Самчук прожив серед нас у Торонті майже 40 років, більшу частину свого творчого життя. Майже всі ми бували на його виступах, у багатьох він гостював, з багатьома навіть дружив, але — як це не дивно — справжнього Уласа Самчука, повного Уласа Самчука і його заслуг для української нації та культури ми не знали і не знаємо досі.

Тому велика хвала, честь і подяка належиться Дирекції пансіонів ім. Івана Франка, а особливо шановній пані д-р Євгенії Пастернак за те, що здійснили давню мрію письменника і створили цей імпозантний музей-архів „на твердій канадській землі“, запросивши нас на його відкриття. Це перший такий музей українського письменника за межами України. Я вірю, що його колекції постійно зростатимуть і заохотять кожного з нас познайомитись краще з багатою творчістю Уласа Самчука та допоможуть молодим нашим ученим написати грунтовну монографію чи й біографію про нашого великого земляка.

На таку працю він давно заслужив і вона мусить з'явитися, бо ж ми таки культурна нація й повинні вміти шанувати наших провідників.

В наступному числі читайте: Остап Тарнавський — „Зустрічі з Уласом Ол. Самчуком“.

М. Дальний

КРЕДИТОВА СПІЛКА

, БУДУЧНІСТЬ“

**Щадіть, позичайте та полагоджуйте
всі свої фінансові потреби в
Кредитовій Спілці „Будучність“**

140 Bathurst Street, Toronto,	363-1326
2253 Bloor Street West, Toronto,	763-6883
4196 Dixie Road, Mississauga,	238-1273
221 Milner Avenue, Scarborough,	299-7291

**ВІДВІДАЙТЕ НАС —
РАДО ВАС ОБСЛУЖИМО!**

ARKA LIMITED

УКРАЇНСЬКА КНИГАРНЯ

Книжки, журнали, часописи, шкільне та бюрове приладдя, різьба, вишивки, нитки, панама, образи, вишивані блузки, кераміка, платівки та касети, друкарські машинки, обручки й заручинові перстні, різдвяні та великовідні прибори, великий вибір подарунків.

**575 Queen St. West, Toronto, Ont.
Tel: (416) 366-7061 Canada M5V 2B6**

WILLIAM'S SHOE STORE

**Від 1950 спеціалізується в широкому
— взутті В — ЕЕЕЕЕ
— взуття для дорослих і дітей
— ортопедичне взуття**

- **WHITE CROSS**
- **SALAMANDER**
- **NATURALIZER**
- **ROMICA • JARMAN**
- **FLORSHEIM**

TORONTO, 750 Queen St. W.
(біля церкви св. Миколая; розуміємо по-українськи)
Телефон: 363-4898

СЛОВО ПІД ЧАС ПОСВЯЧЕННЯ ПАМ'ЯТНИКА СЛАВИ УПА

на оселі „Київ“ в Оквілл 22-го травня 1988.

Всесене духовенство, Святкова громада!

Дорогі побратими по зброй!

Ми сьогодні є учасниками і свідками великої події. На канадській землі довершено посвячення Пам'ятника-могили тим, що віддали своє життя за Батьківщину.

На цій символічній могилі, в граніті вибиті слова: „ЗДОБУДЕШ УКРАЇНСЬКУ ДЕРЖАВУ АБО ЗГИНЕШ В БОРОТЬБІ ЗА НЕЇ“. Впавши в боротьбі подвигом свого життя ВИБОРОЛИ СОБІ ПРАВО ТРИВОЖИТИ СОВІСТЬ БАЙДУЖИХ І ПОРИВАТИ ЗА СОБОЮ ЖИВИХ. Найдорожчою ціною, своїм життям вони заплатили, щоб передати нашадкам заповіти предків: не зрікатисьволі і не запродувати своїх душ чужим богам.

Всевишній Господь послав нам пророка, будителя українського народу Т. Шевченка. Він у своїй творчості присвятив багато місця могилам, як історичним пам'яткам славної минувшини.

В національній свідомості Шевченка, могили були найдорожчими святощами, найбільшим символом української боротьби. Могили, які оспівав поет, символізували духовну силу України. Це свідки слави козацької, свідки державної незалежності.

Вороги, ведучи боротьбу проти нашої славної минувшини оцінили значіння могил і нищили їх усюди. Про це лихо поет писав:

I могили мої милі
Москаль розриває
Нехай риє, розкопусе,
Не своє шукає...

Один, Господь Бог знає, скільки упівських могил розрила-сплюндурувала Москва і її союзники. Упавшим героям не знайшлося місця на могилу в Україні, прийшлося її здвигнути на чужій землі. Заходами колишніх вояків УПА, при допомозі свідомої української громади Канади, США, Англії і інших країн, ми спільно здвигнули цей „ПАМ'ЯТНИК СЛАВИ УПА“ на чужині.

УПА — це армія народного сумління; в ній брали участь воїни і офіцери УНР, Карпатські Січовики і воїни Дивізії „Галичина“, які після бою під Бродами вирвались з окруження, знайшли своє місце в рядах УПА.

В Україні в той час шалів німецький терор, передбачувалась поновна большевицька окупація. Молодь масово пішла в УПА, вона стала в обороні 4-го Універсалу з 22 січня 1918 р., Карпатської України і акту 30 червня 1941 р. У важких обстановках боролась Україна проти окупантів.

Доля українського народу була повна страждань, Гинули його сини і доньки на полі бою, в шпитялях, крів'ях, бункрах і на зв'язкових розвідчих пунктах. І ось ця символічна могила присвячена всім упавшим, ВОНА є СИМВОЛОМ І СВІДКОМ ГЕРОЙСЬКОЇ БОРОТЬБИ НАШОГО СТОЛІТТЯ.

Всі окупанти були і будуть однаково жорстокі, без різниці, чи це царська Росія, панська Польща, фашистська Німеччина, теперішня червона Росія, у новій формі СССР. Всі вони лишили мільйони безіменних могил, без хрестів, зрівняних землею. Мільйони українців знищили створеним голодом, а безіменні могили розкидані при шляхах у Сибір, Біломорканал, Колиму, Караганду, Мордовію, Казахстан і концтабори Берліна і Москви.

Зі зброєю в руках впали перші бойовики в Поліських болотах, їх юнацькі голови приорані волинським чорноземом. Їх кістки розкидані під ялицями в Карпатах, їх шляхи позначені кров'ю і кістками в рейдах на Захід.

А скільки могил прийняла чужа земля! Могила Головного Отамана С. Петлюри в Парижі, Провідника ОУН полк. Є. Коновалець, (50 років як згинув від пекельної бомби на вулиці в Роттердамі). І ще одна могила Провідника ревоюючі С. Бандери в Мюнхені. І залишилась десь в Україні без хреста могила Р. Шухевича- Т. Чупринки, головного командира УПА.

Ми стоїмо в боротьбі з окупантами. Так довго, як Україна буде поневолена, ми не маємо морального права говорити про якесь спільне прощення гріхів.

Ми є 50-мільйонова нація і нехай нас не переварюють в загальному московському котильку. Раз везуть у Сибір на заслання, а другий раз до Москви і Ленінграду, щоб ми розкяялись і показують нам пам'ятники: Пушкіна, Петра Першого і Катерини Другої.

Се той Первий, що розпинав
нашу Україну,
А вторая доконала вдову-
сиротину“.

Нехай самі моляться в Загорську. В нас є в Каневі Шевченко, в Києві над Дніпром св. Володимир і свята Софія. В нас є Львів і св. Юр, це наші місця прощі і молитви.

Стіймо міцно на наших позиціях з вірою, що прийде день Воскресіння України!

І тоді Україна поставить „ПАМ'ЯТНИК СЛАВИ УПА“ на Байковому цвинтарі в Києві, а на кордонах України стоятиме Український Воїн на сторожі. Щойно тоді Україна буде говорити про спільне прощення.

Цією символічною могилою-пам'ятником, ми вшановуємо: УВО, ОУН, УПА-УГВР, нове покоління шестидесятників, покоління Нескорених.

Естафета відвічного Духа України перейнята, вона в надійних руках.

ВІЧНА СЛАВА УПАВШИМ ВОЯКАМ і КОМАНДИРАМ УПА!

Вічна слава їхнім послідовникам, що палким писаним словом скрипілі позиції в Україні і на чужині. Вічна слава: М. Сороці, В. Івасюкові, О. Тихому, Ю. Марченкові, В. Стусові і В. Симоненкові, який скріпив нашу віру в перемогу словами:

„Народ мій є, народ мій завжди буде,

Ніхто не перекреслить мій народ!“

Віктор Новак

НА АКТУАЛЬНІ ТЕМИ

ЩОБ НЕ БУЛО Й ЗЕРНА НЕПРАВДИ

Ця стаття українського письменника Романа Лубківського в основному базована на його виступі під час пленуму Правління Спілки письменників СРСР у Москві. Вона вже була друкована у львівському журналі „Жовтень“ за липень 1988 р. і в прорадянському торонітському тижневику „Життя і Слово“ за 5 вересня. Скорочено передруковуємо її й для читачів „Нових Днів“ — Ред.

Мене як письменника українського, вихованого на традиціях близькості слов'янських народів, в атмосфері полікультури, якою відзначається західно-український регіон (а Львів особливо), дуже тривожить сучасний рівень міжнаціонального спілкування.

Оголилися гострі больові питання, відповідей на які чекаєш чесних і відвертих. Такі відповіді містяться у промові М.С. Горбачова на недавньому Пленумі ЦК КПРС, звернені до трудівників Вірменії і Азербайджану. Це приклад політичного такту й чутливості до назрілих проблем.

Ми добре пам'ятемо, як недавно, у 70-ті роки насаджувалась „теорія“ про неперспективність деяких культур і літератур, наче про благо, говорилося про злиття мов, інтернаціональне ототожнювалось з безнаціональним. Так, нам казали: взаємозближення — через розквіт, а робилося усе для того, аби побити лютим морозом надто тендітну зав'язь.

Усі ми відчули духовну радіацію, яку в застійні роки видавали за сонячні промені доброзичливості!

Партія уже багато зробила для духовної рекультивації суспільства.

Погляньте, які яскраві імена повернено російській літературі. До вірмен прийшов відроджений Чаренц, до латишів — Чак, до білорусів — Алесь Гарун. На Україні повернуто літературі таких складних у розумінні політичних доль класиків, як Богдан Лепкий, Володимир Винниченко, Микола Хвильовий. Відкрився доступ до праць академіка Михайла Грушевського. Благотворні процеси пішли вшир і вглиб, багато що чого треба висвітлити, зважити і повернути народові.

Життя бере своє, незважаючи на мімікрію „учорашніх“. На зміну „солов'ям“ перебудови, що тепер тихо пересиджують у зозулиних гніздах, з'явилася досить підозрілі креатури, про яких не скажеш інакше, як „басаврюки від перебудови“. Ім'я гоголівське, популярне. Басаврюки займаються плутаниною і підтасуванням, трапляється, б'ють справжні козирі бісівською крапленою картою. Їхня провокаційна відомчоцентралізаторська сверблячка ставить під питання Байкал і Дністер, Арап і Ладогу. Що їм національні, вселюдські святині — Ясна Поляна чи Хортцица, розорене їй так

орлине гніздо Запорізької Січі, цієї знаменитої, за висловом Маркса, Козацької республіки.

Після Чорнобильської трагедії здавалось: біда дуже багато — раз і назавжди навчила. Ale в чиїй запаленій голові тим часом визріває ідея будівництва нової АЕС, — де б ви думали? — у самому серці України, в Чигирині, столиці Богдана Хмельницького, де втілювалася цілком інша державна мисль — про з'єднання долі України і Росії. Про це на весь Союз із болем та обуренням заговорив Олесь Гончар, і вся колишня надійна рать хулигів „Собору“ вмить піднеслася духом. Очікуючи розправи — над письменником, самою совістю народу!

Відомчі басаврюки-байстрюки родяться не від шлюбу відьми із сатаною, а проростають у каламутних колбах національного нігілізму, антидуховності. Один — міністерським циркуляром скорочує і скорочує кількість годин рідної мови й літератури аж до зіяючої порожнечі у школьних програмах, другий скасовує рідну мову на екзаменах у вуз, третій поміж ділом за одну ніч примудрюється виготовити на стороні вуличні таблички з одномовним текстом (ясна річ, тільки не рідною мовою) у славному місті Вінниці, четвертий зварганює поганючий переклад споконвічних, від православних часів, назв міст і сіл великої республіки...

А куди подівся п'ятий басаврюк? Він б'є поклони басаврюкові старшому за чином, аби той благоволив і далі оберігати становище, при якому для того, щоб захистити докторську дисертацію про творчість Лесі Українки чи про вживання апострофа, ти повинен перекласти її (автореферат автоматично пишеться одразу ж російською) і захищати тільки в центрі, а не в Києві чи Харкові. До речі, кому і навіщо потрібна ВАК*, такий собі Ватікан у науці, де від поцілунку пантофлі навіть не папи, а цілком середнього служителя синкліту залежить доля ученого в Естонії і Туркменії, Таджикистані й Молдавії? Не сприяє зміцненню братніх зв'язків намагання Держкомвидаву СРСР і далі витісняти видання світової та вітчизняної класики національними мовами.

Один керівний працівник цього відомства не-

давно мені сказав: „А навіщо Лев Толстой українською мовою?“ Йому нема діла хоча б до того, що підкопується фундамент радянської перекладацької школи. Витісняються національні мови, особливо послідовно в республіканських наукових видавництвах. Відсоток, скажімо, українських назв у „Науковій думці“, „Вищій школі“ катастрофічно низький.

Другий бік проблеми — надмірна централізація культури, науки, освіти, видавничої справи, необізначеність стосовно цінностей, що є „на місцях“, не-вміння використовувати в інтересах усієї країни багатою класику.

Так, міжнародний симпозіум під егідою ЮНЕСКО „Іван Франко і світова культура“ не знайшов і найменшого відображення у союзній періодиці. Тільки Спілка письменників СРСР підтримала одну з ідей симпозіуму — про запровадження Всесоюзного свята поезії Івана Франка „Вічний революціонер“. Я певен, що подібні проблеми знайдуть і в інших республіках. Делікатна, звичайно, річ: не-легко в Москві відзначити всі ювілейні дати, але увагу важливому історичному, літературному ювілеєві можна вділити і в пресі, і випуском сувенірної продукції. Але чи випустило союзне Міністерство фінансів хоча б одну пам'ятну медаль або монету, присвячену видатним історичним особам — полководцям, письменникам, ученим, художникам за національністю, скажімо, із вірмен або узбеків? Безмірно гострою і вічною проблемою залишається будівництво фабрики грамплатівок на Україні чи масове видання новорічних листівок національними мовами. Українських письменників серйозно турбує втрата корпусу перекладачів — зосталися лише одиниці із близкучої плєяди!

Та й долі національних мов переживають складну ситуацію, коли доводиться доморощених принижувачів власного народу переконувати в необхідності повернення рідної мови на сцену, в школу, у дитячі ясла! Грузія надає приклад виховання національної гідності — через сім'ю, школу, оточення. Не думаю, що в цій республіці учнів звільняють від вивчення рідної мови. І не лише тому,

FOR COURTEOUS FRIENDLY SERVICE

ВІЧЛИВА І СПРИЯТЛИВА ОБСЛУГА

COMMUNITY TRUST

2271 BLOOR STREET WEST, TORONTO, ONTARIO, M6S 1P1

PHONE: 763-7333

ЗВЕРТАЙТЕСЯ З ДОВІР'ЯМ
ДО КОММЮНІТИ ТРАСТ
У ВСІХ ФІНАНСОВИХ
І БАНКОВИХ ПОТРЕБАХ

Complete Home Comfort!

- Автоматична, контролювана комп'ютером доставка оліви
- 24 години, 7 днів тижнево радіодиспетчерська обслуга
- Продаж і обслуга домашнього огрівального устаткування
- Обслуговуємо Торонто, Ошаву і околиці
- Все фінансуємо на догідні сплати.

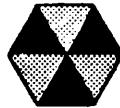
SIPCO OIL LIMITED

83 Six Point Road, Toronto M8Z 2X3,

Tel: 232-2262

183 Bloor Street East, Oshawa L1H 3M3

Tel: 728-5138

Просимо також зайджати до наших станцій SIPCO і наповнити авта бензиною.

що грузинська мова має тут, як і ще в кількох республіках, конституційний захист як державна мова соціалістичної республіки. Дивно але факт: Україна та Білорусія, держави-засновниці ООН, що мають власні Міністерства закордонних справ, Представництва в ООН і ЮНЕСКО, таких статей у своїх Конституціях не мають. Відсутність їх — не результат всенародного волевиявлення, а грубе зневаження ленінської національної політики. Ось де справжні, а не видумані причини побутового шовінізму, які, своєю чергою, провокують те, що має точну дефініцію: пережитки націоналізму. І, ті що протистоять відновленню конституційного статусу рідної мови, обов'язкової для вивчення у національній школі, забули, мабуть, заповіт Володимира Ілліча: „...треба запровадити найсировіші правила відносно вживання національної мови в національних республіках, які входять до нашого союзу, і перевіряти ці правила особливо ретельно. Немає сумніву, що під приводом єдності залізничної служби, під приводом єдності фіскальної, і т. ін. у нас, при сучасному нашему апараті, проникатиме безліч зловживань істинно руського характеру. Для боротьби з цими зловживаннями потрібна особлива винахідливість, не кажучи вже про особливу ширість тих, що за таку боротьбу візьмуться“, (В.І. Ленін, АЗТ, т. 45, стор. 344).

Сказано гранично ясно. Ілліч далеко наперед відчував нещирість багатьох наших сучасників, які не „розуміють“, що вивчення рідної мови або мови братньої республіки такий же священний обов'язок, як і захист Батьківщини.

Створення умов для вивчення національної та російської мов нехай ґрунтуються не на примах родичів, яким осоружна „місцева мова“, а на Законі. Для того ѿ закони, аби знищити беззаконня!

Нашим братнім мовам, їх гармонійному співіснуванню завдає шкоди §4 Шкільного статуту про добровільний вибір мови.

Злощасний параграф! А те, що викладачі національних мов позбавлені переваг, які належать русистам у вигляді 15-процентної надбавки, як вони самі гірко жартують, „за вредність“, — що це та-ке? Неспроможність „добровільності“ вибору мови

очевидна і з погляду історичного досвіду...

Тому слід підтримати пропозиції Н. Гілевича, Ю. Мушкетика, наших друзів із Вірменії, Молдавії, Литви, Естонії про внесення у Конституції республік статей про державний статус національної мови в кожній республіці з рекомендацією обов'язкового вивчення і російської мови як засобу міжнародного спілкування.

Декілька зауважень з приводу професійної і товариської етики. З високої трибуни спілчанського Пленуму один відомий письменник, редактор все-союзного журналу припустився дивного, абсурдного твердження про те, що „на Україні активізувалися антиросійські настрої“. Хочеться запитати: як накажете Вас розуміти? Як він, інтелігент до кінчиків нігтів, дозволив собі завдати образи, не лише друзям — усьому народові, та ще й нині? Адже коли в сім'ї один, припустімо, розумом не вдався, виходить, уся сім'я винна? Всі п'ятдесят мільйонів?

Україна споконвіку рідна мати, а не мачуха для неукраїнців. Нині на Україні, окрім російських, є школи угорські, польські, молдавські. Треба аби були, як до війни, школи болгарські, чеські, єврейські, щоб не було й сліду національного дискомфорту.

Єврейські письменники, скажімо, хочуть мати на Україні свій журнал. У цьому їм теж, гадаю, треба допомогти.

Все, що відбувається у нашій республіці, не залишається непоміченим людьми. Недавно відзначалося 70-річчя Радянської влади на Україні. Як було приємно, коли керівники всіх рангів — від столичного до районного — хто впевнено, хто з деяким трудом і легким напруженням, але... заговорили українською мовою. Це був своєрідний день рідної мови, свято українського слова.

Україна живе в душах наших одноплемінників і за межами республіки. Адже український етнос у світі великий і строкатий. Ми повинні співпрацювати з тими, які горнуться до вітчизни своїх предків. Але дуже дивно: подаємо духовні, культурні імпульси людям, які живуть де завгодно, лиш не в соціалістичних країнах.

Скажімо, неможливо запросити на Україну український ансамбль із ЧССР чи передплатити в нас „Наше слово“, що виходить у Варшаві. Цю газету можна замовити у Бразилії, Новій Зеландії, тільки не в УРСР...

Я у дитинстві був вражений репродукцією картини „Підкорення Єрмаком Сибіру“, в голову мені втівкмачували, яким зарізякою був Шаміль. Уже багато, багато літ по тому з'явилася голуба теорія про „добровільне входження“ малих народів у царську Росію. Ніби й не було народних бунтів, жорстокої колонізації „інородців“, із яких у радянську епоху вийшли Мустай Карім, Кугультинов, Ритхеу, Шесталов, Сангі? Адже історію не перетягнути, ніби ковдру, на свій бік. Це питання не лише наукової етики...

Висока культура істинно братніх стосунків — це тоді, коли російський інтелігент Д. С. Лихачов бореться за відтворення пам'ятника Т. Шевченкові в Ленінграді, українець І. Драч популяризує Нарекаці, коли естонець Ю. Туулік підтримує українця О. Гончара, а українець Д. Павличко відкриває свою передмовою книжку білоруса Н. Гілевича. З такою культурою нам треба жити і працювати!

* ВАК — Вища атестаційна комісія з осідком очевидно в Москві, — Ред. „Н.Д.“

Роман Лубківський м. Львів

НАЙНОВІШЕ ВИДАННЯ «СУЧАСНОСТИ»

У видавництві „Сучасність“ щойно вийшла цікава книжка-спогади Юрія Самбrosa „ШАБЛІ. Мій шлях до комунізму“.

Юрій Самброз — філолог, рукопис книжки якого ходив по руках на Україні в 1960-их рр. Словами автора, це мемуарні нариси „про тернисту долю людини моєї доби“, це також — хроніка очима сучасника по-гromu українського національного відродження.

Читач знайде в книжці цікаві епізоди з життя О. Олеся, М. Вороного, М. Хвильового, І. Багряного й ін. Докладніше автор зупиняється над описом портрету Бориса Антоненка-Давидовича, наводить одержані від нього листи, описує зустрічі тощо. Про своє заслання він каже таке, між іншим:

„Бути як і всі — ось вимушене гасло моого тодішнього життя (...) Мовчати, мовчати й мовчати! Нікому й ніколи не повіряти своїх поривів і думок, загадок і надій. Палко любити незабутню Україну й ніколи словом не згадувати уголос про неї, щоб не викликати до себе юлопської підозри у «націоналізмі»... Яких психічних зусиль, якого душевного напруження це все коштувало!...

Тодішні умови штучно загостреного, спекулянтськи перекрученого гасла політично-клясової »пильності« вимагали виключної обережності з маніфестацією власної української національної принадлежності. Відмовлятися від своєї національності і називатися, хоч би й не надовго, росіянином — я не міг, я вважав би це для себе ганьбою. Але й лізти у вічі людям зі своїм українством у конкретних умовах зауральської обстановки було б найвищим глупством“ (стор. 323).

Віктор САБАЛЬ

НАЦІОНАЛЬНА ПРОБЛЕМА В СРСР У РЕЗОЛЮЦІЇ 19-ОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ КПРС

„У мене і тих, хто послав мене на Конференцію, є Вітчизна — Радянська Україна..., і я відчуваю природну гордість за свою соціалістичну Батьківщину.“

Борис Олійник, секретар Правління
Спілки Письменників України

Борис Олійник вказав під час конференції на дві найпекучіші проблеми українського народу, котрі й далі чекають своєї розв'язки:

1. „... один з тяжких наслідків культу особи — перекручення ленінської національної політики, національна мова опинилася майже на околицях духовної і матеріально-виробничої діяльності народу. Вона поступово якось зникає з діловодства, з державного і партійного вжитку. Більш того, в багатьох містах вже не існує школ з рідною мовою. Майже в усіх вищих навчальних закладах студенти позбавлені можливості навчатися мовою своїх матерів, не говорячи вже про дитячі садочки. У цьому питанні не повинно бути різночitanь. Треба на державному рівні створити режим благосприяння функціонуванню рідної мови в усіх сферах і на всіх поверхах суспільства, підкріпівши теорію правовими законами, аж до притягнення до відповідальності осіб, які перешкоджають розвиткові національної культури (...).“

2. „... Я привіз звернення до 19-ої Всесоюзної партконференції громадськості республіки „Про перегляд програм розвитку енергетики на Україні“ під яким стоять понад 6000 підписів. Зарозумільність і зневага деяких Союзних (в Москві) інстанцій, і насамперед „Міненерго“, до долі України межує не тільки з якоюсь немилосердною жорстокістю, а вже й з образою національної гідності. Я згадую, як вимагаючи будівництва Чорнобильської АЕС, дехто, посміхаючись над „українським синдромом“, подейкував: „так це ж настільки безпечно, що можна вмонтувати реактор під ложе молодалям.“ Ми не опустимося до того, щоб рекомендувати „дотепникам“ ставити свої ліжка біля четвертого реактора. Але ми в праві поставити вимогу притягнути до персональної відповідальності проектувальників, які припустилися найгрубіших прорахунків у виборі майданчиків для АЕС (Атомних електростанцій — Ред.) на Україні..., а нам ще

Книжка має 427 стор. і коштує 16 амер. доларів.
Книжку можна набути в книгарнях і у видавництві

У США і Канаді:

Sučasnist/Mr. Y. Smyk
744 Broad St., Suite 1115-1116
Newark, NJ 07102-3892

В Німеччині:

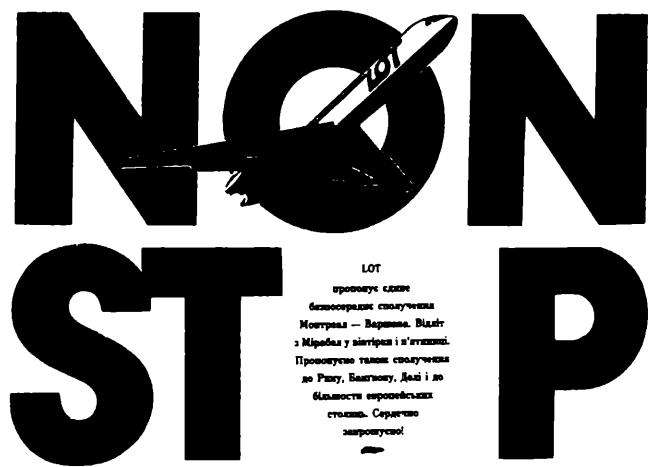
SUČASNIST
Müllerstr. 33, Rgb.
8000 München 5

хочуть підсунути канал Дунай-Дніпро, тобто стічну воду всієї Європи перекинути в Дніпро. Що це — недоумство чи лихий замір, як говорять в народі? Що б там не було, але я одержав наказ комуністів — вимогу взяти під громадський контроль цей розгул і спинити заїжджих проектантів, які розгулюють по Україні та інших республіках у стилі планетаторів, не зважаючи ні на інтереси, ні навіть на саме життя аборигенів..."

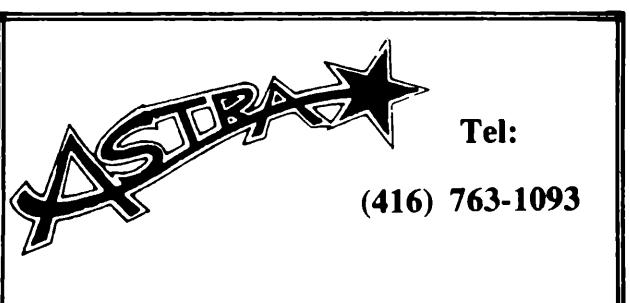
Це є на ділі найсерйозніші, межові проблеми: систематичне нищення української самобутньої культури і особливо мови, і реальна загроза населенню України — густа мережа АЕС на території республіки. Існують й інші основні проблеми України та інших неросійських республік, як напр., масове переміщування населення для постійного зросту російського і поросійщеного елементу в неросійських республіках (у столиці Естонії 40% росіян!), зрост впливу російської культури, особливо в Україні і Білорусі, панівне становище російських чиновників-функціонерів у республіках, їхне нахабне ставлення до корінного населення, його культури, традицій, домінуюче становище російського елементу в усіх центральних союзних партійних, господарських і радянських установах, в армії, КДБ тощо. Усі ці факти підтверджують планову, передуману політику, монтування монолітної імперії, це великорадянський експансіонізм par excellence. Радянський Союз не був і не є союзом рівноправних, вільних націй, як то безконечно декларують власті імущі.

У своїй доповіді на Конференції М. Горбачов заявив, що „життя підтвердило правоту ідеї, закладеної в організацію нашого великого Союзу, об'єднання зусиль дали змогу кожній нації і суспільству в цілому приспішити свій рух, вийти на нові рубежі історичного прогресу..., буде правильно, якщо наша партійна конференція висловиться за принципи справедливості і братерської інтернаціональної допомоги одне одному, за взаємодію, яка забезпечує і загальний прогрес, і поліпшення економічних та соціальних умов життя всіх націй і народностей країни... В останні роки в процесі демократизації і гласності висвітлюються такі проблеми, існування яких не завжди достатньо враховувалось, — наприклад, питання, пов'язані з мовою, культурою, літературою і мистецтвом, історичними пам'ятниками, охороною природи (...), зіткнути людей різних національностей, посіяти ворожечу між ними — значить брати на себе важку відповідальність перед своїм народом і соціалістичним суспільством, не кажучи вже про закони... Наше суспільство відзначається великою рухомістю населення (а навіщо ж центральна влада його аж так „рухає“ і переміщує? — Ред.), багато людей живуть за межами своїх національних утворень, тут можуть (?) виникати певні колізії, і для їх вирішення у нас є тільки один шлях: у рамках усталеної структури союзної держави забезпечувати ма-

(Закінчення на стор. 34-ій)

За більшими інформаціями телефонувати
в Монреалі: Торонто
(514) 844-2674 (416) 364-2035

MEAT PRODUCTS LIMITED
Specialists for over thirty years

- Найкращої якості м'ясні продукти власного виробу;
- Вареники, флячки, квашена капуста та інші європейські ласощі;
- Замовлення на весілля та на інші прийняття;
- Говоримо по-українськи;
- Власник Е. Рембач до Ваших послуг.

2238 BLOOR STREET WEST
TORONTO, ONTARIO, M6S 1N6

Богдан БОЙЧУК

ПАМ'ЯТЬ МИНУЛОГО

(До збірки Юрія Гаврилюка *Негербовій генеалогії*, „Думка“, Більськ, 1988, на правах рукопису).

Щоб мати кращу перспективу до поезії Юрія Гаврилюка, варто, може, хоч дуже загально накреслити картографію найновішої української поезії в Польщі. Останнimi роками в Польщі створився дуже цікавий і оригінальний фермент в українській поезії. Поети останніх двох генерацій (починаючи від Петра Трохановського й Івана Киризюка), здебільша студенти, вираючи частинно досягнення своїх попередників — Остапа Лапського, Івана Златокудра та ін. — пішли своїми власними, різно-граничними й своєрідно модерними дорогами. В „Нашому слові“, „Нашій культурі“, „Нашому голосі“, „Українському календарі“, „Зустрічах“ і останньо в „Основах“ почали появлятися поезії І. Киризюка, П. Мурянки-Трохановського, Олени Дуць, Софії Сачко, Тадея Карабовича, Юрія Гаврилюка, Ярослави Хрунік, Жені Жабінської, Мирослава Чеха, Романа Крика, Романа Дрозда та багатьох інших.

Деяким з них пощастило видати одну-две збірочки „на правах рукопису“ (тобто приватними заходами), або під маркою Українського Суспільно-культурного Товариства (УСКТ). Всі ці збірки — мін'яторні, по 20-30 сторінок, на лихенському папері й у скромному оформленні. Коли порівняти їх з численними й часто розкішними виданнями в польській мові, то стає наглядним, як офіційні чинники підтримують культурну діяльність своїх меншин.

Творчість цих молодих поетів різноманітна не лише стилем, але й мовно. Крім поезій в українській мові, натрапляємо теж на багатий доробок у лемківській і підляській говірках. Явище це більше ніж відрядне; бо так звана „чиста“ літературна мова починає звучати, як латина, тобто як штучна, невживана мова, — і творчість, писана лемківським чи підляським діялектом, вливає трохи живої розговірної крові в літературу.

Юрій Гаврилюк належить до наймолодшої когорти цих поетів (народився 1964 року в Більську Підляському, студіює на факультеті історії в Ягайлонському університеті). Його перша 24 сторінкова міні-збірка *В непромінаючому поході* написана підляською говіркою; в ній молодий поет вглиблюється в пам'ять минулого, відкриває надри рідної землі, щоб встановити місце в історії для своїх підляшан. Іншими словами, збірка ця ангажована, реторична, патріотично-усвідомлююча. Потреба для постання такої збірки аж надто болюче зрозуміла. Але такий матеріял дуже рідко перевтілюється в справжню поезію; з винятком таких віршів, як „Піщаний згуорок“, „Кургани“, „Мельницька церква“, „Піщаний обрив над рикою“, — не вдалося перевтілити цей матеріял і Гаврилюкові.

Друга збірка *Негербовій генеалогії* хоч сторінками така ж, як і перша, але змістом і поетичністю далеко більша і глибша. Гаврилюка, студента історії, найбільше цікавить інтроспекція в пам'ять історії. Вглядаючи туди, поет бачить, як безнастансно рубали тесані дубові ворота наших садиб, валили наші хати, а

Бог в уквітчаній сорочці
Відвернувся не прорікши Слова
Хай окалічать
Кігтями пазурями роздеруть
Підпишуть чорною кровю
Грамоту брехні
Опечатають її тавром облуди
А народ правами славний
В ярмо законів запряжутъ

Отже, йде, в першу чергу, про зраду, облуду й насильство з зовні. Поет висловлює те, що побачив у минулому, твердою дикцією і сильними образами. Його образи здебільша фронтальні, як на сільських іконах („Бог в уквітчаній сорочці“), але водночас свіжі й несподівані.

Та це половина нашої трагедії; друга половина — це зрада, яка приходить знутра, рабство духа:

Зрабила вся земля
Сонце слухняно лиже грati
Вітер наругою трусить в очі
Місяць роздзвонивсь мов карбованець
Трон величає

Коли взяти до уваги, що історія — це те, що дається людині в спадок, то ми „родимося з тавром пекучим“; нам простягають на сплямованих кров'ю руках крихи хліба на приманку і

Ведуть нас в неволю
Не в ім'я Духа Святого
І не в ім'я Сина.

За зраду і слухняність платять дистинкціями, орденами й медалями, а „труна вмерших і влавших чужим обвинута прaporом“. Такий є спадок сучасників, і так той спадок нас формував. І ми

... залякані в чужій одежі
Чекаємо Месії
А вітер насмішки
Шелестить у щілинах
Розколотої душі

Наведені штрихи — з сучасності в історію і з особистої точки зору в сучасність — унагляднюють, що Гаврилюк — концептивний поет, який ставить в основу композиції своїх поезій *думку*. Думка ця висловлена або фронтально, або, частіше, образами — сильними, емоційно наснаженими й глибоко вникаючими. Гаврилюк не сторонить від метафоричної мови, але, коли метафора ускладнюється і стає за абстрактною (як от „розкорінюється чорне зілля забуття“), поет відразу заякорює її в конкретніший ґрунт („зневаги до свого слова“), щоб не послабити контур самої мислі.

Поезії Гаврилюка вражают так, наче б були написані строгою й регулярною ритмікою. Насправді

ж у них зовсім нема регулярної ритміки. Враження регулярності викликане, мабуть, сильним поетом відчуттям внутрішньої ритміки, або ритмікою самих рядків, які каскадно й рвучко падають один за одним.

В цій точці варто відійти від історіософічної лінії Гаврилюка й глянути в два інші боки. В першу чергу, відмітити його особисту лірику й лірику природи. Коли поет в рідкісні хвилини звертається в своє власне нутро, то рядки його м'якнуть, стають чуттєві й контемплятивні:

Від перегортання книг і слів
Я втомився
Пройняла мене журба
Проминув ще один день

Така ж вдумливість і містерійна оказкованість характерні теж його ліриці природи. Описуючи, наприклад, забутий колодязь у гущі, ліричний герой стає заінтергованій таємницею, яка може ховатися на дні того колодязя:

Може зоря серпнева
Притаїлась
Або яриться
Лице комет
Може лісні
Задрімали казки
І слова
Що ждуть поета

В другу чергу, особливо вдало виходять Гаврилюкові вірші з відтінню філософськості. Описуючи, наприклад, в вірші „Дорога через тишу“ ялину в вечірній тишині, поет кінчає такими рядками:

В колії життя
Котиться серце чиєсь
Атиша по всіх усюдах
Змійно
Повзе
Огортає

Отже, злагода природи на початку вірша переходить до стичності з сутністю життя, атиша водночас стає загрозливою, — стає, можна вдумуватись, тишею самотності або остаточності. Філософська субстанція ще пряміша й наглядніша в отакій строфі:

Положи на джерело камінь
Придави щоб не йшла вода
Змінить дорогу підземні течії
Більше з нього
Не зачерпнеш

На жаль, Гаврилюк дуже мало місця приділяє особистій і філософській ліриці. А школа, бо ці грані його таланту — цікаві й цінні.

Все сказане досі не значить, що обговорювана збірка не має проблем. Поскільки Гаврилюк поставив наголос на історіософічність, — це в свою чергу, поставило його перед рядом небезпек. Найчастіше, надто абсорбуючись концептивністю, поет губить поезію як таку: „Мільйони осіліпле-них... за краще сяйво зорі полярної“. Натрапляємо теж сутички між публіцистичним висловом („ніччю стінгазети й лозунги мовчать, підкра-

АНДРІЙ ЛАТИШКО

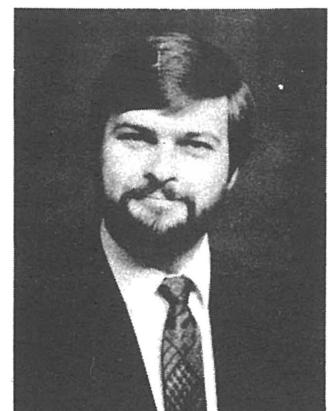
ДОПОМОЖЕ КУПИТИ
або ПРОДАТИ

апартаменти, будинки,
бізнеси, котеджі і фарми

— Безкоштовна оцінка
вашого дому.

Прошу телефонувати:

236-2666 — бюро
767-1501 — дім

R. CHOLKAN & Co. Ltd, Realtor
5302 Dundas St. W., Toronto, Ont., M9B 1B2.

ПЕТРО НАУМЧУК
досвідчений представник фірми

Тел:
236-1011

3200 BLOOR ST. WEST at ISLINGTON SUBWAY
ГАМБЕРВЮ — ТОРОНТО
продажає Вам нове або вживане авто,
полагодить позику, гарантію тощо.
З Петром Наумчуком можна порозумітися
українською мовою, Увечорі телефонуйте: 251-7525

ЗДОРОВИЙ і СМАЧНИЙ ХЛІБ

та інші печива випікає
Українська пекарня

THE FUTURE BAKERY

власниками якої є Родина Вжесневських

— можна набути також ріжні українські
страви у нашій каварні
— борщ, вареники, голубці і т.д.

735 Queen St. W., Toronto, Ont.
Tel. 368-4235

відкриті 7 днів у тижні!

дається зневіра у слові вождів“) і силувано-штучним образом („настирливо б'ється об грati ілюзії танок переосмислювання неминучого“). Оте „переосмислювання неминучого“ й надприродною силою тяжко втиснути в поезію. А найбільшою таки небезпекою є риторика („людино... розглянься, задумайся, що по дорозі топчеш“, або „поглянь у минуле, задумайся, хто був тобою, ким ти був“). Гаврилюк мусить ввесь час бути свідомий цих небезпек і оминати їх десятими дорогами. Є ще денеде проблеми гнучкості поетичної мови, але, з ходом часу, гнучкість ця досягається, так би мовити, в процесі.

Кінчаючи ці раздуми, можна було б робити прогнози й застановлятися над тим, що поезія Гаврилюка обіцяє на майбутнє. Але найкращі, можливо, прогнози дасть чудовий мінъятюрний вірш „В галактичному городі“;

В галактичному городі
Серед жмутів існування
Тернослив життя розцвітає
В водограй
В галактичному городі
Пливе час
Наш час
І з-поміж зір блискотливих
На вікна хат наших
Янголи злітають.

Нью-Йорк, 1988

Юрій ГАВРИЛЮК

**

Зорі вимостили собі
Вигідне місце на небі
Коли тьма відступає
Бліднуть
Щоб не побачити землі
Сонце осліплює нас безугавно
На берегах чорноводяних каналів
і гниючих озер
Сидимо залякані в чужій одежі
Чекаємо Месії
А вітер насмішки
Шелестить у щілинах
Розколотої душі

**

Про що ж співає птах
Коли гніздо спопеліло
Сіра пиль обліпила крила
Погасила очі — обірвався голос
Які ж будуть людські мрії
Коли засихаючи на піску руйн
Липка кров ллетиться
Замість цілющого вина

Ліда ПАЛІЙ

БАГАТОКУЛЬТУРНІСТЬ І УКРАЇНСЬКА ТЕМАТИКА В КАНАДСЬКОМУ ЖУРНАЛІ

Квартальний журнал „Бордер Кросінгс“, який віддзеркалює мистецьку творчість Манітоби, видає восени 1986 р. число на 112 сторінок, присвячене проблемам багатокультурності. Його автори також розглядають творчість мистеців нен-англоказадського і не-франкоказадського походження. Чи не найбільше місця присвячено в журналі українській групі, яка творить великий відсоток населення провінції Манітоби.

Нижче подаємо коротко зміст окремих статей і рецензій.

Майбутнє багатокультурності

Канада гордиться тим, що вона є „мозаїкою“ різних культур, а не „плавильним котлом“, як США — твердить у редакційній статті редактор Роберт Енрайт. Він однак думає, що таку ситуацію країна завдячує не своїй особливій толеранції чи візії суспільної гармонії, а радше географічному роз положенню поселень. Автор побоюється, що політики використовують „багатокультурність“ для своїх потреб.

Енрайт уважає, що замітною рисою людей з по-двійною відданістю (Hyphenated Canadians) є вміння зберегти все варгісніше в їхній традиції і пристосувати до умов життя канадського суспільства. Автор непевний, які етнічні традиції заслуговують на те, щоб їх культивувати, але переконаний, що такі варгості, як, наприклад, українське народне будівництво, повинні бути обов'язково збережені. Його стаття закінчується оптимістичною думкою, що цю невловиму країну, яка зветься Канадою, можна буде знайти при допомозі толеранції, творчої передбачливості і бодай невеликої дози щастя. Справжня Канада створиться з активного зіткнення різних етнічних груп. Канада, як і сучасне мистецтво, мусить бути плюралістичною, множинною.

В золоті чаши Евхаристії
Чом і чим тавровані душі
Засуджених на безглазду смерть
Кому й навіщо судилася влада
Абсолют володіння
В державі тіней і руїн
Час феніксів і янголів минув
З перепаленої глини
Життя не воскресне

Тріщини у мозаїці

У цій статті Сусан Крін переконана, що „культурна мозаїка“ є позитивним задумом, який відрізняє Канаду від інших країн, особливо від США. Ця політика пов’язала покоління імігрантів, що прибули з різних країн і причинилися до стабільності канадського суспільства.

Але треба керуватися реальністю, а не уявою. С. Крін переконана, що кол. прем’єр міністрів П. Трудо впровадив політику багатокультурності як „третю силу“ й антидоту до квебекського сепаратизму.

Авторка осуджує англомовних канадців, в тому, що вони ще досі залишилися символом сили і привілеїв у Канаді, а так звані „етніки“ перебувають поза головним руслом і є жертвами дискримінації...

При уряді забагато різнопородніх агенств та міністерств займається багатокультурністю. У висліді такої бюрократії, етнічні групи дістають державні дотації без уваги на рівень іхніх проектів. Така ситуація шкодить політиці многокультурності і витворює опінію про третіорядність культур національних меншин.

Інтерпретатори „мозаїки“ можуть брати цю метафору дослівно і зосереджуватись на кожній етнічній громаді, як на окремій одиниці, близкучай реліквії минулого. Такий підхід не дозволив би на взаємодіяння між різними культурами та на можливість створення паростка чогось нового.

На думку Сусан Крін етнічна культура не є інертою, вона розвивається і змінюється. Жива культура тече, як водоспад і її не можна заморозити. Урядові чинники цього не розуміють. Оттава переворює все, чого торкне у фольклор.

Мозаїка повинна бути заступлена калейдоскопом, в якому все змінюється. Канаді слід створити таку програму багатокультурності, в якій буде мати місце динамічний процес, процес життя.

Багатокультурна подорож у часі Стефан Феллпс (Stephen Phelps)

В заключній статті журналу, Стефан Феллпс, який дістав дослідну дотацію від Манітобської Мистецької Ради, висловлює думку, що не все в порядку з програмою багатокультурності в Канаді. Кожний цю програму по іншому розуміє, кожний має відмінну опінію про її важливість. Мартін Бродіцкі, секретар незалежної про-активної етнокультурної організації Манітобського Міжкультурного Союзу (Manitoba's Intercultural Alliance), уважає, що все це обман. Організації, які вводять в життя політику багатокультурності привчають етнічні групи тільки вимагати грошей на несуттєві речі, на „пісні і танці“, замість дати ці гроші на важливі справи, такі як міжрасові конференції і семинари для підвищування політичної свідомості „видимих меншин“ та на боротьбу проти дискримінації. На думку Бродіцкого сучасна політика багатокультурності є неморальна і сприяє тільки витво-

ренню ворожнечі між етнічними групами. Бродіцкі безмилосердно осуджує такі програми, як „Фольклорама“ називає їх сумішю „музейних культур“ та нагадує, що в роках 1985/86 уряд видав на програму багатокультурності 24 міліони доларів.

Протилежну опінію має Джон Каравесевич, адвокат українського походження, голова Манітобської Ради Народного Мистецтва. Каравесевич уважає, що „Фольклорама“ не тільки приносить для провінції великий прибуток, \$20 міліонів за один тиждень, але і вчить про різні культури. На його думку, культури можна пізнати тільки побачивши танці, прослухавши пісні і попоївші страв, а не можна їх вивчити з лекцій.

Обидві вищезгадані організації користуються в більшості добровільною працею своїх членів і обидві уважають, що уряд дивиться на їхні зусилля „згори“.

Дивлячись у майбутнє. Стефан Феллпс уважає, що успіх багатокультурності буде залежати від вміння етнічних меншин розвиватися і пристосовуватися: „Сприяючи різноманітності, ми садимо насіння унікального розквіту майбутньої канадської культури“.

Панування і виключення Записки народженої чужинки Мирни Косташ

Мирна Косташ, відома в Канаді письменниця і журналістка українського походження. Вона діяльний член міжнародного PEN-клубу і презентувала Канаду на конференції в Бледі (Югославія) 1986 р. В ранніх роках Мирна Косташ була дуже активною марксисткою і феміністкою. У книжці „Всі бабині діти“ (“All of Baba's Children”) та в доповідях гостро критикувала українців за їхній консерватизм. У той час вона була ще мало поінформована про наше минуле. Її наставлення змінилося помітно, коли вона почала більше цікавитися українською культурою та її історією українського жіночого руху. Брала участь як доповідачка у конференції „Другий Вінок“ з нагоди 100-ліття українського феміністичного руху, яка відбулася в 1985 р. в Едмонтоні.

Стаття „Панування і виключення“ була вперше прочитана на симпозіумі „Етнічність в технологічній добі“ у Трентському університеті.

Мирна Косташ намагається погодити свою політичну ідентичність соціалістки і феміністки з ідентичністю українки. Твердить, що як письменник вона відчуває цілий комплекс своєї „відмінності“, упередження до неї як до жінки, соціалістки та „етнічки“.

Мирна Косташ признає, що існує певна проблема у роздвоєнні людини, яка живе в одній країні, а рівночасно є свідомою свого походження з іншого народу, який мав свою історію ще до драми еміграції. Ця двоїстість, на її думку, не відзеркалює, як дехто думає, браку відваги чи неповного меншвартісного канадця, а радше творить людину подвійно обдаровану, закорінену в двох історіях.

Авторка признається до того, що щойно недавно стала „активною етнічкою“. Цей „рух“ однаке не зорганізований, ніхто не йде на вулицю протестувати. Етнічність стала особистою „домашньою“ проблемою і має вислів тільки у звичаях і ритуалах.

Косташ, яка раніше соромилася свого походження, осуджувала патріотизм та вбачала в них тільки ментальність „гетта“, тепер зрозуміла трагедію українського народу, еміграцію і понижених. Для неї це нове відкриття гармонізує з її ранішою політичною ідеологією і тому її дивує й обурює те, що її друзі з соціалістичних і феміністичних кругів не бачать потреби боронити також і прав „етніків“. Їх не цікавлять переслідування українців у СРСР, ні гулаги, для них імігранти із східної Європи, це „гістеричні правила“. Авторка питает, де були канадські феміністки, коли українці святкували століття жіночого руху? Її дивує, чому діячі „нового лівого“ напрямку ставляться вороже чи в країному випадку байдуже до проблем дисидентського руху в СРСР, до проблеми двомовних шкіл в Канаді, до справи несправедливо осуджених т. зв., „воєнних злочинців“.

Авторка твердить, що вона не зацікавлена в етнічній меланхолії, мемуаристиці „гетта“, однаке не хоче бездушної асиміляції. Вона вірить, що постане нова агресивна етнічна свідомість, закорінена у вояовничім минулім наших емігрантів робітників на цім континенті. У нас є родина і міжплемінна взаємозалежність, почуття відповідальності одне перед одним, витончені одуховлені ритуали і тепле взаємовідношення. Авторка пропонує цю етнічну свідомість, як альтернативу до механічної і відчужуючої офіційної культури.

Стаття Мирни Косташ є ілюстрована фотографіями Івана Пашкевича. Одна фотографія у стилі, який можна б назвати „жорстоким реалізмом“, зображує в дуже сильних контрастах чорного і білого жінку старшого віку у вишитій блузці з тамбуриною та з цигареткою в руці. На другій фотографії бачимо молоду жінку з довгою косою, що фотографує горезвісну монументальну писанку у Вегревілі (Альберта). Третє фото молодої гарної дівчинки незвичайно ліричне, цікаво скомпоноване, її біле обличчя, рука і рукав з естетичною вишивкою творять цікаву композицію.

(Закінчення буде)

Mario's
HOUSE OF BEAUTY
WE SPECIALIZE IN
FAMILY HAIRCARE & WAXING
Mini perm \$30.00 (cut extra)
Foam perm \$40.00
259 Scarlett Rd., Toronto, Ont. M6N 4K9

tel. 762-9205

O. Ю. КОПАЧ

МОЄ ЗНАЙОМСТВО З ПИСЬМЕННИЦЕЮ НАТАЛЕНОЮ КОРОЛЕВОЮ

(До 100-ліття з дня її народження 3.III.1888 р.)

Моє знайомство з Наталеною Королевою спершу літературне, а згодом листовне почалось давно, ще перед Другою світовою війною. У тридцятих роках виходили друком її твори у Львові. Спершу з'явились оповідання з євангельськими мотивами „Во дни они“ (1936 р.), згодом вийшов „Інакший світ“, а там бібліотека „Дзвонів“ видала своїм черговим 16-им числом „Без коріння“, автобіографічний роман. Ці твори захопили мою фантазію, були чимось дуже гарним і зовсім новим у нашій літературі. Зачитувались ними й мої ровесники, велися цікаві, гарячі дискусії.

Та прийшла війна. Усе літературне зацікавлення відійшло на далекий плян і на довгі роки. „Замоки музи, бо гармати грали“. Непевні були ні ранки, ні вечори, хіба що дороги скитання. А там—переїзд до Канади. Та все ж таки ніщо не усунуло з пам'яті моєї цих творів ані зацікавлення письменницю. Отож, це й привело мене до пошуків за нею. Тривали вони досить довго. Аж одного гарного дня під кінець 1957 р. одержала я відповідь з Франції, зі Сарселю, від пані Сіяк, згодом Кубійович, і навіть адресу Наталени Королевої. Зраділа я дуже і негайно написала їй до Мельника біля Праги. Незабаром одержала я й відповідь. Так почалося наше листування, що тривало понад дев'ять років аж до її смерті (1-го липня 1966 р.).

У тому часі письменниця була вже вдовою. Д-р Василь Королів-Старий, дипломат УНР, письменник, після допитів Гештапо у Празі, помер 1 грудня 1941 р. Наталена Королева дуже бідувала, бо малювання ікон для чеської фірми „Храмове Дружество“ не приносило відповідної заплати, а лекції чужих мов тоді ніхто не шукав. Тож почала я посыпати маленьку поміч через „Тузек“, місячно по 10 долярів. Письменниця вдячна була за це, як пише в одному листі з 1959 р.: „За Ваші 10 дол. Вам дуже вдячна, бо з роками, що прибувають, з хворобами (що не убувають) і зі спекою плюс 50° Ц., що стоїть у нас вже з місяць, працювати надворі мені тяжко. До того маю написати повість для „Арфи“.

Справа в тому, що пані з хору „Арфа“ при церкві св. о. Миколая в Торонті, на моє прохання вислали письменниці 25 дол., про що згадує вона з подякою у листі до мене з 10.VI.1958 р. Наталена Королева хотіла паням з „Арфи“ якось зреванжуватись і написала повість „Місячні Арфи“. На жаль, повість ще й дотепер не вийшла друком.

Згодом листувалися з письменницею і пам'ятали про неї також інші особи з Канади, як ред. Олександер Мох з Торонта, митрополит Іларіон з Вінніпегу. Письменниця дуже пильно і скоро відпові-

дала на листи. У них дуже багато цікавого про її життя в Мельнику, про її погляди, не мало критики, а також прикрих завваг. Як листи видатної письменниці, вони повинні бути збережені та видані друком, бо й вони — частина її спадщини. Мабуть, читачам „Нових Днів“ цікаво буде прочитати один з листів Наталени Королевої.* (Правопис оригіналу)

6/I 58

Високоповажана Пані,
дуже мене зворувив Ваш лист від 26.XII.57 р. —
саме сьогодні одержала його. Спасибі за Вашу сим-
патію до мене, за ласкаві слова і за бажання мені
допомогти! Спасибі також і за коротеньку Вашу
„біографію“ подану так скромно. Але якщо маємо
„зазнайомитися ближче“ — бракує до цієї біографії
Вашої світлини. Посилаю Вам мою і прошу
вибачити, що на другій стороні нашкрябала
єспанський вірш — для себе! Було це так: несла я
ці світлини, що мені зробив — років із 5 — зна-
йомий фотограф. Сіла у парку, дивилась на гар-
ний краєвид. Мельник стоять на горі, а під ним
зливаються дві ріки: Влутка і Лаба (Ельба) а далі —
широка рівнина, на ній роскошані гаї, поля і
одна єдина гора Ржіт немов велетенська шапка. І
прийшло мені на думку, що я тут замкнена цими
річками, забута і самітна... Коло мене сіли малі
школярки. Я попрохала у них пера — бо в Чехах
немає школяра а чи школярки, які б не мали
„вічного пера“! А що я цим інструментом не
люблю писати, то нашкрабала досить, кепсько.
Та на разі не маю іншої світлини. Але як потеп-
ліє, й не буде мені так тяжко ходити — сфото-
графуюся ще і пошлю Вам. На це можу собі дозволити, бо фотограф знайомий, грошей за це не
хоче, а принесу йому кошик троянд то пучок лі-
лей з нашого саду, то кошик ягід — полуниць, —
як що вродять. Маємо дещо спільне, люба Пані
Лесю! Я також люблю молодь, дарма що якщо
Бог дасть доживу і буде мені 3.III.58 — аж 70 ро-
ків! Але на вигляд мені ніхто не дає більше як 50
бо волосся не маю сиве, зморщик також не маю,
не товста і не „суха“ а цілком нормальні по-
статі і меншого зросту. То, що на фотографії
бачите у мене на голові, це вже не „жалоба“, а так
званий вдовський „квеф“, (очевидно з французь-
кого слова) що за часи моєї молодості носили
вдови в Еспанії бо я звідти родом — з Кастилії,
хоч виросла в Андалузії (Сівілля) і знаю добре,
що то є туга по рідному краю... який покинула не
з доброї волі... Чому стала українською письмен-
ницею? То як побачила Волинь, то закохалася до
тієї „екзотики“. А як побачила Ківщину —

* Більше про життя і творчість Наталени Королевої чит. в статті Т. Горохович „Еспанка з роду дуків і перська принцеса, яка стала українською письменницею“ („Нові Дні“ липень-серпень, 1988). Звичайно було б побажано видати повість „Місячні арфи“ і листи письменниці окремою книжкою. Якщо не тут, то в Києві де мають вийти друком деякі її твори. — Ред.

Телефон 763-2521 або Телефон 767-5871

PASTRY CHEF

Найкращі європейські
торти, морожене та інші печива

Е. ГЮТТЕНШІДТ, власник

2202 Bloor Street West
Toronto, Ont. M6S 1N4

385 Jane Street
Toronto, Ont. M6S 3Z3

власне Київ з його соборами, монастирями, народом, то не могла позбутися думки — *Hi!* переконання! — що ці люди — нащадки стародавньої Елади. На березі Чорного моря ще більш у цьому впевнилась. Стала збирати старі легенди, рівняти їх з тим, що писав Геродот, що розповідали Арабські автори.. З цього утворилися дві книжечки „Легенд“, які були друковані.

Також, — як і *Vi!* — навчала дітей чужим мовам. Але тепер це — не йде! Бо в школах скрізь є „доучуючі курси“ для малоуспішних. А що там не вчать у школах — люди не цікаві. Тому матеріально живеться мені дуже тяжко. Дісталася пенсії всього 300 к.ч. на місяць. На працю ж — уже не готовуюся стара, до того дуже тяжко хожу. З першої світової війни маю пару ранень.

Як плачуться мита з посилок з Америки — не знаю, бо ще не діставала. Саме тепер прийшов мені пакунок з Канади, але ще не дісталася його. Лежить на пошті, бо ще не прийшло „пруводко“. Знаю про це тільки тому, що мені про це сказав мій сусід — поштовий урядовець. Обіцяв привести мені, як тільки прийде то „пруводко“. А післав мені цей пакунок — це дуже цікаво і оригінально! — православний митрополит Канади Іларіон, дарма, що знає, що я римо-католичка. Але він — Українець, читав де які мої книжки, просив аби вислава йому де які легенди і намалювала Візантійський образ „благовіщення“ бо я (?). Післав мені також „аванс“ 15 доларів, які я дісталася без клопотів... Писав: „не погорджуйте прийняті цей маленький даруночок, що Вам посилаю. (?) Але читав Ваші книжки і дуже шаную Вас.“

Чим можу Вам послужити? Зі щирим привітом
H. Королева.

● У Баварії проведено Дні України, організовані Українським товариством дружби. У фольклорній частині Днів виступив танцювальний ансамбль «Запорожець» і тріо бандурристок з Києва, а також соліст Київської опери Р. Майборода і солістка Полтавської філармонії Р. Кириченко. Велике захоплення викликала українська кухня. Національні страви так сподобалися німцям, особливо борщ і галушки, що на прохання господарів кулінарну частину Днів продовжено ще на тиждень.

ПЕРЕДПЛАТНІ «ДЕТЕКТИВИ» АБО „ПЕРЕБУДОВА“ НА ДЛІ

Перший тривожний сигнал пролунав із Сумщини: один з наших потенційних передплатників скаржився, що йому відмовили у передплаті «Літературної України» на 1989 рік. Щоправда, наступного дня він знову зателефонував до редакції й заспокоїв нас: усе гаразд, маю квитанцію. Ну що ж, ми пораділи за свого читача, видно, йому вдалося залагодити справу із „Союздруком“ чи зв'язківцями. Хоча лихе передчуття таки опанувало співробітників газети. І, як виявилося, недарма...

Знову телефонний дзвінок — цього разу із Трускавця Львівської області. Уже багато років читає «Літературну Україну» житель цього містечка з вулиці Стебницької Л. Є. Соляник, а тепер він у розпачі — на наступний рік газети йому не передплатили. Засмучені таким повідомленням, сповнені прагнення допомогти своєму прихильникові «зі стажем», телефонуємо до начальника дільниці «Союздруку» Трускавецького вузла зв'язку В.Б. Шпака. Володимир Богданович тільки зіткнув у трубку:

— Знаю, з якого приводу турбуете. Ось і зараз у мене в кабінеті троє скаржників — просять «Літературну Україну» і «Вітчизну». А що я можу вдіяти? Ліміт давно вичерпано, навіть на десять примірників більше передплачено, і тепер я не знаю, чи прийме область у мене ці замовлення...

— Який ліміт? Адже лімітовано лише 42 видання, та й то центральні, оголошення про це висять у всіх відділеннях зв'язку. Принаймні, так у Києві...

— А наказ Міністерства зв'язку СРСР за номером 315 від 20 липня цього року! — знову зіткнув В.Б. Шпак.

— Наказ? Редакції газет, наскільки нам відомо, не одержували його...

— Є такий наказ, — пояснює Володимир Богданович, — а в ньому — пункт 2. Ним визначено, справді, 42 видання, передплата яких лімітована. І сказано: решта періодичних видань — тільки на рівні торішніх тиражів. Причому підкреслено: за станом на 1 січня 1988 року. Я звертався до керівництва у Львів, і мені настійно радили сурово дотримуватися цього пункту...

Ось тобі й маєш! Якщо, скажімо, «Літературна Україна» на 1 січня ц.р. мала 57 тисяч примірників, то таким тиражем вона й повинна виходити довіку. А оті 14 тисяч читачів, що додалися з січня по квітень, буцімто як «незаконні»...

Ми добре усвідомлюємо, що можливості нашої поліграфії не безмежні, розуміємо, що надзвичайний інтерес до періодики в час гласності вкрай загострив дефіцит паперу в країні. Але й не можемо не поділяти здивування своїх читачів: адже йдеться не про сім мільйонів примірників — про кілька десятків тисяч, то про який же ліміт мова? Уперше в своїй історії газета обійшлася без державної дотації, без збитків — і на тобі: ліміт... Не кажемо вже

про те, що тираж цей зростав без будь-якого «тиску згори» — винятково за рахунок потягу трудачих до джерел духовної культури, до світла знань, завдяки курсу тижневика на висвітлення актуальних проблем сучасності.

— І що ж Ви відповісте скаржникам? — запитуємо у В.Б. Шпака.

— Не знаю, — по паузі відповідає Володимир Богданович. — Ви ж пишете в своїй газеті, що передплата триває, то, мабуть, пораджу їм податися до Дрогобича або Самбора: може, там ліміт ще не вибрано...

Не знаємо, як у Дрогобичі, а в Самборі трускавецьких передплатників спіткає така ж сама невдача. Гадаємо, вони засмутяться навіть більше, коли почують те, що почув у відповідь на прохання передплатити «Літературну Україну» житель Самбора Іван Володимирович Сайка. «Цієї газети не передплачуємо. З наступного року вона буде ліквідована», заявили йому у віддіенні зв'язку.

Це було б схоже на детектив, якби... не скидається на інсінуацію. Як відомо, будь-який дефіцит породжує всілякі махінації, спекуляції (наприклад, у Москві вам уже можуть запропонувати втридорога передплату «Советского спорта» або «Комсомолки»), але ж не інсінуації!

Минулі суботи до нас завітав робітник Львівського заводу фрезерних верстатів І. Огністий. Замість екскурсії по Києву, він розшукав редакцію, аби поскаржитися: у Львові також не приймають передплату на «Літературну Україну», зокрема, у віддіенні зв'язку по вулиці Дністровській.

Вчора І. Огністий подзвонив знову, щоб поділитися радістю: йому таки вдалося передплатити газету у громадського розповсюджувача на своєму підприємстві, але після наполегливого розтлумачування, що він хоче не «Літературну газету», яка справді лімітована, а «Літературну Україну»...

Щоб остаточно розплутати детективний вузол навколо нашого тижневика, звертаємося із запитанням до міністерств зв'язку — республіканського й союзного: то лімітована чи не лімітована «Літературна Україна»?

(„Л.У.“, но. 34)

У квітневому числі „Нових Днів“, в інтерв'ю з Дмитром Павличком наша редакція поставила йому болуче запитання: «Що за динозаври встановлюють... тиражі українських видань і хто властиво поширює, а радше перешикоджує в поширенні їх? Невже і тут ми не можемо обйтись без московського посередництва?»

З надрукованої вище в „Літературній Україні“ статті кожному ясно, що доперебудовні „динозаври“ і далі сидять у Москві в самому Міністерстві зв'язку СРСР. — Ред.

• У Києві перебувала делегація краківських письменників на чолі з головою правління краківської організації Т. Слив'яком. Польських літераторів прийняли секретарі СПУ І. Драч і Д. Павличко. Обговорено питання популяризації української літератури в Польщі та польської на Україні.

Агнеса ЛЕБІДЬ
Є. СЛОНИВСЬКИЙ

„УКРАЇНСЬКА ШЕКСПІРІЯНА НА ЗАХОДІ“

(Продовження з ч. 461-462)

Яр Славутич: “To be, or not to be” — в українських перекладах. (стор. 31-40). Для повнішого розуміння цієї статті наведемо тут деякі уривки: „Перший переклад цього славетного монологу з’явився українською мовою 1882 р. в Києві коли царський уряд Росії забороняв видавати чи привозити з-за кордону українські книжки, нотні видання з українськими словами, виконувати на сцені п’єси, пісні й т. п. ... Автор перекладу — Михайло Старицький, уже тоді відомий поет і перекладач... Не випадково він і взявся за „Гамлета“. Монолог головного героя великою мірою нагадував тогочасну дійсність в Україні під царським устроєм, що прагнув обмежувати українську націю в її культурному розвитку. Саме тому слова “to be, or not to be“ М. Старицький перекладає „Жити чи не жити“.

(стор. 31).

Проф. Яр Славутич робить порівняльну аналізу перших слів монолога Гамлета: **У Шекспіра** (Оригінал за виданням Shakespeare, Лондон, 1843, VIII, 87-88): To be, or not to be. That is the question.

М. Старицький ((Перекл. 1882 р.) (за вид. Пoетичні твори, Київ, 1958 с. 455-57): Жити чи не жити? Ось в чим річ.

П. Куліш (Пер. 1899) (за вид. Гамлет, Львів, 1899, с. 71): Чи бути, чи не бути, От питання!

Висновок аналізи: „У Старицького ритм перекладу монолога, як і всієї п’єси невідповідний: перекладач користується не ямбом, як у першотворі, а хореєм із перебоями) ... у П. Куліша ця тональність краща, завдяки ямбові; відчувається якась піднесеність... Марія Шаповалова слушно відзначає в Куліша „відчуття шекспірівського стилю“, і назагал, високо оцінює його працю“. (стор. 33)

На стор. 36-й збірника, автор статті твердить, що в 1960 році був надрукований у Торонто Кленів переклад „Гамлета“ в четвертому томі його творів. Шляхом порівняльної аналізи з попередніми двома перекладами, виявлено, що переклад Ю. Клена є добро-якісним, бо цей автор перекладу дотримується твору Шекспіра найкраще, ритм — ямб п’ятистоповий, мова українська добра, устійнена правописом. Навіть незвичайні вислови не разять і щільно вкладаються в лексику перекладача.

У Києві в 1984 році вийшло тритомове видання творів Шекспіра і в другому томі цього видання було уміщено „Гамлета“ в перекладі Г. Kochura. Цікавим є те, що переклади Ю. Клена і Г. Kochura збігаються своєю схожістю, як дівчатка-двійнятка. Сумніву не може бути, пройшло „кровозміщення перекладів“.

Яр Славутич вважає, що Kochura переклад кращий від Кленового перекладу „тональністю та певним шліфом“.

Із статті Яра Славутича також довідуємося, що I. Костецький зробив переклад монолога Гамлета та надрукував його в 1964 році в журналі „Сучасність“, ч. 4, стор. 55-56. Цей переклад був цілковито відмінний в порівнянні з перекладами інших перекладачів. Для підтвердження цієї різниці наведемо тут перших п’ять рядків Ю. Клена та I. Костецького:

Ю. Клен

Чи жити, чи не жити — ось питання.
Що для душі шляхетніше: терпіти
всі стріли і каміння злодолі,
чи враз повстали проти моря мук,
ім край поклавши? Вмерти це заснути.

I. Костецький

Буття. Чи — небуття? Отож і запит: Про гідність. Бо терпіти — чи це ж гідно? Огидна доля. В ній пращі. В ній стріли. То, може, морю горя — збройний спротив? Сконати, але в битві? Скін. Спання.

Проф. Яр Славутич робить висновок: „Переклад I. Костецького мовно дуже відмінний. Модерніст у своїй оригінальній творчості, любитель нетрафетних висловів, намагається цей перекладач бути цілком незалежним від попередників... Взагалі кажучи, його слівництво знижене, приземне, майже бурлескне“...

Ми трохи іншої думки, ніж проф. Славутич, відносно перекладу I. Костецького. Як модерніст, він перетворив монолог у сучасну дійсність, де з уст Гамлета не просто виходять філософські роздуми, як у самого Шекспіра і наших попередніх перекладачів, а чується протест, і то, негайний:

„Ярмо минулого струсивши з себе,
Ми-що? Перерва, прірва, чи не так?
Тим і шануєм довголіття лиха...
І зачини ядерні, небосяжні,
Вже роздумами збочені в бігу,
Втрачають називу дії.

I. Костецький близько дотримувався змісту і ритму оригіналу.

Стаття проф. Славутича є порівняльно-науковою аналізою перекладів „Гамлета“ декількох українських перекладачів. Автор аналізує не тільки якісний стандарт перекладів, а узгляднє й політичне тло України, в умовах якого робився той чи інший переклад, літературно-професіональну досвідченість перекладача, а так само глибоко вникає в мовно-композиційну суть перекладу. Цінність статті побільшується його описами реакції й відгуків на появу перекладів монолога „Гамлета“ в різні періоди часу й за різних політично-соціальних режимів, описами інсценізації „Гамлета“ в Україні та складеною автором бібліографією виданих і недрукованих примірників „Гамлета“.

Богдан Чопик: „Профілі ритмів у сонетах Шекспіра та в українських сонетистів“ (стор. 45-49). Автор цієї статті демонструє складну графічну аналізу сонетописання. Для аналізу він брав по 25 сонетів Шекспіра, Франка, Рильського, Зерова, Павличка, Славутича й Тарнавського. Шекспірівський сонет поділяється на три катрені і кінцеві два рядочки вірша становлять куплет. Катрен — це чотири рядочки вірша, де рими перехрещуються. В першому катрені поет мусить зробити зав'язку свого сюжету; в другому — діюю сюжету; в третьому катрені — сюжетну розв'язку; нарешті, в куплеті, поет робить ніби підсумок змісту вірша. Сонет, як бачимо, є славний не тільки своєю структурною формою, а й змістом. Кожен катрен мусить кінчатися точкою, знаком питальним чи окличним, або двома крапками. Порушення цієї вимоги веде до спаду ефекту сонета, спаду краси вірша. Шекспір дотримувався вимог сонета. По графічному малюнку переведеної аналізи проф. Чопиком, Шекспір і Павличко мають близькі дані та схожий малюнок на графіку. Вони найбільше дотримуються вимог сонетописання.

Він твердить: „Наши підсумки наведуть сонетистів чи сонетників на дорогу врівноважених змін у сонетописанні, а саме в напрямі суворого дотримування як синтаксичних, так і ритмічних та іхніх лексичичих засад“ (стор. 49). Хто бажає бути добрым сонетистом, мусить дотримуватись порад Б. Чопика.

21-ИЙ КОНКУРС СФУЖО ИМ. МАРУСІ БЕК „ЕСЕЙ“

СФУЖО проголошує конкурс для молоді в двох категоріях:

I. Молодь 15-18 років: Есей на 5-6 стор. машинопису через інтервал

Тема: а) *Моя мандрівка в Києві 988 року...* (*Одежда, школи, купці, архітектура, пристань, палац тощо,*) або б) *Вплив християнства на розвиток (вибрать — одне, або кілька): культури, освіти, літератури, мистецтва, освіти, школи, історії...*

II. Молодь 19-24 роки: Есей на 8-10 стор. машинопису через інтервал

Тема: а) *Тисячоліття і я, або б) Вплив християнства на духовий розвиток людини. Матеріальна і духовна культура людини, духові вартості людини...*

ЖЮРІ: д-р Олександра Копач — літературознавець, Леся Храплива — поетка, мгр. Василь Верига — історик.

В кожній категорії три грошеві нагороди.

КОНКУРС ЗАКІНЧУЄТЬСЯ 31-ГО ГРУДНЯ 1988 РОКУ.

Есеї присилати в трьох копіях під псевдонімом або галлом. Правдиве ім'я прислати в закритому коверті.

Адреса:

KONKURS
50 DELAWARE AVE
TORONTO, ONT. M6H 2S7
CANADA

Андрій КАЧОР

ДУМКИ З ПРИВОДУ 40-ЛІТТЯ ПЛАСТУ В КАНАДІ

Пластова Станиця у Вінніпегу, відзначаючи 40-ліття існування 19-21-го серпня ц.р., пригадала українській громаді про 40-літню діяльність українського Пласти в Канаді.

З цього приводу варто згадати історію Пласти взагалі та його головну мету у вихованні нашої молоді.

Пласт — це організація української молоді, яка виросла на засадах скавтингу. Ідея скавтінгу, зродилася в голові англійського колоніального офіцера, Роберта Бейдона Павела, який ще сто років тому (в 1889 році) свої ідеї оформив у книжечці „Вказівки Скавтування“. Вони і стали основою скавтового руху в Англії, а згодом у всьому культурному світі.

„Саме пластування — говорив Бі-Пі — ініціяля Бейдона Павела — це гра для юнаків під проводом старших юнаків, у якій старші можуть дати молодшим братам здорове окруження і захотити їх до здоровової діяльності, такої, що помагає розвинути громадські чесноти“. А далі він каже: „**Великими ділами нехай править любов і добра воля. Кожен повинен змагати до щастя і особистого добробуту, але осягнє їх тільки працею для Бога і Вітчизни.**“

В цьому вся суть скавтінгу і пластування.

**

Основниками українського скавтінгу, під назвою Український Пласт, були у 1911 році у Львові Петро Франко (син Івана Франка) і Іван Чмола, а д-р Олександер Тисовський (псевдо „Дрот“), молодий гімназійний учитель, у 1912 році організує перші правильні курені пластунів і пише перший пластовий підручник „Пласт“. Скоро пластова організація охоплює і інші міста Західної України. З початком Першої Світової Війни пластуни вступають до Українських Січових Стрільців і там взято боронять честь України. Після війни Пласт поширюється на Закарпатті, а опісля і на Волині. У 1922 році появляється праця д-ра О. Тисовського „Життя в Пласті“, а далі „Молоде Життя“, які з'ясовують основні завдання і методи праці Пласти перед молоді: молодь має бути вірна Богові і Україні, помогати другим і коритися пластовому законові, який строго додержується зasad християнської етики і моралі.

У 1922-30 рр. Пласт успішно організує українську молодь Галичини, Буковини, Волині і Закарпаття у своїх новацьких і юнацьких уладах. Тільки до серця України — Києва — не доходить пластова ідея, бо безбожний ворог замкнув їй туди доступ.

У проводі Пласти побіч „Дрота“ бачимо проф. Северина Левицького, знаного „Сірого Лева“, та багато інших діячів пластового руху. Однаке Пласт

за його патріотично-українську настанову не подобався також і польському урядові і в 1930 році він заборонив діяльність українського Пласти в цілій польській державі. Це, однаке, не заломлює духа пластунства. Частина пластунів працює підпільно, а багато включається в різні ділянки громадської праці.

Пластуни на рідних землях беруть активну участь на провідних постах в підпільних націоналістичних організаціях. У час Другої Світової Війни пластунів бачимо в лавах Першої Дивізії Української Національної Армії, в рядах Української Повстанської Армії та при кермі різних громадських організацій.

По закінченні війни Пласт відновляє свою діяльність в таборах переселених осіб в Німеччині та Австрії. Завершенням цього величавого розквіту пластової організації в таборах був Ювілейний З'їзд в 1947 році в Міттенвальді та Перший Пластовий Конгрес у Ашафенбурзі в 1948 році. І тоді намічено програму „на далеку мандрівку“ по цілому широкому світі, в тому і для Канади.

**

Пластову працю в Канаді започаткував пл. сен. о. Володимир Івашко, якого Головна Пластова Старшина в Німеччині, 18 листопада 1947 р. призначила своїм представником. До Канади о. В. Івашко приїхав 12 січня 1948 р. і зараз же розпочав свою пластову працю: 19 березня 1948 р. відбув перші пластові сходини у приватній хаті, у Вінніпегу, на вул. Бойда ч. 950, при участі шести осіб. І це був початок пластової діяльності. Подібні перші пластові сходини в Торонто відбулися 4 квітня 1948 р.

Сьогодні Пласт поширений по всіх більших містах Канади, США, Австралії, Аргентині, а також в Західній Німеччині і Англії...

Тут хочу кількома словами, як пластун-сеньор, спинитися над головною метою пластового виховання, над завданням Пласт-Прияту, тобто батьків пластової молоді та допомозі громадянства у цій виховній праці Пласти.

**

Ідейна основа Пласти визначена в трьох головних обов'язках пластуна, а саме: „присягаюсь своєю честю, що робитиму все, що в моїй силі, щоб бути вірним Богові і Україні, помагати другим жити за пластовим законом і слухатись пластового проводу“. Така, чи подібна присяга, зобов'язує Улад Пластових Новаків і Новачок (УПН) від 7 до 11 року життя; Улад Пластових Юнаків і Юначок (УПЮ) від 12 до 17 року життя; Улад Старших Пластунів (УСП) від 18 до 26 року життя, а також Улад Пластунів Сенійорів (УПС), тобто всіх старших пластунів і пластунок від 27 року, які організуються, на добровільній базі, при пластових станицях.

Бути українським пластуном у сьогоднішньому зматеріалізованому світі, а зокрема в розсіянні української спільноти по майже всіх частинах сві-

ту, не легко, бо це вимагає великого гарту духа, щоб поборювати в собі всякі пристрасті і всякі згубні впливи чужо го нам середовища, а рівночасно всі позитивні впливи оточення перетоплювати в своїй душі та використовувати на вироблення свого власного українського світогляду.

Микола Шлемкевич — один із наших сучасних мислителів — свого часу писав, що „перед українською пластовою організацією стоїть велике завдання. Бути співтворцем порядку українського духа і життя та бути однією із брам, що вводить українство в широкий світ, у співпрацю вільних народів“.

А Іван Багряний, на одному публічному виступі в Німеччині сказав: „Я вірю в Пласт і тому свого сина записав до Пласти“.

Це непосильне завдання, яке мав би виконати Пласт у сучасних умовах „передемократизованого“ суспільства, тобто виховати в діяспорі нову українську людину-проводника, яка серед різних умовин зуміла б показати українській спільноті певний шлях дій і не допустити її до зневіри, апатії, розгубленості та загального збайдужіння, Пласт може виконати тільки при тісній співпраці з домом, з Церквою, з Рідною Школою та організованою українською громадою.

Кожна молодечча організація потребує моральної і матеріяльної допомоги старших, щоб могла вести статутом намічену працю. Потребує такої допомоги й Пласт. З тою метою, вже в початках свого існування в Канаді, почав організовувати батьків пластової молоді в окремі товариства під назвою „Пласт-Прият“, подібно як це роблять французи і англійці, які для своєї скавтової молоді організують товариства приятелів скавтового руху. Завданням нашого „Пласт-Прияту“, подібно як французького і англійського є не тільки морально і матеріяльно допомагати пластовій молоді у її самовиховній праці, але перш усього бути справжнім приятелем молоді, тобто щиро і серйозно цікавитися всіма проблемами сучасної молоді.

Пластова молодь, як також українська молодь об'єднана в інших українських молодечих організаціях, не згадуючи вже про молодь необ'єднану в жадній організації, дуже, а дуже потребує добрих і щиріх приятелів з поміж старшого громадянства.

Українська молодь — гарна і добра молодь, але т.зв. „батьки народу“ часто говорять, що молодь потребує гарних і просторих приміщень, руханкових заль, спортивої площини, спортиво-руханкового виряду, добірної бібліотеки, гарно влаштованих літніх таборів і добрих виховників, але забувають, що на це потрібно фондів, яких ані молодь, ані молодечі організації не мають, а старше громадянство, а навіть батьки тієї молоді, не дуже спішаться з фінансовою допомогою.

Це є проблема не тільки Пласти, але всіх інших українських молодечих організацій, які хочуть допомогти батькам виховати молоде покоління на свідомих українських громадян-патріотів.

І тому, в 40-літньому ювілейному році Пласти в Канаді, варто проблему виховання нашої молоді

поважно передискутувати і всім тим, кому доля української молоді в Канаді, чи в інших країнах нашого поселення, лежить на серці радимо перестати „деклямувати“ про ці потреби молоді, а почати практично морально і матеріально їй допомагати.

Кажуть, що мудра річ добре думати, ще краще й мудріше добре плянувати, але наймудріше всі добре пляни та постанови практично реалізувати. І тому, коли ми, старші, віримо, що Пласт є доброю організацією української молоді, який пробує в діяспорі зберегти нашу молодь перед асиміляцією, то допоможім йому його працю продовжувати так, як він її веде вже 40 років у Канаді і в США.

НАЦІОНАЛЬНА ПРОБЛЕМА В СРСР...

(Закінчення зі стор. 23-ої)

ксимальне врахування інтересів кожної нації і народності й усього спітовариства радянських народів (...), дуже важливо, щоб у рамках нашої політичної системи існували, на постійній основі, такі державні і громадські інститути, які займалися б усім комплексом міжнаціональних проблем... Це має стати одним з головних завдань Ради Національностей Верховної Ради СРСР..."

Треба привітати оці декларації генсека, хоча вони дуже й дуже дипломатичні, мабуть, з огляду на внутрішню обстановку сил. Було б надійніше, коли б це було переконання більшості членів Ц.К. і Політбюро партії. Нині невідомо чи оці декларації будуть здійснені і до якої міри. Але принаймні Горбачов офіційно потвердив, що існують серйозні проблеми в міжнаціональних відносинах у Радянському Союзі і вони чекають такої чи іншої розв'язки. Спеціальний Пленум Центрального Комітету, котрий займатиметься виключно цією проблемою, відбудеться восени.

Резолюції мають бути затверджені правовими законами, тому треба брати їх серйозно, хоч ще невідомо чи постанови Конференції будуть справді здійснені. Однак вже сьогодні можна ствердити, що не плянуються жодні переміни, котрі послаблювали б єдиноцільність великороджави і єдиноцільний господарський комплекс, матеріальний фундамент СРСР. Влада поборюватиме теж в будучині відосередні сили, що загрожували б інтересам великороджави, її єдності.

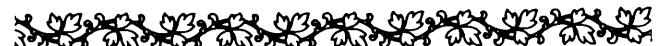
Резолюція про міжнаціональні відносини між іншим стверджує, що „в період культу особи і застою відбувався відхід від ленінських принципів національної політики“, що нарушено соціалістичну законність, що затвердилось переконання про „безпроблемність міжнаціональних відносин і недостаточно враховувались потреби соціально-економічного і культурного розвитку окремих республік. Негативні явища, котрі накопичувались десятиліттями, ігнорувались і не одержували правильної оцінки партії... Тому партійна конференція вважає за завдання історичної ваги постійно за-

твірдjuвати і твердо розвивати ленінські норми і принципи національної політики, прочистити їх від штучних накопичень і деформацій... Інтернаціоналістика ідеологія несумісна з будьjakими формами шовінізму і націоналізму (за винятком очевидно російського — В.С.). Розвиток самостійності союзних республік і автономних регіонів, добавується партією у нерозривному зв'язку з їхньою відповідальністю для закріплення і прогресу нашої багатонаціональної держави“...

Зміст цієї резолюції має поки що чисто декларативний (і „діалектичний“ — Ред.) характер, бо не затверджений відповідними державними законами і немає гарантії, що буде не лише затвердений, а й здійснений. У відношенні до України ця розолюція буде так довго чистою декларацією, поки не буде затверджено державними законами права української мови і її вживання у дитсадках, школах, наукових інституціях, в державному і господарському діловодстві тощо, і поки не будуть усунені бар’єри для всебічного, вільного розвитку української культури, поки радянське право не каратиме партійних і державних функціонерів, які своїми вчинками постійно обмежують права українського народу на українській землі на вільний економічний і культурний розвиток, далі затроюють довкілля, нищать українські історичні пам’ятки тощо.

Правда, резолюція говорить про поширення прав союзних республік „шляхом розмежування компетенцій Союзу і республік, децентралізації і передачі на місця ряду адміністративних функцій, зміцнення самостійності і відповідальності у сфері економіки, охорони природи“. Резолюція твердить, що будьто би „радикальна економічна реформа і процес демократизації відкривають широкий простір для оптимального поєднання інтересів так національно-економічних, як і країни в цілому“, вважає, за потрібне, щоб „у кожному національному регіоні економічний і соціальний прогрес супроводився процесом духовним для піддергки культурної самобутності націй і народностей..., треба проявити більше труду для активного функціонування національних мов у різних сферах державного, суспільного і культурного життя, заохочувати навчання мови народу, іменем котрого названа республіка, громадянами інших національностей, котрі проживають на її території...“

У резолюції ще багато більше декларацій, які поки що ні до чого не зобов’язують. Тільки радикальна реформа економічної і політичної структури сталінської системи може створити передумови й для національного відродження, розвитку української культури, соціальної справедливості, нового ладу без диктатури партійних вельмож, з участю представників народу в рішеннях, котрі затверкують його живі інтереси.

ЗДВИГ СКАНДИНАВСЬКИХ УКРАЇНЦІВ З НАГОДИ СВЯТКУВАННЯ 1000-ЛІТТЯ ХРЕЩЕННЯ РУСІ-УКРАЇНИ

Хоч у Швеції група українців не така велика, завдяки залізний волі організаторів, ювілейне свято 1000-ті хрещення нашого народу не тільки відбулося, але ще й вийшло якнайліпше. Ця подія притягнула наших людей з усіх північних країн Європи. У Швеції живе українців біля 2000, але зорганізованих є тільки 500. В місті Мальме українці мають свою власну домівку.

У Норвегії, нараховується біля 20 душ, хоч іх є дещо більше, але застрашенні „старшим братом“, сидять тихше трави нижче води. З Данії приїхала більшість українців, себто 4, а є іх, мабуть, 6 там. Із Фінляндії, де ще перед війною якось поселилися кілька, зголосився, що приїде один з них, але щось перешкодило йому. (Як відомо Фінляндія, як і інші східноєвропейські країни включно з Югославією, підписала умову з союзами, віддавати кожного втікача, який необережно забрив би на їх територію). Прибули на свято ще й деякі українці з Зах. Німеччини та Польщі.

І ось ми приїхали до шведів наче віддати їм візиту за їхні попередні. На світанку нашої історії, варяги прийшли на нашу землю і так уподобали її, що як легенда каже залишилися жити на ній, будувати міста, організувати військо й залишили нам на пам'ять свої любими кольори: синьо-жовті. До сьогодні шведи милуються цими барвами. Скрізь по місті без ніякої спеціальної нагоди висять сині з жовтими хрестами стяги.

Другий раз прибули шведи до нас як союзники гетьмана Мазепи та через нещасливий збіг обставин не змогли розбити спільногого ворога Москву.

День перед святкуванням Ювілею 21.V.88, домівка у Мальме була переповнена приїзджими гостями. Люди віталися між собою і все чулися запити: „А ви звідки?“ А потім чулися уривки тяжких споминів...

Домівка в Мальме знаменна й тим, що мабуть завдяки її голові п. Г. Гориню, сюди сходяться всі, незалежно від віроісповідання та політичних напрямків. П. Горинь якось устигає виконувати ріжні обов'язки: службу, належить до управи міста, успішно провадить домівку й як хтось до нього звернеться з чимсь, то знаходить час і для цього. Тепер він займається гостями як добрий батько й давній друг!

У неділю 22 травня 1988 р. відбулася Архиєрейська Літургія в сербській православній церкві, а після неї посвячення бюсту св. рів. ап. князя Володимира Великого. Це є твір відомого скульптора Л. Молодожанина. Після посвячення, бюст був відвезений арх. Палладієм й переданий університетові в Лондоні. — Чувай, Великий Княже, тут на півночі, на вільній шведській землі й нагадуй нащадкам варягів, що Україна ще й досі в неволі й що ми й далі чекаємо дня нашого визволення!

В той час як у сербській церкві відправлялася Літургія, відбулася теж Арх. Літургія у католицькій церкві у Лондоні. Після цього був відслужений екуменічний ювілейний молебень у катедральному соборі в Лондоні, де крім укр. владик та священиків (Зах. Німеччина та Польща) був ще один священик норвежець і один швед. Співав німецький екуменічний хор із Берліну, гарною українською мовою! Катедра була майже

повна. Крім українців, прийшли ще представники інших поневолених народів як: Естонія, Литва, Латвія.

Після Молебня відбулася ювілейна академія в Концертovій Залі міста Лонду, головні точки якої були: реферат голови Ювілейного Комітету п. Турцевича, привітання присутніх у обох мовах п. мгр. Б. Залуги, голови скандинавських українців, привіт голови Організації Солідарності із Східною Європою, яка дуже підтримує в праці українців, доповідь у шведській мові доцента К. Гернера з темою „Київ, Москва, й християнство: конфлікт ідентичності протягом 1000 літ“. Ще пам'ятно була майстерна гра на бандурі п. Хранюк з Польщі, гра на скрипці її 6-літньої донечки Роксоляни. Говорив теж епископ шведської державної церкви, а естонка Д. Веверіс декламувала поему Шевченка „Ісаїа“ по шведські. Вона перекладає „Кобзаря“ із англійської мови на шведську. Академія закінчилася відспівуванням нашого національного гімну.

Завдяки надзвичайній енергії, послідовності й взяттю, голова Ювілейного Комітету п. А. Турцевич, голова домівки п. Г. Горинь і голова скандинавських українців мгр. Б. Залуга, в співпраці з іншими, „імпортуючи“ майже всіх і все, змогли відзначити величаво епохальний Ювілей 1000-ліття Хрещення України. То ж гукнім ім: „Слава вам, теперішнім борцям“!

Таня Гук

ПО СЛІДАХ МИНУЛОГО

У Культурно-мистецькому Товаристві КОЗУБ 6 травня виступив із ілюстрованою прозірками доповідю „Етимологічні довідки про Київ та Україну“ д-р В.Г. Передерій.

Доповідач намагався вивести слухачів із українського гетта у світ широких зацікавлень вселюдською культурою. Він хотів показати тягливість культурних процесів, спорідненість людства, що веде свій родовід від креманьйонців, які жили в Африці, Азії, Європі та на інших континентах.

І Біблія, і Д. Гуменна у своєму останньому творі „Прогулянка алеями мільйоноліття“ зводять людство до спільногого знаменника у сивій давнині історії. Д-р В.Г. Предерій на прикладах імен людей і богів показував тягливість уявлень і спорідненість народів, хоч для декого такі твердження здавались неймовірними і неприємливими. Але ж Біблія твердить, що колись була одна мова і змішання мов сталося при побудові Вавилонської вежі. Вавилон чи Бабилон означає БРАМА БОГІВ.

Ж.Р. Стюарт у „Назви на глобі“ подає багато споріднених назв на різних кінцях земної кулі — Дон у Шотлії і Дон у Росії, Темза — притока Гангут в Індії і Темза в Англії.

Е. Классен пише: „Слов'яни мали звичай, який і досі у більшій мірі зберігається, називати своїх сусідів по місцеположенню їх замешкання; так створились назви ...деревлян, озерян, українців і інших.“ „Крім того існує в слов'ян інший звичай: називати своїх земляків по їх промислам (заняттю), або по ношеному ними одягу і взуттю...“

Слова з коренем КІЙ, КИЙ у різних видозмінах зустрічаються в китайській, японській, тюрксько-монгольських мовах, в кельтських мовах, в єгипетській, сумерійській, в слов'янських мовах. За М. Фасмером у чехів слово Кийов зустрічається 8 разів, у сербокорватів КІЄВО — 5 разів. Назва міста Київ виводиться від засновника міста князя КІЯ. Японське місто ТОКІО із ТО — східня і KIO — столиця.

Д-р В.Г. Передерій припускає, що сумерійське КІЯН від їхнього бога врожаю ЕНКІ, ЕНКІ-ЯН. Ян означає — народжений, до речі, Я — теж означає народжений. Від ЕНКІЯН Ен відпalo і утворилось Кіян, Кіян, що означає народжений богом Енкі, священний, подібне до нашого БОГДАН.

В староруській мові КІЙ означало, молот, дубинка. Молот — це знаряддя коваля, творця нових речей. Молот із двома голівками з обох сторін, символічно за Ж. Е. Сірлотом відповідає мечу, який є освячений кров'ю жертв, і тому є священний.

Як ім'я було КІЙ, то символічно воно означало могутній, переможець, священний. Але, на нашу думку, ім'я КІЙ могло бути скорочення від ширшого імені. Якщо це було ОКІЙ, від ОКА, то означало прозірливий, мудрий, той, що може читати по примітах, може бути провідником. Якщо це було ОПОКІЙ, себто той, хто родився в ОПОЦІ-сорочці, то мусило б означати — щасливий, в опіці Проведіння. Кияти означає обивати киями, укріплювати, основувати, тож КІЙ можна розуміти — як основник, будівничий, володар.

Д-р В.Г. Передерій слово УКРАЇНА виводить не з 'окраїна якоїс держави', а з У-КРАЇНА. У — має означати 'земля', а країна — держава себто удержану землю. Це земля, яку удерживають, доглядають, обробляють. В. Даль в „Толковому словнику живої російської мови“ пише, що УКРАЇННИЙ означає далекий, прикордонний. Україтись — це поселитись на краю. Україти — зменшили. За Е. Классеном, греки перекладали слово УКРАЇНЦІ, як УКРАНІ, КРАНІ, КАРНІ. Якщо слово українці означало пограничники, ті, що бережуть кордони, то воно однозначне з словом козаки. Г. Сірик твердить, що Україна — це украдена країна, або країна, яку заселяють іновірні. Між іншим КАРАНІ — оплакувані, або іновірці.

М. Фасмер слово КРАЙ перекладає, як СТОРОНА, і подає, що СТРАНА — ДЕРЖАВА; в древній руській мові держава називалась СТОРОНА. Входить, що КРАЙ має точне значення ДЕРЖАВА, КРАЙ, УКРАЇНА — це держава, Україна від україти, україти межі, бо без меж не може бути держави. Ця етимологія у нас офіційно прийнялась, але вона має ту хибу, що кожна держава має кордони, і кожна держава має ще додаткову назву до слова держава. Один із поетів назвав Україну степовою богинею. А за Ж.Е. Сірлотом поля означають безмежні простори, себто в духовому сенсі безмежні можливості. Степ — безмежна потенціяльна сила.

Доповідач зумів слухача зацікавити своїм предметом, спонукати його не тільки до власного думання, але й до дальших дослідів.

Віра Ворскло

РІЖЕ БЕЗ НОЖА

(Спостереження з літературного вечора)

Поетеса Ліна Костенко ріже без ножа сліпоту, глупоту і нашу українську інтелектуальну заскорузлість, яка з нас створила „Зруйновану Трою“ на те, щоб нарешті ми почали реагувати, думати і діяти не на знищення себе самих, а на розбудову своєї духової самобутності, що є фундаментом для справедливого правопорядку і матеріального розквіту та інтелектуального й технологічного поступу. Але твори Ліни Костенко інші теж ріжуть без ножа, часто спрощуючи їх до тої міри, що губиться основний задум автора.

17 червня 1988 року, в галерії КУМФ, з рамени Об'єднання Українських Письменників Канади „Слово“, відбувся дуже успішний літературний вечір професора МекМастерського університету В. Смирніва на тему „Історична поетика поезії Ліни Костенко“. Не дивлячись на спеку, присутніх було понад 70 осіб. У вступі проф. В. Смирнів говорив про кількісну аналізу даних фактів, які допомагають дослідити оригінальність твору і вияснювати деякі темні місця або проблеми. Потім проф. В. Смирнів познайомив слухачів з Марусею Чурай, якій народна збирна пам'ять приписує ряд пісень. Кауфман у нарисі „Дівчина з легенди“ на тій підставі, що не існує ні одного достовірного документу про судову розправу над Марусею Чурай, заразував цю полтавчанку до неісторичних постатей. Але з життя Ісуса Христа не тільки не існує ні одного достовірного документу, як теж не існує документу про судову розправу над Христом і не існує ні одного слова, написаного рукою Христа, але нікому не приходить у голову заявити, що Христос неісторична особа.

Є історичним фактом, що Полтава згоріла до тла в 1658 році, то яким чудом міг би врятуватися протокол суду над Марусею Чурай? Якби збереглися архіви всіх судових справ із того періоду і бракувало одного документу про М. Чурай навіть би це не могло бути доказом, що вона не існувала, бо навіть тепер документи губляться.

На думку українських літературознавців вартість історичного роману „Маруся Чурай“ полягає в тому, що поетеса Ліна Костенко з неісторичної особи, завдяки своєму поетичному талантові і поетичній інтуїції змогла створити психологічно умотивований правдоподібний тип Марусі Чурай, яка за зраду отрує свого коханого Гриця. Гриць теж створений поетичною уявою Ліни Костенко і є теж досконало психологічно умотивований — душевноброздвоєний тип. В. Смирнів розглядав твір з погляду романтичних відносин Марусі і Гриця, згадував деякі історичні події з того часу і епізоди зі збірки „Ікси історії“.

Доповідь не була контроверсійною, тому запити не мали нічого спільного з конкретними епізодами в творах Ліни Костенко, а мали загальний характер. Письменниця Ольга Мак підтримала тезу проф. В. Смирніва — тому, що Маруся Чурай не є історичним романом у повному розумінні цього слова. Одинока д-р О. Копач була дуже добре обізнана з творами Ліни Костенко і звернула увагу, що поетеса п'ятнувала зраду, як найбільше зло, яке нас нищить. Дуже дивно, що на доповідь на таку цікаву тему не з'явилися всі редакто-

ГУМОР І САТИРА

Walter CAP

ФЕСТИВАЛЬ УКРАЇНСЬКОГО ФІЛЬМУ І УКРАЇНІЗАЦІЯ ПО-НОВОМУ

Фестиваль українського фільму! Цілий тиждень! З участю письменників і режисера з рідного краю: Драча, Ткача, Павличка, Ілленка. Фільми, яких не показували в Україні 23 роки. Яка радість і сенсація серед вболівальників української культури на поселеннях! Ожили мої старі приятелі — той від політики «зактивізувався», немов ішов кандидатом у виборах до парламенту, і той від мистецтва нагадав, що живий і здоровий. В останній час я про них майже нічого не чув і почав їх уважати за «мертві душі». Обидва вони були в кінотеатрі й обидва радили й сумували.

— Дивись, що вони виписали! — майже вигукував мій приятель, той від політики, аж мое приглухле вухо задзвеніло, мов *солом'яні дзвони* з фільму Ілленка.

Забуваючи про фільм, він уже тримав розгорнену газетку *Вісті з України* і з його кишени у піджаку виглядали ще *News From Ukraine*, які він пер-

ри, літератори, професори і не взяли участі в дискусії, чи не додали цікавих своїх доповнень, яких так бракувало.

Напівабстрактне мистецтво з України дуже часто препрезентує Україну, немов би образ намальованний на склі, в яке поцілено каменем, і яке розкололось на безліч шматочків різної геометричної величини і форми. Це образ України в процесі дезінтеграції. Цікаво, чи байдужість до такої животрепетної теми, як творчість Ліни Костенко не є показником нашої інтелектуальної дезінтеграції? Залишаються запитання, чи Ліна Костенко писала лише любовну історію, чи вона мала в задумі використати цю любовну історію лише як засіб, щоб показати щось більше, ніж нещасливе кохання? Чим твір Ліни Костенко відрізняється від творів інших письменників на цю ж тему, залишилось невідомим, як невідомою залишилась мета, з якою було цей твір написано, і чому за такий — на погляд декого — „примітивний твір“ дали найбільшу літературну нагороду — премію ім. Т. Шевченка.

Багато з нас головної суті в творі не добачили, не тому, що він не прозорий, а тому що ми „все знаємо“ і цього твору не читали.

Віра Ворскло

• У київському кінотеатрі «Краків» проведено Панорamu сучасного польського кіно. Протягом кількох днів показано киянам «Королівські дезертири», «Магнат», «Карате по-польськи», «Вчора» та ще кілька інших фільмів. Слід відзначити, що художні кінострічки польських кіян великим зацікавленням. Велику роль у подачі нових фільмів подає загадному кінотеатрові Генеральне консульство ПНР у Києві.

ший взяв із стола в фое *Ontario Science Centre* де проходив той фестиваль.

— Не забули спом'янути й „українських буржуазних націоналістів“, а чому ніколи не згадують про старшобратьх численніших „російських буржуазних націоналістів“? — не міг собі знайти місця, коли після фільму люди зібралися у фое на каву.

Наступного дня його настрій не поправився:

— Прилетів до нас не той *Білий птах з чорною ознакою* — знову нарікав він після висвітлення фільму — не *Птаха*, а замість нього іншого фільму — *Вечір на Івана Купала*. — Не той *птах* прилетів, а інший, що співає тільки мовою старшого брата. Мабуть в Києві забули, що в Канаді українці не мають російсько-українських шкіл, — він саркастично дивився в бік режисера Ілленка, довкруги якого юрмилися люди з різними запитаннями, якби він винен, що хтось прислав копію *Птаха* в російській мові, замість в українській.

— Тобі завжди недогода, — втрутівся мій другий приятель, той від мистецтва, — *Вечір* чудовий. Це дійсний шедевр режисерської фантазії.

Вечір на Івана Купала. Гарні картини, кольори, мов з самого Рембранта — живі й близкі, як води Дніпра, в заплавах якого галопували на конях їздці за ширмою сріблистих брисків води. Усе на фільмі відбувалося, мов у казці: золоті гроші перемінювалися в зів'яле листя, були відьми, і навіть ніби пекло, в якому кипіли грішники в казані з гарячою смолою, були чорти і було багато таких дивовиж, що тільки на екрані можна їх показати. Найбільше було пияків. Всі пили горілку — чи самогон — прямо з відер, як спрагливі п'є воду після довгої роботи на жнивах на палючому сонці, і за столами пили з величезних дзбанів. Я думав, що ті картини привиджуються їм після такої пияти, але мій приятель, той від мистецтва, твердив, що то не те. То справжнє мистецтво, свіже й модерне.

Хай і так буде для мистців, але чому на фільмі богохоязливі люди так настрашили свого попа, що він виліз на дерево й почав кукати, мов зозуля.

Використовуючи відповідну хвилину, я спитався Ілленка:

— Чому ви погнали священика на дерево й казали йому кукати?

— То не я зробив, — відповів він бістро, — то сатана туди його нагнав.

Мистецтво має свої закони й правила.

Криниця для спраглих — це інший фільм. Поет Іван Драч написав свій перший сценарій до того фільму.

Драч думав написати сценарій про старого діда Левка, що журиться, з чого зробити домовину, бо відчуває самотність, бачить смерть з косою за рогом його криниці і хоче гідно відійти з цього світу. Так він висмікне одну дошку на будівництві, іншу принесе з обійття вдовиці і тому подібне — розповідав Драч. — Як він побачив, що Ілленко зняв, взявся за голову — не зінав, що казати.

Фільм *Криниця для спраглих* вийшов як «сучасна кінопричта». Він символічний. Це розповідь

про старого чоловіка, який живе самотньо в глухому селі. Дружина його померла, сини розбрелися, з'їжджаються на відвідини і скоро від'їжджають. Рветься духовна сув'язь... Старий дід Левко асоціє її з криницею, яку, за звичаєм, чистить уся сім'я. Насуваються спогади... Проходять різні картини перед глядачем. Дід Левко вирубує посаджений в молодості сад (після війни Сталін наложив такі високі податки на сади в Україні, що селяни не могли їх платити й вирубували). При кінці фільму вагітна дівчина розсипає яблука, вони котяться згори вниз — новий садок виросте! Прийде молоде покоління і криниця далі даватиме для нього криштально чисту воду?

Криниця, знята в 1965 році, була заборонена, не як «западницький», а «занепадницький» фільм. *Вечір*, не був заборонений, але в обіг пущено тільки кілька копій на цілу Україну.

При іншій оказії я питався, як Ілленко накручував той фільм, і що робив Драч?

— Я накручував, а Драч відкручував, — дотепно відповів Ілленко...

На фільми Ілленка треба дивитися багато разів, і мабуть, кожний раз, глядач щось нове чи інше побачить і відчує. Це можна почути і від критиків. Один з кращих критиків в Союзі, сказав, що якби всі фільми 20 століття пропали, а залишився б на 21 століття фільм *Криниця для спрагливих*, то для кінематографії це буде досить. А інший визначний критик в СРСР сказав три слова: „Хробаки, хробаки, хробаки.“

І що він мав на думці?

А 8 березня в місті Торонті відбулася небувала зустріч. Був Юрій Ілленко. Був Іван Драч. Був Ткач, і була повна заля слухачів. Драч привітав жінок, бо в цьому дні святкували День жінки.

— Чи Ткач любить скач? — питався хтось.

Ткач поет, пише пісні, і склав слова до популярної пісні в Україні *Марічка*.

— Чи то правда, що слова до пісні *Марічка* перероблені? — питався інший.

Колись писав щоденник *Свобода*, що українські таборовики з Сибіру співали до своєї *Марічки* в Карпатах:

*В'ється, наче змійка,
Неспокійна річка,
Хилиться низенько
До підніжжя гір.
А на тому боці.
Там моя Марічка,
Там моя Вкраїна,
Туди лине зір.

Як з бараку вийду,
За дротами стану,
Виграє красою
Широчінь ріки,
Жаль у серці в'ється,
Як на річку гляну,
Втратив я свободу
На довгі роки.*

*Там мати і батько
Голодні бідують,
Мов шулік нанесло
Всюди москалів.
Там вони гуляють —
А я тут із жалю,
П'ястуки стискаю.
Не находиту слів...

Та нехай сміється
Неспокійна річка —
Все одно на той бік
Дорогу знайду.
Чуєш, чи не чуєш,
Дорога Марічко,
Я на Україну
Стежжу прокладу.*

Ця пісня стала takoю популярною в Україні, що влада «створила» свої слова і випустила платівку — писала *Свобода*. Ткач відповів, що на Сибірі не був, таких слів не чув, то не міг їх переробляти...

Пізніше прибув на зустріч Павличко, який не римується з Драчом ані з Ткачом. Всі вони поети, а найбільший поет, як висловився Ілленко, це — Ілленко, бо поети пишуть свої твори словами, що не така штука, а він пише поезію зорово — у фільмах, що є більша штука.

Драч назвав виступ Ілленка інтермедією, а люди реготалися, як колись в старім краю за добрих часів.

Поезія велика річ, а українська поезія ще більша. Тільки біда з нею, бо хто її читатиме? Щоб її читати, треба заводити українізацію, як за Скрипника. Тепер гласність і добра нагода для цього. Скрипника вже знову «відукраїнізували», і можна про нього прочитати, хто він був. А хто знає, хто він був, і хто знає, хто є хто і хто він буде після гласності?

Але повернімося до українізації, що не завжди значить до української мови. Павличко твердив, що українська мова, згідно з параграфами законів з 1922 року вважається державною мовою. Біда тільки, що ніхто про ті параграфи не знає, а хто знає, то що з того?

Українська мова пройшла страшний тиск. Був час по війні, коли вся Україна сходилася на мітинги засуджувати поему *Сосюри*, яку він написав під час Вітчизняної війни, *Любіть Україну*. Людей треба нині буквально підводити з колін на ноги...

Українізація пройшла б успішно, якби... Якби почати українізацію від євреїв — вони найлегше її найскоріше зукраїнізуються. Не так тяжко українізувати росіян. Але як зукраїнізувати українців, тобто тих усіх малоросів і хохлів? Ще ніхто не знайшов на них рецепти. Чому? Бо вони мають свої «аргументи», як сказав один батько записуючи свою дочку до російської школи: „Ми вже досить набідилися, і я хочу кращого для своїх дітей. Хочу, щоб мій син і моя дочка навчалися в російській мові і стали культурними людьми.“

До того нарощає грозою екологічна проблема — Бог остеріг людей в Чорнобилі. Про цю трагедію Драч написав поему *Чорнобильська Мадонна*. Велике є відчуження поколінь. І над цим він вболіває, описуючи духовні вартості, за які колись готували вмирати, а сьогодні? — Найважливіші джінси?

Кого в труну.

Кого в журбу.

А в що одягнемо добу,

У теплі джінси? — питався Драч.

**

— Ваша жінка обвинувачує вас у тому, що ви за останніх п'ять років ні разу до неї не заговорили.

— Це правда: я не мав відваги її перебивати.

ЛІСТИ ДО РЕДАКЦІЇ

ВОДА НА СИЛЕНКОВИЙ МЛИН

Після доповіді у Філадельфії, Кергонксоні та Гантепі, Н.Й. Валентин Мороз прочитав свою доповідь 24 липня на Верховині, Глен Спей. Тема доповіді „Тисяча років нашого християнства — що далі?“. У присутніх склалося враження, що доповідач, аналізуючи відношення між Візантією і Україною в часи князя Володимира і після хрещення, забагато „оплакує дохристиянську віру й культуру Київської Русі. Він каже, що під час хрещення не треба було палити й руйнувати статуї богів і святині поганські, які були в Києві: а зберегти їх так, як це зберегли греки в Греції свою дохристиянську мітологію (статуї богів, святині Зевса, Аполона, Деонісія та рукописи дохристиянських поганських філософів і поетів).

З цього й постала в слухачів думка: В. Мороз ллє воду Силенковий млин. Справа в тому, що вже більше, як два десятки років діє між українцями такий феномен, як Лев Силенко. Він власне оголосив реформу нашої дохристиянської віри, об'явив віру в одного Бога з ім'ям Дажбог, організував церкву РУНВіри, її заінкорпорував в Америці і Канаді. І у своїй книзі „Мага Віра“ й написав те, що тепер у своїй доповіді переказує В. Мороз під сентиментальним оплакуванням зруйнованої нашої дохристиянської культури. Правда, цей „плач“ в 1000-ліття християнства нікому не потрібний, і ніхто ним не цікавиться.

У англо-саксів і в слов'ян, на мою думку, немає такого явища, як РУНВіра Силенкова. Чим це пояснисти? Дехто каже, що Силенковий релігійний рух треба ігнорувати. Може й так, але самої ігноранції мало. Варто, на мій погляд, у часописах робити пояснення, що Силенкова РУНВіра може нас ізолювати від світу, якщо б вона стала в основі українського духовного життя. Адже саме християнство нас заприязнює зі всіма християнськими народами.

Віра Силенкова (а вірніше філософія його релігійного патріотизму) входить у свідомість української інтелігенції, і це я відчув, слухаючи доповідь В. Мороза. Наши інтелігенти, хоч і не приймають науку Силенкову, бо вважають себе християнами, але симпатизують їйому. Мовляв, а хіба це зло, коли українці матимуть церкву РУНВіри (Рідної Віри), це й наших пан-отців заставить у церкві більше про національні справи говорити, робити церкву Христову більш національною...

Якщо греки зберегли свою мітологію, статуї своїх богів і рукописи своїх поганських філософів, то це їхня заслуга. Ми не зберегли може тому, що в нас й не було що зберігати. У нас не було так розвинене письмо і архітектурне мистецтво, як у старій Гелладі і з цим таки треба погодитися. Щойно після хрещення в нас почали будувати храми, наприклад, св. Софія та письменство, „Слово про закон і благодать“ Іларіона та писання Кліма Смолятича.

В. Мороз сказав, що в старому Римі божество того чи іншого поневоленого народу включалося в Римський пантеон (у всебожественність), і цим римляни

хотіли показати, що вони толерантно наставлені до релігій поневолених народів. Мороз прочитав із 6-го числа „Католицької хроніки“ пару уривків, у яких Йосип Тереля твердить, що ті українці, які виявляють непослух Голові Католицької Церкви „будуть безжалісно викреслені з нації. І дорога на Україну для таких буде навік закритою“.

Не зважаючи на те, що я є католик і шаную католицького діяча Й. Тереля, я не можу погодитися з такою його погрозою. Вважаю, що ніхто і ніколи нікого не має права „викреслювати з нації“. Бо релігійна справа у всіх країнах Європи відокремлена від держави, часи цезаропапізму давно минули, і це повинен знати Й. Тереля.

В. Мороз в християнській теології не глибоко орієнтується, особливо коли критикує кардинала Мирослава Любачівського за те, що він Христа поставив вище України. Мороз вважає, що треба християнську віру знаціоналізувати. Може думки і щирі, добрі, але їх не можна поєднати з наукою „Євангелія“, з догмами Вселенської Церкви, яка є для всіх нас, особливо для нашого духовенства, найвищим нашим авторитетом у вірі нашого Господа Ісуса Христа.

Роман Бар-ський

ПРОПИСКА І РОЗПИСКА

Дозвольте мені зробити Вам зауваження до статті: „Самвидавна збірка поезій Петра Палія“ у „Н.Д.“ за січень 1988 р. Точніше, не до самої статті, а до примітки до вірша „Гімн моїм порваним черевикам“, який починається так:

„Мої модельні хромаки,
Я любувався вашим близком,
Коли робив на всі боки
По тротуарах злу розписку.

От на останній рядок зроблено поясннювальну примітку „Розписка — прописання в місті, яке дуже трудно здійснити для сільської молоді“.

Остільки я знаю, то цей вираз нічого спільногого з пропискою не має, а з дитинства пригадую, що на подібних людей, з „неслухняними“ ногами, говорили, що він не йде, а пише. А один з наших учнів, з подібною проблемою теж говорив: „Піду попишу по парку!“ Це означало, що він піде на прогулянку у парк. Видно, що цей вираз, характерний для осіб з „неслухняними“ ногами, зберігся і в часи Палія. Отож, вираз „по тротуару злу розписку“, це значить іти не рівнобіжними кроками, а закидати ногами у всі боки.

К. Фольц, Австралія.

КОРОТКО ПРО „НОВІ ДНІ“

Вельмишановні й вірні „Новим Дням“ Працівники!

Не для красного слівця так вас називаю. Справді багато подяки і пошані належить вам усім за дорогоцінну віддану працю. А це не абияке досягнення серед нас, до крайності розсварених українців у розсіянні.

Посилаю чека на 40 доларів — річна передплата та скромна пожертва.

Також посилаю два листи з проханням заадресувати їх вислати відповідним особам.

Тимофій Коба, Лондон

ЧОМУ МОВЧИТЬ Я. СУСЛЕНСЬКИЙ

Висилаю вам на пресовий фонд 500.00 французьких франків і бажаю вам щастя та здоров'я, щоб і надалі журнал „Нові Дні“ виходив.

Разом з цим хотів вас запитати, чого ж мовчить п. Сусленський, який очолює Українсько-Єврейський Комітет і запевняв українців про справедливий ізраїльський суд у справі Івана Дем'янюка. Бо ж про те, що той суд був не тільки несправедливий, а просто ... (пропускаємо два обурливі епітети — Ред.) про це кожна чесна людина знає. То ж варто було б запитати пана Сусленського, як він на цей суд і присуд дивиться тепер. Бо ж ідеться не про якісь байки, а про життя і смерть людини, якій не доказано ніякої вини...

Дудка Олександер, Франція

Пан Яків Сусленський зробив і робить дуже багато для осягнення майже неможливого, але конечного єврейсько-українського порозуміння. Сподіваємось, що він дасть також недвозначну відповідь на поставлене Вами питання. — Ред.

ВІЯСНЕННЯ, ЯКЕ МАЛО БИ БУТИ ЯСНИМ

Читачам, які чомусь легко піддаються демагогічним твердженням наших противників (зокрема з еміграційної СВУ) про т. зв. „ленинославність“ „Нових Днів“, ще раз пригадуємо, що „Нові Дні“ ні в чому не захищають Леніна, ані навіть його „діялектичної“ національної політики. Ми лише принципово не хочемо цензурувати висловів наших співробітників, а тим більше не можемо фальшувати чи викреслювати несприємливих для деяких читачів висловів українських діячів, які живуть і працують в умовах УРСР.

Редакція

ПАМ'ЯТНИЙ ЗНАК ОЛЕКСІ ДОВБУШУ

У мальовничому селі Космач Косівського району Івано-Франківської області звуки трембіт сповістили про відкриття пам'ятного знаку легендарному герою Карпат Олексі Довбушеві. Кількаметрову композицію з каменю на власні кошти спорудив мешканець села, майстер народної творчості, невтомний збирач фольклорних та етнографічних матеріалів про опришків Михайло Юсипчук.

Пам'ятний знак встановлено поблизу хатини, біля якої в ніч з 23 на 24 серпня 1745 року загинув Олекса Довбуш. У ній же ентузіаст розмістив домашній музей, численні експонати якого розповідають про життя і побут гуцулів, про їхню боротьбу під проводом Олекси Довбуша.

Це ім'я стоїть в одному ряду з народними героями України Северином Наливайком, Устимом Кармелюком, Лук'яном Кобилицею, Семеном Височаном. Двадцять п'ять пам'ятників, пам'ятних знаків, меморіальних дощок, які увінчують пам'ять про незабутнього ватажка карпатських опришків, встановлено нині на Прикарпатті та Буковині.

(З „Життя і Слова“)

ПОСМЕТРНІ ЗГАДКИ

**У МЕЛЬБОРНІ ПОМЕРЛА ПИСЬМЕННИЦЯ
Б. СІРКО**

У понеділок 8-го серпня, померла на 78-му році життя письменниця Божена Сірко, авторка трьох книжок: „Літаючі самоцвіти“ (1957) легенди з Нової Гвінеї, екзотичний роман з життя Нової Гвінеї „Голос крові“ (1961) та збірник оповідань (26) з тієї ж тематики чеською мовою, які вийшли в Римі й дістали там нагороду (1963).

Народилась Б. Сірко в Моравії, потім жила в містечку біля Праги. По закінченні освіти у Відні, сім роців працювала дорадником у Віденській фільмовій компанії, яка фільмувала в Празі. У 1938 р. одружилася з д-ром Іваном Сірком. Деякий час працювала в таборах З. Німеччини, зокрема в IPO. У 1950 році з чоловіком переїхали до Австралії, але, не діставши праці за фахом, виїхали до Нової Гвінеї, де працювали в різних місцевостях Папуа Нової Гвінеї та Мікронезії. Це життя й стало матеріалом чи об'єктом її літературної творчості. У 1968 році вони повернулися до Мельборну.

Пані Божена (мала також імена Індра та Беатріса, а в літературі ще й Іванна та Божена Сібо) працювала весь час серед українців, хоч чешка за національністю, опанувала українську мову, брала участь у Пласті, належала до Літературно-мистецького клубу ім. Василя Симоненка в Мельборні, виступала з читанням своїх творів на спільніх літературних вечорах, член ОУП „Слово“. Крім видання окремих книжок, друкувалась в альманасі „Новий обрій“, в ж. „Нові Дні“ в Канаді, в часописі „Вільна Думка“.

Її видання мають чимале значення тим, що вона змінювала в них життя тубільців Нової Гвінеї, їхній побут, вірування, легенди, казки; вона показала в художній формі те своєрідне життя; де люди ще й донедавна жили в умовах кам'яної доби.

Похорони Божени Сірко відбулися у п'ятницю 12-го серпня. Похоронну Службу відправив чеський священик. Згідно заповіту, її тіло було спалене в крематорії на цвинтарі Фокнер у Мельборні. В останню дорогу її випроваджalo понад сто наших людей та трохи чехів.

Дм. Н.

ПОМЕР МИКОЛА ЛУКАШ

На шістдесят девя'tому році життя помер відомий український письменник, визначний майстер художнього перекладу Микола Олексійович Лукаш.

М. О. Лукаш народився 19 грудня 1919 року в м. Королевці Сумської області. Вчився на історичному факультеті Київського державного університету, але навчання перервала війна. В 1947 році закінчив Харківський педагогічний Інститут. Потім викладав французьку, англійську, німецьку, мови в вузах Харкова, працював завідуючим відділом поезії журналу «Всесвіт».

Він близькуче переклав багато поетичних, драматичних творів, повістей, романів сучасних письменників і класиків. Серед них шедеври світової літератури «Фауст» Й.-В. Гете, «Дон Кіхот» Сервантеса, п'єси Лопи де Веги. «Декамерон» Дж. Бокаччо, твори для дітей Дж. Родарі, поезії П. Верлена, В. Гюго, Г. Гейне, Р. Бернса, А. Міцкевича, Ф. Шіллера, Г. Аполлінера та твори багатьох інших письменників.

Світла пам'ять про Миколу Олексійовича Лукаша — письменника високого таланту і щедрої душі назавжди залишиться в наших серцях.

В повідомленні Правління Спілки Письменників України тимчасом не подається коли, де і як помер Микола Лукаш. Не подано навіть, де він похоронений.

СОФІЯ ФЕДОРЦЕВА

15 травня 1988 р. померла у Львові видатна українська героїко-трагедійна актриса, народна артистка УРСР Софія Федорцева. С. Федорцева (дівоче прізвище Сабат) народилася 8 березня 1900 року в прикарпатському селі Синевідському-Нижньому. У Львові закінчила вчительську семінарію, драматичну студію при Львівській консерваторії. В 1923-1927 роках працювала на польських сценах, крім цього, виступала перед українською аудиторією. Вступила до української театральної трупи, якою керував режисер і актор Йосиф Стадник. У Львові вийшла заміж за відомого в Галичині журналіста Ф. Федорцева. В червні 1927 р. С. Федорцева переїхала на запрошення Леся Курбаса на Радянську Україну і почала працювати в театрі «Березіль» у Харкові (съгодні театр ім. Т. Шевченка). С. Федорцева виступала з такими славними митцями, як А. Бучма, М. Крушельницький, І. Мар'яненко, О. Сердюк. В репертуарі С. Федорцевої було понад сто ролей.

Після виходу на пенсію артистка повернулася до Львова, якому віддавала довгі роки свої сили, знання та уміння. Вона виступала по радіо, брала участь у концертах, писала статті.

17 червня 1988 р. Софію Федорцеву похоронено поруч з могилою Ф. Федорцева на Личаківському кладовищі. Прощальні слова представників Львівського драматичного театру ім. М. Заньковецької, Київського драматичного театру ім. І. Франка та громадськості м. Львова виявили шану і любов, що їх заслужила покійна своєю невтомною працею на славу українського театрального мистецтва.

Ярослав Михальчишин

ПОЖЕРТВИ НА ПРЕСОВИЙ ФОНД „НОВИХ ДНІВ“

КАНАДА:

Духній Наталія, Едмонтон (у пам'ять батька, дідуся Ол. Маєровського	\$50.00
дочка Наталія 50 дол.	\$18.00
Коба Т., Лондон	\$13.00
Федак Галина, Пенетанг	\$10.00
Поясок Маргарета, Ошава	\$ 5.00
Кисіль Ю., Гакстон	\$ 5.00
Зима Марія, Лондон	\$ 3.00
Шпилька А., Ляшін	\$ 3.00

С.Ш.А.:

Данковський І., Гемден	\$10.00
Лімонченко Валентина, Арлінгтон	\$10.00
Шанковський Л., Філадельфія	\$ 5.00

ЗАОКЕАНСЬКІ КРАЇНИ:

Дудка А., Панес, Франція	\$93.45
Нітченко Дм., Австралія	\$48.00
Середюк Р., Бонкстон, Австралія	\$10.00
Рибіцький А., Кейлон, Австралія	\$10.00
Рубан І., Мейдтон, Австралія	\$ 2.00
Цибульський В., Бродмідов, Австралія	\$ 2.00

ПРИЄДНАЛИ НОВИХ ПЕРЕДПЛАТИНИКІВ:

Горгота Ада, Торонто, Канада	2
Федак Галина, Пенетанг, Канада	1
Коновал О., Арлінгтон, С.Ш.А	1

Щиро дякуємо за пожертви
і приєднання передплатників.

Редакція і Адміністрація.

АРХІВ МОДЕСТА МЕНЦІНСЬКОГО ПЕРЕДАНО ДО АРХІВІВ УВАН В КАНАДІ

Славетний оперний співак Модест Менцінський (1876-1935) проживав у Швеції і в Штокгольмі остався його архів, яким заопікувалися сини. Після смерті останнього сина архів опинився під опікою Богдана Залуги, голови Української Шведської Громади.

До УВАН передано біля сотні різномідні документації нашого геройчного тенора.

В архіві — листування й світлини визнаних мистецьких персонажів його доби, різномовні рецензії на його оперні виступи („Фіделіо“ Бетговена, „Трістан та Ізольда“, „Летючий Голляндець“ Р. Вагнера, „Самсон і Даліла“ Сен-Сана, „Німа з Портіч“ та інші).

Мистець виступав у Західній Європі в таких містах, як Кельн, Франкфурт, Гамбург, Берлін, Амстердам, Брюссель, Лондон, Париж, Віденсь та в численних містах Італії.

Коли нашему мистецеві шведські приятелі справляли в Штокгольмі „його круглу дату життя“ — шістдесятіліття, і попросили його, щоб він заспівав щось найдорожче його серцю, він виступив з в'язанкою українських народних пісень, а під кінець заспівав „Мені однаково“.

Після впорядкування архів буде доступний для студій.

POSTAGE PAID AT TORONTO

Second Class Mail Registration

Number 1668

if not delivered please return to:

NOWI DNI

23 Northcliffe Blvd.
TORONTO, ONT., CANADA

ПРОПОНОУЄМО ЧУДОВИЙ ПОДАРУНОК НА СВЯТА:

НОВІ КНИГИ, ЯКІ ЩОЙНО НАДІЙШЛИ З УКРАЇНИ

БІЙЦІ НАШОЇ БАТАРІЇ, оповідання (Веселка), Київ 1975, 349 стор.	\$ 1.95
БРАНДІС ЄВГЕН. МАРКО ВОВЧОК. Повість-дослідження. (Дніпро), 367 стор.	2.35
ГОГОЛЬ М. В. ВЕЧОРИ НА ХУТОРІ БІЛЯ ДИКАНЬКИ. Повісті ("Дніпро"), Київ 1975. 380 стор.	2.75
ГМИРЯ БОРИС. СТАТТІ, ЛИСТИ, СПОГАДИ (Музична Україна), Київ 1975, 228 стор.	3.10
ДИДАКТИЧНІ ГРИ І ЗАНЯТТЯ РАННЬОГО ВІКУ. Посібник для вихователів дитячих садків. ("Радянська школа"), Київ 1975. 158 сторінок	0.65
ЕЛЮАР ПОЛЬ. ПОЕЗІЙ — з французької переклав М. Москаленко. (Дніпро), Київ 1975, 262 ст.	1.95
ІВАНИЧУК РОМАН. СІВІ НОЧІ. Повість, новели, мандрівні нотатки. (Каменяр), Львів 1975. 238 сторінок.	1.45
КАО НАМ. ОЧІ. Новели, переклада з в'єтнамської Мая Кашель. (Дніпро), Київ 1975, ст. 315.	2.05
КИРИЧЕНКО М. ОБРАЗОВТОРЧЕ МИСТЕЦТВО. 3-й клас. (Рад. школа), Київ 1975, ст. 103,	0.95
КОВАЛЬ А. П. КРИЛАТИ ВИСЛОВИ В УКРАЇНСЬКІЙ ЛІТЕРАТУРНІЙ МОВІ. Афоризми, літературні цитати, образні вислови. (Вища школа), Київ 1975, 333 стор.	3.75
ХЕСУС ЛАРА. НЕВІЛЬНИЦЯ. Роман, переклад з еспанської. (Дніпро), Київ 1975, стор. 342.	2.80
ЛАРНІ МАРТІ. СОКРАТ У ХЕЛЬСІНКІ. Новели. Переклада з фінської Емма Лисецька. ("Дніпро"), Київ 1975, 189 стор.	1.30
ЛІТЕРАТУРА І СУЧASNІСТЬ. Літературно-критичні статті. (Радянський письменник), Київ 1975, 206 сторінок.	1.95
МЕДВЕДЕВ ДМИТРО. СИЛЬНІ ДУХОМ. Джерело, Київ 1975, 255 сторінок.	2.45
МОЗАЇКИ ТА ФРЕСКИ СОФІЇ КИЇВСЬКОЇ. (Мистецтво), Київ 1975, 55 сторінок.	3.50
НЕРУДА ПАВЛО. ЛІРИКА, з еспанської. (Дніпро), Київ 1975. 270 сторінок.	2.25
ПІНТ О. О. ПРОДОВЖУЄМО РОЗМОВУ З БАТЬКАМИ. (Рад. школа), Київ 1975, 106 стор.	0.95
ЗАПАСКО ЯКИМ. МИСТЕЦЬКА СПАДЩИНА ІВАНА ФЕДОРОВА, видав. при Львівському державному університеті, 1974. 220 сторінок.	12.50
ОЛЕКСАНДЕР ПОКІПІШКІЙ... маршал авіації. Історія, фронтових літ. (Дніпро), Київ 1975, сторінок 495.	2.35
ОЛЕКСАНДЕР ПУШКІН. ЄВГЕНІЙ ОНЕГІН, роман у віршах, переклав Максим Рильський. (Дніпро), Київ 1974, 191 стор.	3.25
РИЛЬСЬКИЙ МАКСИМ. МИСТЕЦТВО ПЕРЕКЛАДУ. Статті. (Рад. письменник), К. 1975, 341 ст.	2.75
САКОВИЧ І. НАРОДНІ ТРАДИЦІЇ В УКРАЇНСЬКІЙ ХУДОЖНІЙ ПРОМИСЛОВОСТІ. (Наукова думка), Київ 1975. 181 стор.	3.75

УВАГА. З 15 лютого до 1 квітня 1976 року відбудеться випродаж книжок. Заходьте до нашої крамниці, пишіть за каталогами випродажу:

Пишіть за списками книжок і пластинок.

Замовлення більше \$15.00 крамниця оплачує за пересилку. Пошта за одну пластинку в Канаді 50¢, за кожну додаткову 20¢. В США 75¢, а за кожну додаткову — 25¢.
В Онтаріо просимо додавати 7% сейл текс.

УВАГА! До замовлення на \$1.00 (одного долара) просимо прислати 20 центів у Канаді і США на поштову оплату. Слід вказувати ім'я автора та називи книжки.

UKRAINSKA KNYHA

1162 Dundas Street West, Toronto 3, Ontario, Canada
Tel.: 532-8928